

การวิเคราะห์คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”
ของราชบัณฑิตยสถาน

โดย
นางสาวรุจิเรข กิมประพันธ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ
ภาควิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การวิเคราะห์คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”
ของราชบัณฑิตยสถาน

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ
ภาควิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**ANALYSIS OF TERMS USED IN THE SCRIPT OF “RU RAK PHASA THAI”
RADIO PROGRAMME OF THE ROYAL INSTITUTE OF THAILAND**

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Arts Program in Thai for Career Development**

Department of Thai

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2015

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง การวิเคราะห์ คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ของราชบัณฑิตยสถาน เสนอโดย นางสาวรุจิเรข กิมประพันธ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัตนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุวิวัฒนา เลี่ยมประวัตติ)

...../

.....กรรมการ

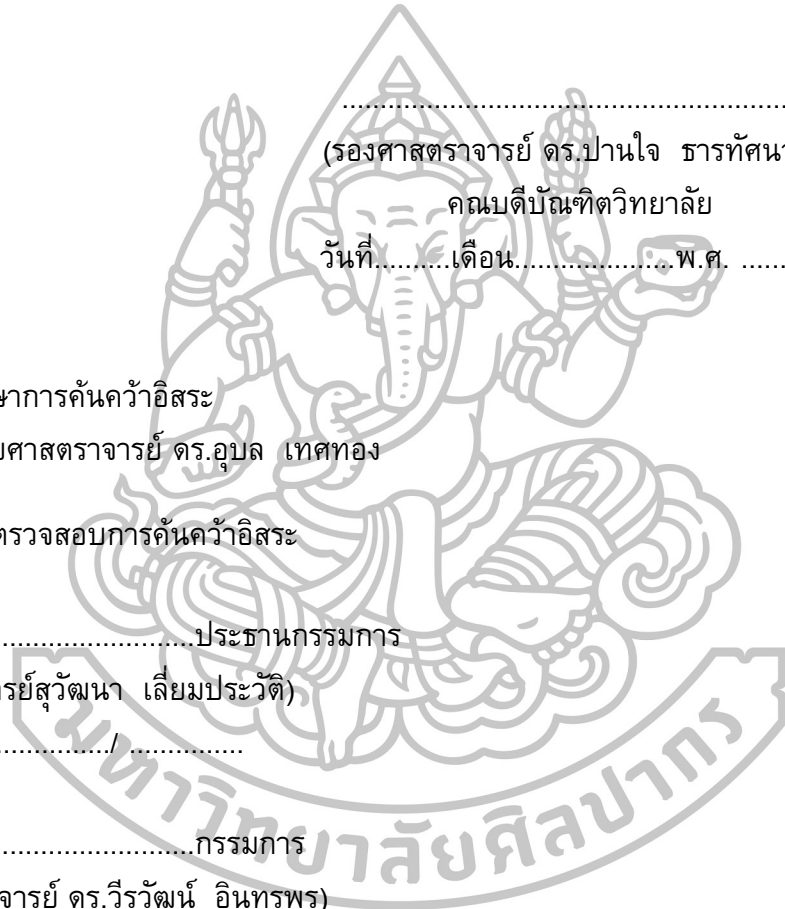
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวัฒน์ อินทรพร)

...../

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง)

...../

54208308 : สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ

คำสำคัญ : บทวิทยุ/รู้ รัก ภาษาไทย

รจนิเรช กิมประพันธ์ : การวิเคราะห์คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ของราชบัณฑิตยสถาน. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง. 135 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกลุ่มคำ องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอ และคุณค่าของบทวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” โดยศึกษาวิเคราะห์บทวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ที่ออกอากาศในปี 2554 (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554) รวม 365 ตอน

ผลการศึกษาด้านการจัดกลุ่มคำศัพท์ พบว่าการจัดกลุ่มคำศัพท์ในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก แบ่งออกเป็น คำนามและคำกริยา 2. กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก แบ่งออกเป็น คำเชื่อม คำแทน และคำเสริม และ 3. กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน

ด้านการวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์รายการ รู้ รัก ภาษาไทย สามารถแบ่งได้ 2 องค์ประกอบ คือ 1. องค์ประกอบหลัก [คำตั้ง + ความหมาย] ซึ่งต้องปรากฏอยู่ในโครงสร้างเสมอ และ 2. องค์ประกอบเสริม [คำอ่าน, การเขียน, ชนิดของคำ, ตัวอย่าง, การประกอบคำ, การสร้างคำ, ที่มาของคำ, ประวัติของคำ, วิธีการใช้คำ, ประวัติการใช้คำ, คำไวพจน์, ลูกคำ, คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำตั้ง] องค์ประกอบเสริมนี้จะปรากฏร่วมกับองค์ประกอบหลัก และโครงสร้างการนำเสนอในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” พบโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ถึงโครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน

คุณค่าของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคุณค่าด้านการให้ความรู้ภาษาไทย เช่น ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ ความรู้เกี่ยวกับที่มาของคำ ความรู้เกี่ยวกับประวัติของคำ เป็นต้น และคุณค่าด้านอื่น ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ความรู้เกี่ยวกับพืช ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ.....

54208308 : MAJOR : (THAI FOR CAREER DEVELOPMENT)

KEY WORD : RADIO PROGRAMME / RU RAK PHASA THAI

RUCHIREK KIMPRAPHAN : ANALYSIS OF TERMS USED IN THE SCRIPT OF "RU RAK PHASA THAI" RADIO PROGRAMME OF THE ROYAL INSTITUTE OF THAILAND . INDEPENDENT STUDY ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR DR. UBOL TEDTONG. 135 pp.

This research aims to study the word clustering, elements and structures of presentation, and value of radio scripts of "Ru Rak Phasa Thai" programme by studying and analyzing the radio scripts broadcasting from 1 January to 31 December 2011, totaling 365 scripts.

The study of word clustering shows that the word clustering in this programme was divided into 3 categories: 1. keyword group including noun and verb 2. non-keyword group including conjunction, pronoun, and suffix/prefix 3. idiom group.

The analysis of elements of presentation of this programme can be divided into 2 elements: 1. main element (establishing word + meaning) always appearing in the structures 2. supplementary element (phonetic word, writing, types of words, example, word formation, word history, word origin, word history, word usage, history of word usage, synonym, hyponym, establishing word-related word). The supplementary elements were accompanied by the main elements. Regarding the structures of presentation of this programme, the study found 2-8 structures.

From studying the value of "Ru Rak Phasa Thai" programme, it is found that this program provides knowledge about Thai language such as meaning, origin, and history of words. The other value is giving information about appliances, events, plants, animals, cultures, etc.

Department of Thai

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2015

Independent Study Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การวิเคราะห์คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ของราชบัณฑิตยสถาน โดยได้แรงบันดาลใจมาจากการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ ภาษา และเป็นการศึกษาต่อเนื่องจากการศึกษาในสาขาวิชาภาษาไทยในระดับปริญญาตรี

การค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุบล เทศทอง อาจารย์ผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระ ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำในการศึกษาหัวข้อการค้นคว้าอิสระเรื่องนี้ ทั้งยังกรุณาสละเวลาตรวจแก้ไข และให้คำปรึกษาที่ดี อัน เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการผู้สอบการค้นคว้าอิสระทุกท่านได้แก่ รอง ศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวัฒน์ อินทรพร ที่ได้กรุณาสละ เวลาให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไข และให้รายละเอียดเพิ่มเติมให้การค้นคว้าอิสระเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไป ได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย ผู้บริหาร และ เลขานุการคณะกรรมการจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ที่กรุณาให้ ข้อมูลบทวิทยุที่ใช้ในการวิจัย และกราบขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษา อยู่ที่สถาบันแห่งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ ซึ่งเป็นบุคคลที่คอยสนับสนุนด้านการศึกษาและให้กำลังใจ แก่ผู้วิจัยมาตลอด ขอขอบพระคุณครอบครัวที่ให้กำลังใจและกระตุ้นให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายาม จนสำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณเพื่อน ๆ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และคำปรึกษาจนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ขอบเขตของการศึกษา	4
สมมุติฐานการศึกษา	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
ขั้นตอนการศึกษา	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2 การจัดกลุ่มคำศัพท์ในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย	11
กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก	12
คำนาม	12
คำกริยา	45
กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก	50
คำเชื่อม	50
คำแทน	52
คำเสริม	54
กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน	55

บทที่

3	วิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์รายการ รู้ รัก ภาษาไทย	72
	วิเคราะห์องค์ประกอบของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย	72
	องค์ประกอบหลัก	73
	องค์ประกอบเสริม	76
	วิเคราะห์โครงสร้างคำศัพท์รายการ รู้ รัก ภาษาไทย	92
	โครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน	92
	โครงสร้างองค์ประกอบ 3 ส่วน	93
	โครงสร้างองค์ประกอบ 4 ส่วน	95
	โครงสร้างองค์ประกอบ 5 ส่วน	96
	โครงสร้างองค์ประกอบ 6 ส่วน	98
	โครงสร้างองค์ประกอบ 7 ส่วน	99
	โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน	101
4	วิเคราะห์คุณค่ารายการ รู้ รัก ภาษาไทย	106
	คุณค่าด้านให้ความรู้ภาษาไทย	108
	คุณค่าด้านอื่น ๆ	114
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	128
	บรรณานุกรม	132
	ประวัติผู้วิจัย	135

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 รัฐบาลในสมัยนั้นมีวิสัยทัศน์ในทางวิชาการว่า การทำนุบำรุงประเทศให้เจริญก้าวหน้าตามแบบอารยประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือจะต้องให้ประเทศไทยมีผู้ทรงความรู้ทัดเทียมกับประเทศที่มีความเจริญทางวิชาการ วิธีการก็คือต้องจัดตั้งสถาบันที่เป็นแหล่งรวมนักวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์การปราชญ์ของนานาประเทศ และทำการค้นคว้า วิจัย จัดทำเป็นตำราออกเผยแพร่สู่ประชาชนและนักศึกษา ต่อไปภายหน้าประเทศไทยก็จะมีผู้ทรงความรู้ความสามารถในสรรพวิชาที่จะพัฒนาประเทศโดยไม่ต้องอาศัยชาวต่างประเทศ ราชบัณฑิตยสถานจึงได้สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2476 สืบแทนราชบัณฑิตสภาที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2469 ปัจจุบันได้ใช้พระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 เป็นหลักในการบริหารงาน

ราชบัณฑิตยสถานเป็นส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น มีฐานะเป็นกรม ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี โดยมีหน้าที่

1. ค้นคว้า วิจัย และบำรุงสรรพวิชา แล้วนำผลงานที่ได้สร้างสรรค์ออกเผยแพร่ให้เป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศและประชาชน
2. ติดต่อแลกเปลี่ยนความรู้ และประสานงานทางวิชาการกับองค์การปราชญ์และสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
3. ให้ความเห็น คำแนะนำ และคำปรึกษาทางวิชาการแก่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี

4. ให้บริการทางวิชาการแก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์การมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ สถาบันการศึกษา หน่วยงานของเอกชน และประชาชน

5. ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำพจนานุกรม สารานุกรม อักขรานุกรม อนุกรมวิธาน ธรรมชาติวิทยา การบัญญัติศัพท์วิชาการสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วิชาการ ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย และงานวิชาการอื่น ๆ

6. กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย การอนุรักษ์ภาษาไทยมิให้แปรเปลี่ยนในทางที่เสื่อม และการส่งเสริมภาษาไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้ปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น

7. ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552 : 17-18)

ด้วยเหตุที่หน้าที่ของราชบัณฑิตยสถานในข้อที่ 6 ที่ระบุว่า “กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย การอนุรักษ์ภาษาไทยมิให้แปรเปลี่ยนในทางที่เสื่อม และการส่งเสริมภาษาไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติให้ปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น” ราชบัณฑิตยสถานจึงได้เริ่มจัดทำโครงการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ตั้งแต่ พ.ศ. 2550 โดยกำหนดให้ปี 2550 เป็นปีภาษาไทย เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 และดำเนินโครงการนี้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โครงการ “รู้ รัก ภาษาไทย” เป็นโครงการเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านภาษาไทยของราชบัณฑิตยสถานผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้บริการประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลองค์ความรู้ของราชบัณฑิตยสถานได้โดยตรง สะดวก รวดเร็ว และนำไปใช้อย่างถูกต้อง

รายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” เกิดขึ้นจากความร่วมมือของราชบัณฑิตยสถานกับกรมประชาสัมพันธ์ ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ทุกวัน ในภาคเช้าช่วงเช้า เวลา 7.30 น. และภาคค่ำ 12.00 น. ออกอากาศครั้งแรกวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2550 รวมระยะเวลาการออกอากาศจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 9 ปี มีจำนวนตอนที่ออกอากาศไปแล้วกว่า 3,200 ตอน รายการนี้มุ่งให้สาระความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ทั้งด้านความหมายของคำที่มาของคำ และการนำไปใช้เป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ของราชบัณฑิตยสถาน คณะกรรมการที่จัดทำบรรยายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” คือ คณะกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การใช้ภาษาไทย ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น คณะกรรมการจัดทำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย

นับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 หน่วยงาน “ราชบัณฑิตยสถาน” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานราชบัณฑิตยสภา” และ “สภาราชบัณฑิต” เปลี่ยนชื่อเป็น “ราชบัณฑิตยสภา” แต่การ

ดำเนินงานทางด้านวิชาการและการนำผลงานให้บริการเผยแพร่สู่ประชาชนยังดำเนินต่อไป พร้อมการพัฒนาให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น

การที่สำนักงานราชบัณฑิตยสภาได้เลือกที่จะผลิตรายการเพื่อออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง เป็นโครงการแรก ๆ ในการดำเนินงานโครงการ “รู้ รัก ภาษาไทย” เนื่องด้วยวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวัน ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ารายการโทรทัศน์ เนื่องจากการส่งข่าวสารความรู้ไปสู่ประชาชนได้ไกลและรวดเร็วกว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ แม้ในสถานที่ทุรกันดาร กอปรกับราคาเครื่องรับวิทยุมีราคาถูก น้ำหนักเบาสามารถเคลื่อนย้ายติดตัวไปได้ง่ายกว่าเครื่องรับโทรทัศน์ และขณะที่ฟังรายการก็สามารถปฏิบัติภารกิจอื่นไปพร้อม ๆ กัน ได้ รายการวิทยุมีอิทธิพลในการโน้มน้าวความคิดเห็นให้คล้อยตามได้ง่าย เนื่องจากการเสนอจินตนาการที่กว้างไกลได้มากกว่าการดูรายการโทรทัศน์ที่ถูกจำกัดในเรื่องของภาพและฉาก (วรพจน์ นวลสกุล, มปป. : 1)

ผู้ที่เขียนบทวิทยุกระจายเสียงต้องรู้วิธีการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม เนื่องจากการสื่อสารทางวิทยุกระจายเสียงเป็นการสื่อสารทางเดียว ผู้รับสารไม่สามารถเห็นภาพได้ ดังนั้นถ้อยคำที่ใช้สื่อสารกับผู้ฟังจึงต้องชัดเจนและทำให้เกิดความเข้าใจได้

เป็นที่น่าสนใจว่า รายการวิทยุ “รู้ รัก ภาษาไทย” มีเวลาออกอากาศในแต่ละตอนไม่เกิน 2 นาที ในช่วงข่าวภาคบังคับของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการในแต่ละตอนต้องอธิบายคำศัพท์เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจและจดจำได้ ผู้จัดทำรายการใช้แนวคิดอย่างไรในการวางรูปแบบรายการ การกำหนดเนื้อหา นอกจากนี้ในด้านองค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์รายการวิทยุ “รู้ รัก ภาษาไทย” ก็มีความน่าสนใจเนื่องจากเนื้อหาของรายการที่ออกอากาศในแต่ละปีนั้นมีความหลากหลาย ผู้จัดรายการใช้องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์อย่างไร ผู้ฟังจึงสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ของราชบัณฑิตยสถาน ที่ออกอากาศในปี 2554 ทั้งในด้านการจัดกลุ่มคำ การวิเคราะห์โครงสร้าง และการนำเสนอ รวมถึงคุณค่าที่ปรากฏ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการจัดกลุ่มคำศัพท์ของบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย
3. เพื่อศึกษาคุณค่าด้านความรู้ของบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์บทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่ออกอากาศในปี 2554 (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554) รวม 365 ตอน โดยศึกษาจากบทวิทยุที่ใช้ ออกอากาศ

สมมุติฐานการศึกษา

1. คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มคำศัพท์ที่เป็นความหมายหลัก กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่ความหมายหลัก และกลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน
2. องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริม และมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาคำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย แม้จะมีตอนที่ออกอากาศจำนวน 365 ตอน แต่เนื่องจากบางตอนมีคำตั้งมากกว่า 1 คำ เช่น เน้า-หน้า และในคำตั้งนั้นอาจมีความหมายมากกว่า 1 ความหมาย ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์คำศัพท์ตามความหมายของคำที่ปรากฏ ดังนั้น ผลการศึกษาจะปรากฏคำศัพท์มากกว่า 365 คำ
2. ผู้วิจัยจะอ้างอิงบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย โดยใส่วันที่ออกอากาศในแต่ละตอน

ขั้นตอนการศึกษา

1. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือไปยังฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา เพื่อขอบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่ออกอากาศในปี 2554
3. ศึกษาข้อมูลจากบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย จำนวน 365 บท
4. วิเคราะห์ข้อมูลบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย โดยการจัดหมวดหมู่ทั้งทางด้านเนื้อหาและการตั้งชื่อเรื่อง
5. สรุปผลการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบคำศัพท์และการจัดกลุ่มของคำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย
2. ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย
3. ทำให้ทราบถึงคุณค่าด้านความรู้และประโยชน์ของบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย
4. เป็นแนวทางในการศึกษาบทวิทยุอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พันธุ์ทิพย์ อินทยอด (2549) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์ความแตกต่างของคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ในประเด็นดังนี้ 1. ความแตกต่างด้านจำนวนคำ 2. ความแตกต่างด้านบทนิยามของคำศัพท์ และ 3. ผลกระทบที่เกิดจากความแตกต่างของคำศัพท์

ผลการศึกษาพบว่า จำนวนคำตั้งในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มีคำเพิ่มขึ้นจำนวน 1,024 คำ คำที่สูญหายไปมีจำนวน 427 คำ โดยชนิดของคำที่เพิ่มขึ้นและสูญหายมากที่สุดคือ คำนาม

ในด้านบทนิยามศัพท์พบความแตกต่าง 2 ลักษณะ คือ

1. บทนิยามหรือคำอธิบายเปลี่ยนแปลง ความหมายของคำศัพท์เหมือนเดิม แบ่งเป็น 9 ลักษณะ คือ 1) การเพิ่มตัวอย่างการใช้คำ หรือบริบทของการใช้คำศัพท์ 2) การอ้างอิงที่มาของคำ 3) การอธิบายความหมายของคำศัพท์ที่แตกต่างกัน 4) การตัดตัวอย่างการใช้คำ 5) การเปลี่ยนแปลงตัวอย่าง 6) การเปลี่ยนแปลงชื่อวงศ์ ชื่อสกุลของพืชและสัตว์ 7) การเพิ่มรายละเอียดของนิยามคำศัพท์ 8) การตัดรายละเอียดของนิยามคำศัพท์ และ 9) การใช้ภาษาอธิบายต่างกัน
2. บทนิยามหรือคำอธิบายเปลี่ยนแปลง ความหมายของคำศัพท์ต่างกัน แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ความหมายของคำศัพท์แตกต่างกัน แต่ยังมีเค้าความหมายเดิม แบ่งออกเป็น ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายย้ายที่ และ 2) ความหมายของคำศัพท์แตกต่างกัน โดยไม่มีเค้าความหมายเดิม

ส่วนผลกระทบที่เกิดจากความแตกต่างของคำศัพท์พบว่า มีผลกระทบ 4 ลักษณะ คือ

1. ผลทางไวยากรณ์ มีผลทำให้ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์เกิดการเปลี่ยนแปลงประเภทของคำเปลี่ยนไป และลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งเปลี่ยนไป
2. ผลกระทบทางความหมาย พบว่าทำให้เกิดการนำคำศัพท์มาใช้ในความหมายที่เพิ่มขึ้น และใช้ในความหมายแคบลง อีกทั้งมีการนำคำศัพท์มาใช้ผิดความหมายด้วย
3. ผลกระทบต่อจำนวนคำทำให้เกิดศัพท์ใหม่ขึ้นใช้ในภาษาและเกิดการสูญหายของคำศัพท์
4. ผลกระทบด้านการใช้คำศัพท์ก่อให้เกิดปัญหาการใช้คำศัพท์ของผู้ใช้ภาษา

สพรั่งพร สุว่างวิบูลย์พงศ์ (2532) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์เนื้อหาบทวิทยุรายการเพื่อแผ่นดินไทยเพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการปรับนโยบายและกลยุทธ์ในการสื่อสาร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องของรายการเพื่อแผ่นดินไทย ทิศทางแนวโน้มในการเสนอรายงานข่าวสารของรายการเพื่อแผ่นดินไทย รวมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบการนำเสนอของบทวิทยุรายการเพื่อแผ่นดินไทยกับวิธีการนำเสนอของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐหรือมติชน

ผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาบทวิทยุรายการเพื่อแผ่นดินไทยที่นำเสนอมากเป็นอันดับ 1 ได้แก่เนื้อหาเกี่ยวกับความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา

บทวิทยุรายการเพื่อแผ่นดินไทยมีลักษณะของการใช้ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจมากกว่าภาษาที่ใช้ในการรายงานข่าวสาร

บทวิทยุรายการเพื่อแผ่นดินไทยมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันถึงร้อยละ 74.29

ศรีประภัสสร สุทธิเสวนต์ (2534) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง” การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบ วิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียงตลอดจนปัจจัย เงื่อนไขที่กำหนดรายการข่าววิทยุกระจายเสียง โดยแบ่งปัจจัยเงื่อนไขในการศึกษาออกเป็น 3 ปัจจัยย่อย คือ ผู้ควบคุมนโยบาย และนโยบายที่เกี่ยวข้อง ผู้ผลิตหรือผู้จัดรายการ และผู้อุปถัมภ์รายการ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบลึก และรายการข่าววิทยุกระจายเสียงที่ออกอากาศ

ผลการวิจัยพบว่า รายการข่าววิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือรายการข่าวประเภทเป็นทางการ และรายการข่าวประเภทไม่เป็นทางการ ซึ่งรายการข่าวประเภทเป็นทางการสามารถแยกได้ 2 รูปแบบ คือ รายการข่าวรวม รายการข่าวสั้นทุกชั่วโมง ส่วนรายการข่าวประเภทไม่เป็นทางการแบ่งแยกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ รายการพูดคุยข่าว รายการข่าวชาวบ้าน และรายการละครข่าว ส่วนวิธีการนำเสนอมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องเพลงประจำรายการ

และมีความแตกต่างในเรื่องเทคนิค ลีลาการพูด เสียงประกอบรายการ เนื้อหาที่น่าสนใจ และการได้มาของข่าว นอกจากนี้คุณค่าของข่าวในรายการข่าวประเภทเป็นทางการมีคุณค่าข่าวในเรื่องความรวดเร็ว ความสำคัญ และผลกระทบต่อประชาชน ส่วนรายการข่าวประเภทไม่เป็นทางการมีคุณค่าข่าวในเรื่องที่คนทั่วไปสนใจ ความใกล้ชิดและความแปลก

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียงโดยตรง คือ ปัจจัยทางด้านนโยบาย ได้แก่ นโยบายในระดับรัฐบาล นโยบายในระดับหน่วยงานเจ้าของสถานี และนโยบายในระดับปฏิบัติงานของสถานีวิทยุกระจายเสียง รวมไปถึงถึงผู้ผลิต หรือผู้จัดรายการข่าววิทยุกระจายเสียงด้วย ส่วนผู้อุปถัมภ์รายการส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอ แต่จะมีผู้อุปถัมภ์รายการบางรายที่กำหนดเฉพาะเนื้อหาในการนำเสนอเท่านั้น

สิริวงษ์ หงส์สุวรรณ (2538) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนิยามความหมายในอักษรภิกขานศรภัทของหมอบรัดเลย์” ผลการศึกษาพบว่า วิธีการนิยามความหมายในอักษรภิกขานศรภัทสามารถแบ่งได้ 7 ลักษณะ ดังนี้

1. การนิยามความหมายโดยบอกรายละเอียดให้ชัดเจน (Analytical) หมายถึง การนิยามโดยให้สิ่งที่นิยามแทนศัพท์หลัก โดยบรรยายหรือพรรณนาบอกรายละเอียดให้ชัดเจน มีหลายลักษณะได้แก่ บอกรายละเอียดพร้อมทั้งบอกวิธีการประกอบรายละเอียดนั้น บอกรายละเอียดพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ บอกรายละเอียดพร้อมทั้งบอกลักษณะที่สำคัญบางอย่าง บอกรายละเอียดพร้อมทั้งบอกหน้าที่หรือประโยชน์ใช้สอย บอกรายละเอียดพร้อมทั้งบอกที่มาที่เป็นสถานที่ บอกรายละเอียดพร้อมทั้งบอกองค์ประกอบ และบอกรายละเอียดที่ให้ความหมายตรงมากกว่าหนึ่งความหมาย

2. การนิยามความหมายโดยแยกประเภท (Typifying) หมายถึง การนิยามโดยบอกความสัมพันธ์ของคำในลักษณะของคำจากกลุ่มและคำลูกกลุ่ม

3. การนิยามความหมายโดยใช้คำพ้องความหมาย (Synonymy) หมายถึง การนิยามโดยใช้คำที่มีความหมายพ้องกันหรือเหมือนกัน มักใช้คำว่า “ว่า” “คือ” “ความเหมือน” “ความคล้าย” และ “เช่นกันกับ” หน้าบทนิยาม

4. การนิยามความหมายโดยใช้ความขัดแย้ง, ความตรงข้ามหรือปฏิเสธ หมายถึง การนิยามโดยใช้ความขัดแย้ง, ความตรงข้ามหรือปฏิเสธศัพท์หลัก มักใช้คำปฏิเสธ “ไม่” แสดงความขัดแย้งในบทความ

5. การนิยามความหมายโดยยกตัวอย่างวิธีใช้คำ หมายถึง การนิยามความหมายโดยยกตัวอย่างวิธีใช้คำไว้ในบทนิยามหรือในรายละเอียดเพื่อให้สัมพันธ์กับศัพท์หลักที่จะนำมานิยาม

6. การนิยามความหมายโดยใช้คำที่คิดว่ามีความหมายตรงกัน หมายถึง การนิยามโดยใช้ศัพท์รองให้มีความหมายตรงกันกับศัพท์หลัก

7. การนิยามความหมายโดยอธิบายว่าเป็นเสียงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งของศัพท์หลัก การนิยามความหมายโดยอธิบายว่าเป็นเสียงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งของศัพท์หลักซึ่งอาจจะเป็นเสียงคน สัตว์ สิ่งของ ฯลฯ หรือเป็นการเลียนเสียงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้

นอกจากวิธีการนิยามความหมายลักษณะต่าง ๆ ผู้วิจัยยังพบว่าพจนานุกรมส่วนมากมักขึ้นต้นด้วยคำว่า “คือ” “เป็น” “ว่า” และ “แปลว่า” แต่ถ้าศัพท์หลักคำใดมีคำพ้องความหมาย คำพ้องความหมายจะมาก่อนพจนานุกรมหรือมีคำพ้องความหมายเพียงอย่างเดียว วิธีการนิยามความหมายที่พบมากที่สุด คือ การนิยามความหมายโดยการแยกประเภทในลักษณะของคำจำกลุ่ม และคำลูกกลุ่ม คำจำกลุ่มบางคำมีคำลูกกลุ่มเป็นจำนวนมาก

สุชาติ พงษ์พานิช (2551) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “เปรียบเทียบพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 : หมวดอักษร ก-ข” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นการเรียงคำและการเก็บคำ การบอกคำอ่าน การบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง การบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ การนิยามคำ การบอกที่มาของคำ และการใช้ภาพประกอบคำศัพท์

ผลการศึกษาเปรียบเทียบในส่วนที่เกี่ยวกับการนิยามความหมายคำศัพท์ พบว่า ในด้านการบอกคำอ่าน พจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน แต่พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แตกต่างกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อยู่ 3 ประเด็น คือ การแสดงคำอ่าน การลบคำอ่าน และการลดคำอ่าน

การบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แตกต่างกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อยู่ 5 ประเด็น คือ การแสดงการบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง การลบการบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง การลดการบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง การเปลี่ยนตำแหน่งการบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง และการเปลี่ยนแปลงบางส่วนของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง

การบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แตกต่างกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อยู่ 3 ประเด็น คือ การแสดงชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ การลดจำนวนการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ และการเปลี่ยนแปลงชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์

การนิยามคำ ประกอบด้วยตัวพจนานุกรมหรือการให้ความหมายของคำ ตัวอย่างประกอบพจนานุกรม ที่มาของตัวอย่าง คำไวพจน์ และคำตรงข้าม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.

2542 แตกต่างกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ในรายละเอียดคือ ในส่วนของบทนิยาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มีจำนวนบทนิยามเพิ่มมากขึ้นในบางคำ และมีจำนวนลดน้อยลงในบางคำ รวมทั้งมีการสับเปลี่ยนลำดับก่อนหลังของบทนิยามด้วย

ในเรื่องเนื้อหาของบทนิยามนั้น พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้ถ้อยคำและเนื้อหาของศัพท์ที่ใช้ในกฎหมาย ศัพท์เกี่ยวกับพืชและสัตว์ และศัพท์ในสาขาวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งศัพท์ทั่วไป ด้วยการเพิ่ม ลด ลบ รายละเอียด ตัวอย่างการใช้คำ คำไวพจน์ คำตรงข้าม และอื่น ๆ ให้แตกต่างไปจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อยู่หลายประการ

ในการบอกที่มาของคำนั้น พจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ มีวิธีการเหมือนกัน แต่ในส่วนที่เป็นรายละเอียดนั้น พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทำให้มีส่วนแตกต่างกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อยู่ 4 ประการ คือ มีการแสดงที่มาของคำ การลบที่มาของคำ การปรับเปลี่ยนที่มาของคำ และการเปลี่ยนส่วนที่ใช้เครื่องหมายให้เป็นถ้อยคำ

ส่วนในเรื่องการใช้ภาพประกอบบทนิยามนั้น มีภาพจำนวนหนึ่งที่ปรากฏในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ และมีภาพจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนน้อยมีปรากฏเฉพาะพจนานุกรมฉบับใดฉบับหนึ่งเท่านั้น

เสาวรส มนต์วิเศษ (2555) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการนิยามความหมายศัพท์เดียวกันในพจนานุกรมของ เจ.คัสเวล และ เจ.เอช. แชนด์เลอร์ กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542” โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้ 1. เพื่อวิเคราะห์วิธีการนิยามความหมายศัพท์และโครงสร้างของบทนิยามความหมายศัพท์ในพจนานุกรมของเจ. คัสเวล และ เจ.เอช. แชนด์เลอร์ ทุกศัพท์ 2. เพื่อวิเคราะห์วิธีการนิยามความหมายศัพท์และโครงสร้างของบทนิยามความหมายศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 เฉพาะศัพท์เดียวกันที่ปรากฏทั้งในพจนานุกรมของเจ. คัสเวล และ เจ.เอช. แชนด์เลอร์ และพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และ 3. เพื่อเปรียบเทียบวิธีการนิยามความหมายศัพท์และโครงสร้างของบทนิยามความหมายของศัพท์เดียวกันในพจนานุกรมของเจ. คัสเวล และ เจ.เอช. แชนด์เลอร์ กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

ผลการศึกษาพบว่า พจนานุกรมของเจ. คัสเวล และ เจ.เอช. แชนด์เลอร์ มีวิธีการนิยามความหมายศัพท์ 9 วิธี ได้แก่ การอธิบาย การวิเคราะห์ การแปลศัพท์ การให้คำจำกัดความ การอ้างคำในพจนานุกรมเดียวกัน การบอกขอบเขตการใช้ การปฏิเสธความหมายตรงข้าม การอธิบาย

โดยนัย และการนิยามเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการนิยามความหมายศัพท์ในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ พบว่าวิธีการนิยามความหมายศัพท์บางวิธี ได้แก่ การอธิบาย การวิเคราะห์ การแปลศัพท์ การอ้างคำ ในพจนานุกรมเดียวกัน การปฏิเสธความหมายตรงข้าม การอธิบายโดยนัย และการนิยามเชิงปฏิบัติการ มีการใช้เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ในขณะที่บางวิธี ได้แก่ การให้คำจำกัดความ และการบอกขอบเขตการใช้ มีการใช้ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับพจนานุกรมของเจ. คัสเวล และ เจ.เอช. แซนด์เลอร์ และยังพบวิธีนิยามรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้นมาในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 อีกหนึ่งวิธี คือ การนิยามโดยการใช้ตัวเลขบอกความหมาย

นอกจากนี้เมื่อศึกษาเปรียบเทียบ โครงสร้างของบทนิยามความหมายศัพท์ในพจนานุกรมของเจ. คัสเวล และ เจ.เอช. แซนด์เลอร์ และ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พบว่า ลักษณะบทนิยามความหมายศัพท์ในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนี้ มีทั้งที่เป็นโครงสร้างเดี่ยว และโครงสร้างผสม และเป็นโครงสร้างผสมมากกว่าโครงสร้างเดี่ยวเหมือนกันทั้ง 2 ฉบับ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถแบ่งได้เป็น

1. การศึกษาเปรียบเทียบพจนานุกรม และการนิยามความหมาย
2. การศึกษาวิเคราะห์บทวิทยุและการกำหนดรูปแบบ วิธีการนำเสนอบทวิทยุ

สรุปได้ว่าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบพจนานุกรม และการนิยามความหมาย แสดงให้เห็นว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างของคำศัพท์และการให้คำนิยาม และเมื่อนำผลการศึกษาของแต่ละคนมาเปรียบเทียบจะเห็นว่าวิธีการวิเคราะห์คำศัพท์ และการให้คำนิยามในพจนานุกรมแต่ละฉบับมีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ส่วนการศึกษาวิเคราะห์บทวิทยุและการกำหนดรูปแบบ วิธีการนำเสนอบทวิทยุ แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาในบทวิทยุ รูปแบบ และวิธีการนำเสนอ แต่ยังไม่พบผู้ใดศึกษาการจัดกลุ่มคำ องค์กรประกอบและโครงสร้างการนำเสนอ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการวิเคราะห์คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ของราชบัณฑิตยสถาน

บทที่ 2

การจัดกลุ่มคำศัพท์ในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”

คณะกรรมการจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทยซึ่งเป็นคณะกรรมการที่จัดทำเนื้อหา รายการวิทยุกระจายเสียงรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” มีหน้าที่ตามคำสั่งราชบัณฑิตยสถาน ที่ 88/2552 ลงวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ดังนี้ “จัดทำเนื้อหาวิชาการเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และการ ใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง และจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย เพื่อนำไปใช้ในการเผยแพร่และการ บริการวิชาการ” จะเห็นได้ว่าจากหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ดังกล่าว ราชบัณฑิตยสถานให้ ความสำคัญกับหลักเกณฑ์และการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง ซึ่งปัญหาอย่างหนึ่งของการใช้ภาษาไทย คือการใช้คำให้ถูกต้องและเหมาะสมกับความหมายของคำ หากผู้ใช้ภาษาขาดความรู้ในข้อนี้ก็จะทำ ให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร

นิตยา กาญจนวรรณ (2554 : 7) กล่าวถึงปัญหาการใช้ภาษาว่า

“การใช้ภาษาก็เหมือนกับกิจกรรมทางสังคมทั่ว ๆ ไป นั่นคือจะต้องใช้ให้เหมาะสม กับผู้พูด การแสดงออกทางวาจาไม่เพียงแต่จะต้องเหมาะสมกับบุคคลแต่คนเท่านั้น แต่ยัง จะต้องเหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์แต่ละครั้งด้วย การใช้ภาษาก็เช่นเดียวกัน ภาษา นั้นมีความแตกต่างกันไม่เพียงแต่ในด้านลักษณะทางสังคมของผู้พูดเท่านั้น แต่ยังคงต่าง กันในด้านลักษณะแวดล้อมทางสังคมของผู้พูดด้วย ผู้พูดคนเดียวกันก็อาจจะใช้ภาษาต่าง ๆ กันได้ในสถานการณ์ที่ต่างกัน และเพื่อจุดประสงค์ที่ต่างกัน นอกจากนี้ภาษาก็อาจจะ มีลักษณะต่างกันในแง่ที่เป็นภาษาเขียนหรือภาษาพูดอีกด้วย”

การนำเสนอเนื้อหาในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ได้นำเสนอคำศัพท์ในปี 2554 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554 จำนวน 365 ตอน ซึ่งผู้วิจัยสนใจศึกษาการจัดกลุ่มคำ ศัพท์ เพื่อจะได้ทราบจำนวนคำศัพท์และการจัดหมวดหมู่คำศัพท์ ของรายการที่ออกอากาศในปี 2554

นวรรณ พันธเมธา (2558 : 3) ได้กล่าวไว้ในหนังสือไวยากรณ์ไทยว่า

“เกณฑ์ที่ควรจะใช้จำแนกคำได้ถูกต้องที่สุดคือความหมาย ความหมายของคำเป็น เครื่องกำหนดให้คำคำหนึ่งใช้ร่วมกับคำหนึ่งได้ แต่ใช้ร่วมกับอีกคำหนึ่งไม่ได้ คำที่มี ความหมายทำนองเดียวกันจึงมักใช้ร่วมกับ คำคำเดียวกัน เมื่อเราจำแนกคำตาม ความหมายเราจึงมักได้คำที่ใช้ทำนองเดียวกันอยู่ในหมวดเดียวกันด้วย”

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มคำศัพท์ตามแนวการวิเคราะห์ของนววรรณ พันธุเมธา ที่ปรากฏในหนังสือไวยากรณ์ไทย จากการศึกษาสามารถจัดกลุ่มคำศัพท์ ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก
2. กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก ที่ปรากฏได้แก่ คำแทน คำเชื่อม คำเสริม
3. กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก

นววรรณ พันธุเมธา (2558 : 6) ได้ให้ความหมายว่า คำหลัก คือ คำสำคัญ ใช้บอกเนื้อความซึ่งผู้พูดสื่อสารไปยังผู้ฟัง คำหลักมี 2 ประเภท คือ 1. คำนาม และ 2. คำกริยา

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำที่เป็นคำหลักจำนวน 314 คำ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คำนาม และ คำกริยา

2.1.1 คำนาม

กำชัย ทองหล่อ (2545 : 197) ได้ให้ความหมายว่า คำนาม คือ คำที่เป็นชื่อของคน สัตว์ สถานที่ สิ่งของ และกิจการต่าง ๆ

นววรรณ พันธุเมธา (2558 : 6) ได้ให้ความหมายว่า คำนาม คือ คำที่หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำศัพท์ที่เป็นคำนาม จำนวน 217 คำ ซึ่งคำนามดังกล่าวประกอบด้วย สามานยนาม วิสามานยนาม และอาการนาม และจากการศึกษาผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มตามความหมายได้จำนวน 19 กลุ่ม ได้แก่

2.1.1.1 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ พบจำนวน 47 คำ ได้แก่

1.	กรรมวาจาจารย์-คู่สวด	2.	กระสือ
3.	การประคบตัว-การเข้ากระโจม	4.	ชนบ
5.	ของไหว้	6.	ขันติ
7.	จารีต	8.	จีวร

9.	จุฬามณี	10.	ฉกามาพจรสวรรค์
11.	ตบะ	12.	ทาน (2)
13.	ธรรมเนียม	14.	นรก
15.	นางตะเคียน	16.	นางตานี
17.	นางไม้	18.	บายศรีสู่ขวัญ
19.	ประเพณี	20.	ผ้าป่า
21.	ฝีกองกอย	22.	ผีโหมด
23.	ผีพราย	24.	พรรษา (1)
25.	พรรษา (2)	26.	พรหมโลก
27.	พิธี	28.	มัททวะ
29.	เลก-เลกวัด	30.	วิธี
31.	ศีล (1)	32.	ศีล (2)
33.	ศีล (3)	34.	ศีลจารีณี
35.	ศีลาจารวัตร	36.	สงฆ์-ภิกษุ-พระ
37.	สมณะ	38.	สระโปกขรณี
39.	สามเณร	40.	สินบน
41.	อวิโรหนะ	42.	อวิหิงสา
43.	อ๊กโกระ	44.	อาชวะ
45.	อาบัติ	46.	อาศิรวาท
47.	โอม		

ตัวอย่างที่ 1

กรรมวาจาจารย์-คู่สวด

กรรมวาจาจารย์ (อ่านว่า กำ-มะ-วา-จา-จาน) เขียน ก ไก่ ร หัน ม ม้า ว แหวน สระอา จ จาน สระอา ร เรือ ย ยักษ์ การันต์ มาจากคำว่า กรรมวาจา (อ่านว่า กำ-มะ-วา-จา) หมายถึง คำประกาศกิจการในท่ามกลางสงฆ์ กับคำว่า อาจารย์ กรรมวาจาจารย์ เป็นคำเรียกพระภิกษุ 2 รูป ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สอบคุณสมบัติของผู้ขอบวชก่อนที่จะให้คณะสงฆ์พิจารณาในพิธีอุปสมบท เมื่อพระกรรมวาจาจารย์ทราบว่าคุณขอบวชไม่มีลักษณะต้องห้ามที่จะเป็นภิกษุได้ ก็จะมาแจ้งแก่คณะสงฆ์ให้ทราบแล้วจึงเรียกกุลบุตรผู้นั้นเข้ามาท่ามกลางคณะสงฆ์ เพื่อให้พระกรรมวาจาจารย์สอบถามต่อหน้าคณะสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง จากนั้นพระกรรมวาจาจารย์จะตั้งญัตติให้คณะสงฆ์พิจารณาว่าจะรับกุลบุตรผู้นั้นเข้าเป็นภิกษุหรือไม่ ด้วยการขอมติคือการยอมรับจากคณะสงฆ์ การขอมตินี้จะกระทำ 3 ครั้ง เพื่อให้คณะสงฆ์พิจารณาลงมติ หากไม่มีการคัดค้านคณะสงฆ์ก็จะกล่าวพร้อมกันว่า สาธุ. พระกรรมวาจาจารย์ มักเรียกกันโดยทั่วไปว่า พระคู่สวด เนื่องจากต้องใช้ภิกษุ 2 รูปสวดพร้อมกัน

(ออกอากาศวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “กรรมวาจาจารย์-คู่สวด” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับ ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ซึ่งในที่นี้คือพิธีอุปสมบท

ตัวอย่างที่ 2

ฝีกองกอย

ฝีกองกอยเป็นผีป่าพวกหนึ่ง ไม่มีใครเห็นตัว แต่คำว่า กองกอย มีเสียงคล้ายคำว่า เก็งกอย ทำให้เดาว่าคงจะเป็นผีที่มีขาเดียว มีเท้าเดียว ไปไหนก็ต้องเขย่งไปเหมือนกับการเล่นของเด็กที่ร้องเล่นว่า “เขย่งเก็งกอยเห็นวักกินอ้อยบ้างไหมจ๊ะ” พระยาอนุমানราชชนเล้าไว้ว่า เมื่อฝีกองกอยมาจะมีเสียงซู่ใหญ่ดัง

มาจากที่ไกลแล้วจะดังมากขึ้นจนมาถึงตัว ถ้าคนตื่นอยู่และออกเสียงไล่ตะเพิดไป ผีกองกอยก็จะผ่านเลยไป เสียงชู้นั้นก็หายไป แต่ถ้าคนนอนหลับ ผีกองกอยก็จะเข้ามาดูดเลือดตรงหัวแม่เท้า โดยที่ผู้ที่ถูกดูเลือดจะไม่รู้สึกตัวเลย ถ้าถูกดูเลือดมาก ๆ ผู้นั้นอาจจะสิ้นชีวิตก็ได้ คนจึงกลัว สันนิษฐานว่า ผีกองกอย ที่มาดูเลือดคนที่นอนหลับในป่า น่าจะเป็นทากหรือสัตว์กินเลือดชนิดใดชนิดหนึ่ง

(ออกอากาศวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ผีกองกอย” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความเชื่อว่าเป็นผีป่าพวกหนึ่ง ชอบดูเลือดคนที่พักค้างแรมในป่า ถ้าคนตื่นอยู่และออกเสียงไล่ตะเพิดไป ผีกองกอยก็จะผ่านเลยไป เสียงชู้นั้นก็หายไป แต่ถ้าคนนอนหลับ ผีกองกอยก็จะเข้ามาดูดเลือดตรงหัวแม่เท้า โดยที่ผู้ที่ถูกดูเลือดจะไม่รู้สึกตัวเลย ถ้าถูกดูเลือดมาก ๆ ผู้นั้นอาจจะสิ้นชีวิตก็ได้

2.1.1.2 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับสถานที่ตั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงสถานที่ในตำนานและความเชื่อ หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ หน่วยงาน องค์กร สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมทั้งส่วนต่าง ๆ ของสิ่งก่อสร้างเหล่านั้น พบจำนวน 25 คำ ได้แก่

1.	คลองถม	2.	คลองภาษีเจริญ
3.	คลองรังสิต	4.	จิตรลดาวัน
5.	ถนนสิบสามห้าง	6.	ทิวาป่าโมกข์
7.	นิคม	8.	ประชาคม
9.	พนัก	10.	พระตำหนัก
11.	พระที่นั่ง	12.	พิพิธภัณฑ
13.	พิพิธภัณฑสถาน	14.	พิพิธภัณฑสัตว์น้ำ
15.	เพนียด	16.	มุจลินท์
17.	แยก	18.	รโหฐาน-มโหฬาร

19.	วงเวียน	20.	สระมุจลินท์
21.	สแควร์	22.	สะพาน
23.	หน้าพระที่นั่ง-ที่นั่ง	24.	อียิปต์
25.	อุทยานในสวรรค์		

ตัวอย่างที่ 1

อุทยานในสวรรค์

คำว่า อุทยาน เขียน อ อ่าง สระอุ ท ทหาร ย ยักษ์ สระอา น หนู เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต อุทยาน (อ่านว่า อุต-ยา-นะ) แปลว่า สวน ในไตรภูมิภคหรือไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์ของพญาลิไทย กล่าวถึงอุทยานหรือสวนในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งมีพระอินทร์เป็นผู้ปกครองว่า มีอุทยานอยู่ 5 แห่ง ด้านตะวันออกชื่อ นันทอุทยาน (อ่านว่า นัน-ทะ-อุต-ทะ-ยาน) หรือ นันทวัน (อ่านว่า นัน-ทะ-วัน) แปลว่า สวนอันเป็นที่ยินดีมีทั้งไม้ดอกไม้ผล ด้านทิศใต้มีอุทยานชื่อปารุสกันวัน (อ่านว่า ปา-รุต-สะ-กะ-วัน) แปลว่า สวนมะปราง ด้านทิศตะวันตกมีอุทยานชื่อจิตรดาวัน (อ่านว่า จิต-สะ-ดา-วัน) แปลว่า สวนที่มีไม้เถาสีต่าง ๆ ด้านทิศเหนือมีอุทยานชื่อมิสสกันวัน (อ่านว่า มิต-สะ-กะ-วัน) แปลว่า สวนผสม ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีสวนชื่อมหวัน แปลว่า สวนใหญ่

ไทยนำชื่ออุทยานในสวรรค์มาตั้งเป็นชื่อพระราชวัง พระตำหนัก เช่น พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน, พระราชวังนันทอุทยาน (อ่านว่า นัน-ทะ-อุต-ทะ-ยาน), วังปารุสกันวัน (อ่านว่า ปา-รุต-สะ-กะ-วัน), สวนมิสสกันวัน (อ่านว่า มิต-สะ-กะ-วัน)

(ออกอากาศวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “อุทยานในสวรรค์” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ เพราะเป็นชื่ออุทยานหรือสวนทั้ง 5 แห่งในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งมีพระอินทร์เป็นผู้ปกครองและไทยยังนำชื่ออุทยานในสวรรค์มาตั้งเป็นชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์ด้วย

ตัวอย่างที่ 2

คลองถม

คลองถม หมายถึง คลองที่ถูกถมเพื่อสร้างถนน สร้างที่อยู่อาศัย หรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ปัจจุบันในกรุงเทพฯ มีคลองที่ถูกถมมากมาย แต่คำว่า คลองถม ใช้เป็นชื่อเรียกย่านการค้าตลอดถนนมหาจักร ระหว่างถนนเยาวราชกับถนนเจริญกรุง มีสินค้านานาชนิด เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์เครื่องยนต์ เครื่องเสียง นาฬิกา ฯลฯ ราคาไม่แพง แต่เดิมถนนสายนี้เป็นคลองชื่อ ว่า คลองสำเพ็ง ปลายคลองด้านหนึ่งออกแม่น้ำเจ้าพระยา อีกด้านหนึ่งออกคลองมหานาคใช้เป็นเส้นทางคมนาคมเรื่อยมา ภายหลังเกิดความนิยมการคมนาคมทางบกมากกว่าทางน้ำ คลองสำเพ็งจึงถูกถมเป็นคลองแรก เริ่มจากการถมด้วยขยะแล้วแปรสภาพเป็นถนนในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 ไม่นานนัก ชาวบ้านเรียกชื่อถนนตามต้นกำเนิดว่า ถนนคลองถม

(ออกอากาศวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “คลองถม” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ หมายถึง คลองที่ถูกถมเพื่อสร้างถนน สร้างที่อยู่อาศัย หรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ นอกจากนี้คลองถมยังใช้เป็นชื่อเรียกย่านการค้าตลอดถนนมหาจักร ระหว่างถนนเยาวราชกับถนนเจริญกรุง

2.1.1.3 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับคำเรียกบุคคล อาชีพ สถานภาพ

หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตำแหน่ง สถานภาพ คุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ คำสรรพนาม คำเรียกญาติ และชื่อเรียกชนชาติต่าง ๆ พบจำนวน 25 คำ ได้แก่

1.	เกียรติ-เกียรติยศ	2.	เกียรติภูมิ
3.	เกียรติศักดิ์	4.	เกียรติมุข
5.	ขุน	6.	คุณสมบัติ

7.	ชาติพันธุ์	8.	เชื้อชาติ-สัญชาติ
9.	ญาติ	10.	ญาติโกโหติกา
11.	ดาราศาสตร์	12.	ทารก
13.	ธิดา	14.	นิรนาม
15.	บุตร	16.	ประธาน
17.	บุชเนียบบุคคล	18.	ฝีมือลายมือ
19.	ภูมิปัญญา	20.	มัจฉานุ
21.	สังคญาติ	22.	สายสามัญ
23.	เสนา	24.	หัวใจ
25.	หัวแถว		

ตัวอย่างที่ 1

ญาติโกโหติกา

ญาติโกโหติกา (อ่านว่า ยาด-ติ-โก-โห-ติ-กา) สันนิษฐานได้ว่า ประกอบด้วยคำว่า ญาติโก (อ่านว่า ยาด-ติ-โก) กับ โหติกา (อ่านว่า โห-ติ-กา) ญาติโก มาจากคำว่า ญาติ (อ่านว่า ยา-ติ-กะ) ซึ่งลงวิภัติปัจจัยตามไวยากรณ์ภาษาบาลีกลายเป็น ญาติโก (อ่านว่า ยา-ติ-โก) แปลว่า อันว่าญาติ ส่วนโหติกา อาจมาจาก โหติ (อ่านว่า โห-ติ) แปลว่า ย่อมเป็น กับคำว่า กา ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นพยางค์ที่เติมเข้าไปเพื่อให้จังหวะของคำ โหติกา รับกับคำ ญาติโก คำว่า ญาติโกโหติกา เป็นคำที่ใช้ในภาษาพูดเท่านั้น เช่น ฉันไม่ใช่ญาติโกโหติกาอะไรของเขา เขาจะมาสนใจไยดีอะไร พอเขาถูกล้อตเตอร์รางวัลที่ 1 ก็มีคนอื่นอ้างว่าเป็นญาติโกโหติกา กันมากมาย ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร งานแต่งงานของป้าสาวคู่นี้ เป็นการหลอมรวมญาติโกโหติกาของมหาเศรษฐี 2 ตระกูลดังของจังหวัด

(ออกอากาศวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ญาติโกโหติกา” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับคำเรียกญาติ คำที่ใช้ในภาษาพูด หมายถึงญาติทั่วไป

ตัวอย่างที่ 2

ประธาน

ประธาน เขียน ป ปลา ร เรือ สระอะ ๓ ธง สระอา น หนู ประธาน เป็นคำที่มีหลายความหมาย ความหมายหนึ่งคือ ผู้เป็นหลักสำคัญ เช่น ในอุโบสถ และวิหาร มีพระพุทธรูปซึ่งเป็นรูปแทนองค์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่สำคัญและเป็นหลักในอุโบสถหรือวิหารนั้น พระพุทธรูปนั้นเรียกว่า พระประธาน ประธานเป็นคำเรียกผู้มีตำแหน่งเป็นหัวหน้า หรือผู้เป็นใหญ่ในคณะกรรมการที่มีหน้าที่ดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานคณะกรรมการชำระพยานุกรม ผู้เป็นประธานจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้งานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงาน

(ออกอากาศวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ประธาน” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่การงานของบุคคล เป็นคำเรียกผู้มีตำแหน่งเป็นหัวหน้า หรือผู้เป็นใหญ่ในคณะกรรมการ

2.1.1.4 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ทั้งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นและไม่ประดิษฐ์ขึ้น รวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ในตำนานและความเชื่อ ยานพาหนะ สิ่งของ อุปกรณ์ วัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ ส่วนประกอบของอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ รวมทั้งคุณสมบัติของสิ่งของเครื่องใช้ พบจำนวน 24 คำ ได้แก่

1.	กระจก	2.	กระเดื่อง
3.	กัณฑ์น้ำขัยพัฒนา	4.	กำปั่น
5.	ขี้ผึ้ง-สีผึ้ง	6.	เครื่องกังไส
7.	จักรยาน	8.	เจวีด

9.	ตั้ง-ลูกตั้ง	10.	ตะเกียบ
11.	ต่าง	12.	ถุยกษ์-บึกแบ็ก
13.	เนียน	14.	บรรทัด
15.	บัตร (1)	16.	บัตร (2)
17.	บัตร (3)	18.	ปรมาณู
19.	ปิ่นพระศิวะ	20.	มั่ง
21.	เรือแซ	22.	อาวุธ-ศัตราวุธ-ศาสตราวุธ
23.	อเนกประสงค์	24.	เฮลิคอปเตอร์

ตัวอย่างที่ 1

เครื่องกังไส

คำว่า กังไส เขียน ก ไก่ ไม้หันอากาศ งู ไม้มลายู ส เสือ กังไส เป็นชื่อมณฑลทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน มณฑลนี้สำเนียงจีนกลางออกเสียงว่า เจียงซี ส่วน กังไส เป็นชื่อตามสำเนียงจีนท้องถิ่นซึ่งใกล้เคียงกับสำเนียงจีนแต้จิ๋วว่า กังไซ กังไซ ย่อมาจาก กังหน้ไซ แปลว่า บริเวณใต้แม่น้ำฝ่งตะวันตก แม่น้ำที่ว่านี้ก็คือแม่น้ำแยงซีเกียงซึ่งเป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดของจีนและยาวที่สุดในเอเชีย เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของมณฑลนี้อยู่ทางตอนใต้ของปากแม่น้ำแยงซีเกียงฝ่งตะวันตก ดินแดนบริเวณปากแม่น้ำแยงซีเกียงเป็นแหล่งผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเลื่องชื่อมาตั้งแต่สมัยโบราณ ครอบคลุมหลายมณฑลของจีน ได้แก่ มณฑลกังไส มณฑลเจ้อเจียง มณฑลอันฮุย และมณฑลเจียงซู คนไทยเรียกเครื่องเคลือบที่มีคุณภาพสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องลายครามที่เป็นสีขาวมีลวดลายสีน้ำเงินที่มาจากมณฑลเหล่านี้ทั้งหมดว่า เครื่องกังไส

(ออกอากาศวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “เครื่องกังไส” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ คนไทยใช้เรียกเครื่องเคลือบที่มีคุณภาพสูงที่มาจากประเทศจีน

ตัวอย่างที่ 2

ปิ่นพระศิวะ

ปิ่นพระศิวะ หมายถึง พระจันทร์ ซึ่งพระศิวะนำมาเสียบเป็นปิ่นบนพระเมาลี (มวยผม) ของพระองค์

ครั้งหนึ่งบนสวรรค์ พระจันทร์ลักพานางดาราสซึ่งเป็นชายาของพระพฤหัสบดีไปไว้ที่วิมานของตน พระพฤหัสบดีติดตามมาขอนางคืน และได้ต่อสู้กับพระจันทร์ พระพฤหัสบดีแพ้ จึงไปฟ้องพระพรหม พระพรหมบังคับให้พระจันทร์คืนนางดารากแก่พระพฤหัสบดี และลงโทษพระจันทร์ไม่ให้เข้าประชุมในเทวสภากับเหล่าเทพทั้งหลายอีกต่อไป พระจันทร์ยอมคืนนางพระศิวะหรือพระอิศวรทรงเมตตาจึงช่วยเหลือพระจันทร์ โดยใช้พระจันทร์เสี้ยวเป็นปิ่นประดับไว้ที่พระเมาลี พระจันทร์จึงมีโอกาสได้เข้าเทวสภาด้วยทุกครั้ง และได้นามว่า ศิวเศขร (อ่านว่า สี-วะ-เส-ซอน) แปลว่า ผู้เป็นปิ่นปักผมของพระศิวะหรือพระอิศวร และพระศิวะได้ชื่อว่า จันทรเศขร (อ่านว่า จัน-ทะ-ระ-เส-ซอน) แปลว่า ผู้มีพระจันทร์เป็นปิ่น รูปปั้นหรือเห็นภาพวาดของพระอิศวรจึงมีรูปพระจันทร์เสี้ยวประดับอยู่ที่พระเมาลี

(ออกอากาศวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ปิ่นพระศิวะ” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึง พระจันทร์ ซึ่งพระศิวะนำมาใช้เป็นปิ่นเสียบบนพระเมาลี (มวยผม) ของพระองค์

2.1.1.5 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงสื่อสังคมพบจำนวน 12 คำ ได้แก่

1.	กูเกิล	2.	ทวิตเตอร์
3.	เฟซบุ๊ก	4.	วิกิพีเดีย

5.	เว็บไซต์	6.	เว็บบอร์ด
7.	เว็ลต์ไวด์เว็บ	8.	สื่อสังคม-เครือข่ายสังคม
9.	อินเทอร์เน็ต	10.	อีบุ๊ก
11.	เอ็มพีสาม	12.	ไฮไฟฟ์

ตัวอย่างที่ 1

อีบุ๊ก

อีบุ๊ก มาจากคำภาษาอังกฤษว่า e-book [หรือ ebook] ซึ่งย่อมาจากคำว่า electronic book คำนี้ตรงกับศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งเก็บอยู่ในรูปแบบที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สามารถนำไปใช้งานได้ ประโยชน์ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์คือผู้ใช้จะเข้าไปอ่านได้โดยไม่ต้องเดินทางไปห้องสมุดหรือซื้อหนังสือจากร้าน ในบางกรณีการอ่านอีบุ๊กอาจต้องเสียค่าใช้จ่าย ปัจจุบันมีการนำสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไปเผยแพร่ในแบบอีบุ๊กมากขึ้น ทั้งยังมีการผลิตอีบุ๊กโดยตรง โดยไม่เคยมีฉบับพิมพ์มาก่อน

(ออกอากาศวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “อีบุ๊ก” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อีบุ๊กย่อมาจากคำว่า electronic book คำนี้ตรงกับศัพท์บัญญัติของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งเก็บอยู่ในรูปแบบที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สามารถนำไปใช้งานได้

ตัวอย่างที่ 2

เฟซบุ๊ก

เฟซบุ๊ก หมายถึงเว็บไซต์ของบริษัทอเมริกันที่ชื่อว่า Facebook เฟซบุ๊กเป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการสื่อสังคมเว็บไซต์หนึ่ง โดยเริ่มขึ้นใน พ.ศ. 2547 เมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) 3 คน เปิดบริการผ่านคอมพิวเตอร์ให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยของตนได้ติดต่อกัน

ต่อมาสมาชิกก็ขยายวงออกไปเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น นักเรียนชั้นมัธยม และในที่สุดก็เป็นประชาชนทั่วไป

การเข้าเป็นสมาชิกเฟซบุ๊กไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ผู้สมัครใหม่เพียงแต่สมัครเป็นสมาชิกตามเงื่อนไขที่กำหนด เว็บไซต์นี้มีบริการต่าง ๆ เช่น มีบริการเผยแพร่และรับข้อมูลส่วนบุคคลและข่าวสารต่าง ๆ และสามารถโต้ตอบกับสมาชิกรายอื่นได้

(ออกอากาศวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “เฟซบุ๊ก เป็นชื่อของสื่อสังคมเว็บไซต์หนึ่งที่ได้รับค่านิยมในปัจจุบัน

2.1.1.6 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ โครงการ หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โครงการ แนวคิดต่าง ๆ พบจำนวน 12 คำ ได้แก่

1.	แก้มลิง	2.	โครงการหลวง
3.	โครงการแก้ปัญหาหน้าท่วม	4.	ทฤษฎีใหม่
5.	นิรภัย	6.	ปรากฏการณ์
7.	ภัย	8.	มูลนิธิชัยพัฒนา (1)
9.	มูลนิธิชัยพัฒนา (2)	10.	วิสามัญ
11.	สถานการณ์	12.	เหตุการณ์

ตัวอย่างที่ 1

ปรากฏการณ์

คำว่า ปรากฏการณ์ ประกอบด้วย คำว่า ปรากฏ เขียน ป ปลา ร เรือ สระอา ก ไก่ ฎ ฎัก กับ การณ์ เขียน ก ไก่ สระอา ร เรือ ณ เณร การันต์ ปรากฏ หมายถึง แสดงออกมาให้เห็น การณ์ หมายถึง สาเหตุหรือสิ่งที่ทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลง ปรากฏการณ์ หมายถึง การแสดงออกมาให้เห็น หรือ สิ่งที่แสดงออกมาให้เห็น เช่น ฝนตก พายุร้อนเป็น ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เหตุการณ์น้ำท่วมเมืองหลวงของหลาย ประเทศเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการสร้างบ้านเรือนปิดกั้น ทางน้ำไหล วิกฤตการณ์การเงินในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็น ปรากฏการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกประเทศที่อยู่ภายใต้ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คำว่า ปรากฏการณ์ เมื่อใช้กับ คำกริยา สร้าง เป็น สร้างปรากฏการณ์ หมายถึง ทำให้เกิด ความตื่นเต้นสนใจและกล่าวขวัญถึง เช่น รัชชาติและความ อร่อยของอาหารไทยสร้างปรากฏการณ์ไปทั่วโลก, เรามา ร่วมกันสร้างปรากฏการณ์ถวายพระพรออนไลน์

คำนี้อ่านว่า ปฺรา-กต-กาน หรือ ปฺรา-กต-ตะ-กาน ก็ได้

(ออกอากาศวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ปรากฏการณ์” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ หมายถึง การแสดงออกมาให้เห็น หรือ สิ่งที่แสดงออกมาให้เห็น

ตัวอย่างที่ 2

แก้มลิง

แก้มลิง เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ เรียกที่กักเก็บน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการ แก้ปัญหาน้ำท่วมตามพระราชดำริ ใน พ.ศ. 2538 ทรงอธิบาย แนวคิดเรื่อง แก้มลิง ว่า “ลิงนี้เวลาให้กล้วยให้เงาะกิน มันใส่ ปากแล้วเก็บไว้ในแก้มลิง หลังจากนั้นก็ค่อย ๆ กลืน” ทรง ยกตัวอย่างแก้มลิงที่สามารถป้องกันน้ำท่วมที่จังหวัดชุมพรว่า “น้ำที่อยู่ในแก้มลิงหนองใหญ่ที่ชุมพร ก็เป็นอย่างนั้น น้ำเข้ามา ๆ แล้วจึงค่อย ๆ ปล่อยออกไป เป็นอันว่าเมื่อเข้ามาเก็บไว้ น้ำนั้นก็ไม่มาท่วมเมืองชุมพร เมื่อน้ำที่ลงมาลดลงก็ปล่อยออกไป”

นอกจากโครงการแก้มลิงแล้ว ยังทรงริเริ่มโครงการอื่น เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม เช่น โครงการขุดลอกคลองระบายน้ำและ

กำจัดวัชพืช โครงการปรับปรุงและก่อสร้างสถานีสูบน้ำและ
ประตูประบายน้ำ

(ออกอากาศวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “แก้มลิง” เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้
เรียกที่กักเก็บน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาน้ำท่วมตามพระราชดำริ ใน
พ.ศ. 2538

2.1.1.7 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ หมายถึง คำที่มีความหมาย
เกี่ยวกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ฤดูกาล ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ พบจำนวน 10 คำ ได้แก่

1.	แก้มลิง	2.	คลอง
3.	น้ำท่วม	4.	ฝู่น้ำแก้มลิง
5.	แม่น้ำลำคลอง	6.	ระลอก-คลื่น
7.	น้ำ	8.	สินามิ
9.	ห้วยหนองคลองบึง	10.	อุทกภัย-อุทกภัย-อุทกภัย

ตัวอย่างที่ 1

สินามิ

สินามิ เขียน ส ลื่อ สระอี น หนู สระอา ม ม้า สระอิ
เป็นคำเรียกคลื่นทะเลขนาดใหญ่ที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วและมี
พลังมาก เนื่องจากมวลน้ำในมหาสมุทรได้รับแรงสั่นสะเทือน
อย่างรุนแรง จนกลายเป็นคลื่นกระจายตัวออกไปจากศูนย์กลาง
สั่นสะเทือน สินามิมักเกิดเมื่อมีแผ่นดินไหวรุนแรงใต้ท้องทะเล
เพราะภูเขาไฟระเบิดหรือเปลือกโลกเคลื่อนตัว สินามิอาจเกิด
จากสาเหตุอื่น เช่น การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ทะเล หรือ
อุทกภัยขนาดใหญ่พุ่งลงในมหาสมุทร คลื่นธรรมดาามี
ความเร็วการเคลื่อนที่ไม่เกิน 80 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ความยาว
คลื่นเพียง 100-1,000 เมตร และมีความสูงคลื่นเมื่อซัดเข้าฝั่ง
เพียง 1-2 เมตร แต่สินามิมีความเร็วมากกว่าคลื่นธรรมดา 10

เท่า มีความยาวของคลื่นมากถึง 1,000 เท่า เมื่อคลื่นเข้าถึงฝั่ง คลื่นสึนามิก็ยังคงสูงกว่าคลื่นธรรมดากว่า 10 เท่า คลื่นสึนามิจึงมีอำนาจสามารถทำลายล้างรุนแรง

คำว่า สึนามิ เป็นคำภาษาญี่ปุ่น มาจากคำว่า สี แปลว่า ทำเร็ว, อ่าวจอดเรือ กับคำว่า นามิ แปลว่า คลื่น สึนามิ จึงมีความหมายในภาษาญี่ปุ่นว่า คลื่นอ่าวจอดเรือ เนื่องจากอ่าวจอดเรือของประเทศญี่ปุ่นมักได้รับภัยจากคลื่นนี้

(ออกอากาศวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “สึนามิ” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ ใช้เรียกคลื่นทะเลขนาดใหญ่ที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วและมีพลังมาก เนื่องจากมวลน้ำในมหาสมุทรได้รับแรงสั่นสะเทือนอย่างรุนแรง จนกลายเป็นคลื่นกระจายตัวออกไปจากศูนย์กลางสั่นสะเทือน

ตัวอย่างที่ 2

เงื่อม

คำว่า เงื่อม ปัจจุบันใช้เป็นคำนาม หมายถึงสิ่งที่สูงยื่นง่าออกมา มักใช้ประสมกับคำว่า ผา หรือ เขา เป็น เงื่อมผา เงื่อมเขา หมายถึง ผาหรือเขาที่ยื่นง่าออกมา หรือใช้ประสมกับคำว่า มือ เป็น เงื่อมมือ หมายถึง อำนาจที่ครอบงำไม่ให้หลุดพ้นไปได้ เช่น คนทำผิดยอมไม่อาจหนีพ้นเงื่อมมือกฎหมาย

ในสมัยก่อน คำว่า เงื่อม ใช้เป็นคำกริยา อักษรวิธาน สรรพ์บอกความหมายของคำว่า เงื่อม ไว้ว่า “เงื่อม, ง่า คืออาการสิ่งของที่สูงงอกง่าออกมา, เหมือนอย่างหน้าตักสูง, ฤๅภูเขาชันเป้นต้น”

มีตัวอย่างคำว่า เงื่อม ที่ใช้เป็นคำกริยาในนิราศพระบาทของสุนทรภู่ว่า “ที่แผ่นดินเนินผานั้นน่ากลัว ดูเงื่อมตัวเหมือนจะตามลงทับตาย” และในหนังสือ “จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินประพาสทวีปยุโรปครั้งที่ 2 เล่ม 1” คำว่า เงื่อม ก็ใช้เป็นคำกริยาในข้อความว่า “บางแห่งมีผาสูงชัน บ้างก็เงื่อมออกมา บางแห่งมีตาน้ำไหลริน ๆ ออกมาจากผา”

ภาษาไทยเหนือมีคำว่า เงิม ซึ่งเทียบได้กับคำว่า เงื่อม เงิม

เป็นคำกริยา หมายความว่า ยื่น ใช้กับหน้าผา ผาเง็ม หมายถึง
หน้าผาที่ยื่นออกมา ตรงกับคำว่า เงื่อมผา

(ออกอากาศวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “เงื่อม” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติ หมายถึง
สิ่งที่สูงยื่นง่าออกมา ใช้ประสมกับคำว่า ผา หรือ เขา เป็น เงื่อมผา เงื่อมเขา

2.1.1.8 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง หมายถึง คำที่มีความ
หมายเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง การแบ่งส่วนการปกครอง และการลงโทษ พบจำนวน
9 คำ ได้แก่

1.	ทศพิราชธรรม	2.	ใบเหลือง-ใบแดง
3.	พรรคการเมือง	4.	สิทธิ
5.	สิทธิมนุษยชน	6.	สิทธิมนุษยชนกับความรับผิดชอบ
7.	สิทธิมนุษยชนกับความเสมอภาค	8.	หัวคะแนน
9.	พลังเงียบ		

ตัวอย่างที่ 1

นिरโทษกรรม

คำว่า นिरโทษกรรม (อ่านว่า นิ-ระ-โทด-สะ-ก้า) ประกอบด้วย นिरโทษ กับ กรรม นिरโทษ ประกอบด้วย นिर (อ่านว่า นิ-ระ) กับ โทษ นिर แปลว่า ไม่, ไม่มี, ปราศจาก นिरโทษ แปลว่า ไม่มีโทษ, ปราศจากโทษ นिरโทษกรรม หมายถึง การทำให้ไม่มีโทษ, การทำให้ปราศจากโทษ นिरโทษกรรม ตามกฎหมายอาญาหมายถึง การลบล้างการกระทำผิดอาญาที่บุคคลได้กระทำความแล้ว โดยมีกฎหมายที่ออกภายหลัง กำหนดให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด และให้ผู้กระทำความผิดนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด ลักษณะเด่นของกฎหมายนिरโทษกรรมคือ มีการกำหนดวันที่จะได้รับ นिरโทษกรรมไว้อย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัตินिरโทษกรรม

แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งกระทำความผิด
 เกี่ยวเนื่องกับการเดินขบวนเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2516
 พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึดและควบคุม
 อำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534
 คำว่า นิรโทษกรรม ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า amnesty
 (อ่านว่า แอ้ม-เนส-ตี้) หมายถึงการยกโทษให้แก่บุคคลที่กระทำ
 ผิดต่อรัฐ

(ออกอากาศวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “นิรโทษกรรม” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการเมื่อนิรโทษกรรมตามกฎหมายอาญา หมายถึง การลบล้างการกระทำผิดอาญาที่บุคคลได้กระทำความผิดโดยมีกฎหมายที่ออกภายหลัง กำหนดให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด และให้ผู้กระทำความผิดนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด ลักษณะเด่นของกฎหมายนิรโทษกรรมคือ มีการกำหนดวันที่จะได้รับนิรโทษกรรมไว้อย่างชัดเจน

ตัวอย่างที่ 2

ทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรม ประกอบด้วยคำว่า ทศ (อ่านว่า ทด) แปลว่า สิบ พิธ (อ่านว่า พิด) แปลว่า ต่าง ๆ ราชธรรม (อ่านว่า ราช-ชะ-ท่า) แปลว่า ธรรมะของพระราชาหรือของผู้ปกครอง พระมหากษัตริย์ของไทยทรงยึดถือราชธรรมทั้ง 10 ข้อ มาตลอดทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นธรรมะที่ทำให้บ้านเมืองร่มเย็น ราษฎรมีความสุข ทศพิธราชธรรม มี 10 ข้อ เช่น ทาน การให้ทรัพย์สินของช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ประสพภัยพิบัติ ศิล การรักษากายวาจาให้เที่ยงตรง ประพฤติตนตามจารีตประเพณี ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง บริจาค เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก ขันติ มีความอดทนต่อความโลภ โกรธ หลง อดทนต่อคำกล่าวร้ายของคนชั่ว อดทนต่อความขัดแย้งของผู้คนที่ต่างมีความเห็นแก่ตัว ต้องการแต่ประโยชน์ของตน ทศพิธราชธรรมไม่ใช่ธรรมะของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ แต่เป็นธรรมะของผู้เป็นหัวหน้า

ผู้ปกครองประเทศ ผู้ปกครองบ้านเมือง ถ้าผู้ปกครองประเทศมี
ทศพิศราชธรรม บ้านเมืองก็จะสงบสุข ถ้าผู้ปกครองประเทศไม่
มีทศพิศราชธรรมบ้านเมืองก็จะมีแต่ความเดือดร้อน

(ออกอากาศวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ทศพิศราชธรรม” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการ
ปกครอง หมายถึง ธรรมะของพระราชหรือของผู้ปกครอง ถ้าผู้ปกครองประเทศมีทศพิศราชธรรม
บ้านเมืองก็จะสงบสุข ถ้าผู้ปกครองประเทศไม่มีทศพิศราชธรรมบ้านเมืองก็จะมีแต่ความเดือดร้อน

2.1.1.9 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับพืช หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับ
ชื่อ ชนิด และส่วนต่าง ๆ ของพืช พบจำนวน 9 คำ ได้แก่

1.	กระบองเพชร	2.	จิก
3.	ตานี	4.	ธัญพืช
5.	พืช	6.	พุทรา
7.	รา	8.	สาลี
9.	หญ้าแฝก		

ตัวอย่างที่ 1

จิก

จิก เป็นชื่อไม้ต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 10-15 เมตร
ขึ้นในที่ชุ่มชื้นและน้ำท่วมถึง มีอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย จิก
มีชื่อเรียกอื่น ๆ คือ กระโดน กะนอน ปุย

จิก เป็นต้นไม้ที่มีประโยชน์มาก ยอดอ่อนรับประทานเป็น
ผักได้ ดอกและน้ำจากเปลือกสดใช้ผสมกับน้ำผึ้ง จิบแล้วทำให้
ชุ่มคอ แก้ไอและแก้หวัด ผลกินเป็นยาช่วยย่อยอาหาร ไบมีรส
ฝาด แพทย์แผนโบราณใช้ใบผสมกับเครื่องยาอื่น ๆ ประุงเป็นยา
สมานแผล เปลือกต้นจิกใช้เป็นสีย้อม แก้วไข แก้วพิษงู แก้วเมื่อย
เคล็ด เส้นใยจากเปลือกใช้ทำเชือก ทำเบาะรองหลังช้าง ทำ
กระดาษ ส่วนรากและเมล็ดของจิกมีพิษใช้เบื่อปลา เนื้อไม้ของ

ต้นจิกค่อนข้างหยาบ แข็ง และหนัก สีแดงแก่หรือสีน้ำตาลแกมแดง ทนทานเมื่ออยู่ในร่ม ใช้ทำเครื่องเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ไม่จิกถ้าอาบน้ำยาอย่างถูกต้อง สามารถใช้กลางแจ้ง เป็นหมอนรองรางรถไฟได้ดี

(ออกอากาศวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “จิก” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับพืช จิก เป็นชื่อไม้ต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 10-15 เมตร ขึ้นในที่ชุ่มชื้นและน้ำท่วมถึง มีอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย จิก มีชื่อเรียกอื่น ๆ คือ กระโดน กะนอน ปุย

ตัวอย่างที่ 2

ธัญพืช

ธัญพืช ประกอบด้วยคำว่า ธัญ (อ่านว่า ทัน) กับคำว่า พืช ธัญ มาจากภาษาบาลีว่า ธัญญ (อ่านว่า ทัน-ยะ) แปลว่า พืช ประเภทข้าวและประเภทถั่ว ฟืช มาจากคำว่า ฟืช (อ่านว่า ฟิ-ชะ) หมายถึง เมล็ดพันธุ์ไม้ซึ่งจะงอกเป็นต้นไม้ต่อไป ในภาษาไทยมักจะใช้คำ ธัญพืช หมายถึง พืชประเภทที่เป็นข้าวทุกชนิด เช่น ข้าวเจ้า ข้าวสาลี ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อาจรวมถึงลูกเดือย เมล็ดทานตะวัน และพืชที่ให้เมล็ดเป็นอาหารอื่น ๆ อย่างถั่วต่าง ๆ ด้วย ธัญพืชเป็นอาหารจำเป็นที่ช่วยให้พลังงานแก่มนุษย์ และเป็นอาหารที่หาได้ไม่ยากนัก เพราะมีการปลูกกันโดยทั่วไป ราคาไม่แพง แต่มีประโยชน์มาก ปัจจุบันจึงมีผู้นำธัญพืชหลายชนิดไปผสมกับอาหารและเครื่องดื่มอื่น ๆ เช่น ขนมปังธัญพืช, ข้าวตังธัญพืช, นมถั่วเหลืองผสมธัญพืช

(ออกอากาศวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ธัญพืช” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับพืช แปลว่า พืช ประเภทข้าวและประเภทถั่ว ในภาษาไทยมักจะใช้คำ ธัญพืช หมายถึง พืชประเภทที่เป็นข้าวทุกชนิด

2.1.1.10 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับการละเล่น ความบันเทิง หมายถึง คำ
ที่มีความหมายเกี่ยวกับการแสดง การละเล่น ดนตรี กีฬา พบจำนวน 8 คำ ได้แก่

1.	โขน	2.	ตึกตาลูกตาล
3.	ระบำ-เต้นรำ	4.	รำวง
5.	ละครตีกดาบรรรพ์	6.	ละครรำ
7.	หนังใหญ่	8.	หมากรูก

ตัวอย่างที่ 1

หนังใหญ่

หนังใหญ่เป็นมหรสพอย่างหนึ่งที่มีมาแต่สมัยโบราณ ไม่ใช่หนังที่ฉายจอใหญ่ หรือหนังที่ฉายที่โรงใหญ่ ที่เรียกว่าหนัง ก็เพราะสิ่งที่ใช้แสดงคือตัวหนัง ใช้หนังวัวหนังควายแผ่นใหญ่ ๆ ฉลุฉลักเป็นรูปตัวละครในเรื่องที่จะแสดง เช่น เรื่องรามเกียรติ์ก็ ฉลุฉลักเป็นรูปพระราม พระลักษมณ์ นางสีดา ทศกัณฐ์ พิเภก หนุมาน สุครีพ พาลี เป็นต้น

การแสดงหนังใหญ่เป็นการแสดงภาพตัวหนังที่ขีดหน้าจอผ้าขาว มีไฟอยู่ด้านหลังผู้ขีดเงาของตัวหนังจะปรากฏบนจอ และผู้ขีดตัวหนังก็แสดงท่าเต้นคล้ายการแสดงโขน มีดนตรี บทพากย์ และบทเจรจาอย่างโขน คนขีดหนังจับตัวหนังซึ่งเป็นแผ่นใหญ่มาก เดินไปตามบทและตามดนตรี หนังใหญ่จึงเป็นการแสดงโขนรวมกับการแสดงหนัง ด้วยเหตุที่การแสดงหนังใหญ่ต้องลงแรงลงทุนมาก ทั้งไม่ค่อยมีผู้นิยมดู เนื่องจากนิยมดูภาพยนตร์หรือหนังฝรั่งกันหมด การแสดงหนังใหญ่จึงค่อย ๆ หายไปจากสังคมไทย นานไปอาจจะสูญหายไปเลยก็ได้หากไม่ช่วยกันรักษาและสืบทอดไว้

(ออกอากาศวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “หนังใหญ่” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการละเล่นความบันเทิง หนังใหญ่เป็นมหรสพอย่างหนึ่งที่มีมาแต่สมัยโบราณ ใช้หนังวัวหนังควายแผ่นใหญ่ ๆ ฉลุฉลักเป็นรูปตัวละครในเรื่องที่จะแสดง

ตัวอย่างที่ 2

หมากรุก

หมากรุกเป็นชื่อการเล่นชนิดหนึ่ง มาจากคำว่า หมาก เป็นคำเรียกสิ่งที่เป็นหน่วยเป็นลูก กับคำว่า รุก หมายถึง ล่วงล้ำเข้าไปในเขตของผู้อื่น การเล่นหมากรุก มีกระดานกับตัวหมากเป็นอุปกรณ์การเล่น เล่นได้ครั้งละ 2 คน สมมุติตัวหมากของแต่ละฝ่ายเป็นกองทหารเข้าต่อสู้กันในสมรภูมิ เพื่อลวงล้ำเข้าไปในแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าหมากตัวสำคัญที่สุดของฝ่ายใดถูกกินหรือหมดตาเดิน ฝ่ายนั้นแพ้

หมากรุกเป็นการเล่นของหลายชาติ ที่รู้จักกันดีในประเทศไทย คือ หมากกรุกไทย หมากกรุกจีน และหมากกรุกสากล หมากกรุกไทยใช้กระดานที่มีตารางรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสจำนวน 64 ช่อง แต่ละช่องเรียกว่า ตา แต่ละฝ่ายมีตัวหมากจำนวน 16 ตัว ประกอบด้วย เบี้ย 8 ตัว เรือ ม้า โคน อย่างละ 2 ตัว และ เม็ด กับ ชุน อย่างละตัว ชุน เป็นตัวหมากที่สำคัญที่สุด...

(ออกอากาศวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “หมากรุก” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการละเล่นความบันเทิง การเล่นหมากรุก มีกระดานกับตัวหมากเป็นอุปกรณ์การเล่น เล่นได้ครั้งละ 2 คน สมมุติตัวหมากของแต่ละฝ่ายเป็นกองทหารเข้าต่อสู้กันในสมรภูมิ เพื่อลวงล้ำเข้าไปในแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าหมากตัวสำคัญที่สุดของฝ่ายใดถูกกินหรือหมดตาเดิน ฝ่ายนั้นแพ้

2.1.1.11 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์ พบจำนวน 8 คำ ได้แก่

1.	ขวัญ	2.	ใจ (1)
3.	ใจ (2)	4.	ระดู

5.	ระดูขาว-มุตกิต-ตกขาว	6.	สัญญาณชีพ
7.	หัวใจ	8.	องค์

ตัวอย่างที่ 1

สัญญาณชีพ

สัญญาณชีพ ประกอบด้วยคำว่า สัญญาณ กับคำว่า ชีพ สัญญาณ คือ เครื่องหมายหรือสิ่งที่แสดงให้เห็น ได้ยิน หรือสัมผัส แม้จะอยู่ระยะไกล เพื่อบอกให้รู้ เช่น ระวังอันตราย กระทบหรือไม่กระทำตามที่ตกลง ชีพ แปลว่า ชีวิต สัญญาณชีพ จึงมีความหมายว่า สิ่งที่บอกให้รู้ว่าผู้ใดผู้หนึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เรารู้สัญญาณชีพได้ด้วยการเห็น ได้ยิน หรือสัมผัส

สัญญาณชีพ ได้แก่ การหายใจ การเต้นของชีพจร และ อุณหภูมิกาย ซึ่งแสดงว่ามีชีวิตอยู่และสามารถบอกได้ว่าการมีชีวิตอยู่นั้นอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือผิดปกติมากน้อยเพียงใด การที่คนยังหายใจอยู่ เป็นสัญญาณชีพที่บอกได้ว่ามีชีวิตอยู่ หากไม่หายใจจะต้องคล่าชีพจร หากชีพจรยังเต้นอยู่ก็แสดงว่าหัวใจยังทำงาน อาจจะกู้ชีพได้ด้วยการผายปอด ร่างกายที่ยังอุ่นอยู่ก็พอจะบอกได้ว่ายังมีชีวิตอยู่ แต่เชื่อไม่ได้นักเพราะถ้าเสียชีวิตไม่นานร่างกายก็ยังอุ่นอยู่

(ออกอากาศวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “สัญญาณชีพ” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ สัญญาณชีพ มีความหมายว่า สิ่งที่บอกให้รู้ว่าผู้ใดผู้หนึ่งยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ เช่น การหายใจ การเต้นของชีพจร

ตัวอย่างที่ 2

ระดู

...ปัจจุบัน ระดู คำว่า ระ เขียนมีสระอะ ใช้ในความหมายว่าเลือดประจำเดือนของผู้หญิงเท่านั้น ระดู คือเลือดปนกับผนังมดลูกด้านใน ที่มดลูกของหญิงวัยเจริญพันธุ์ขับออกมาทางช่อง

คลอดเป็นเวลา 3 ถึง 7 วัน ในรอบเวลาประมาณ 28 วัน หรือ
1 เดือน จึงมักจะเรียก ระดู ว่า รอบเดือน หรือ ประจำเดือน

(ออกอากาศวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ระดู” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับร่างกายมนุษย์
หมายถึง เลือดประจำเดือนของผู้หญิง

2.1.1.12 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับจำนวน ลำดับ และปริมาณ หมายถึง
คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการชั่ง ตวง วัด จำนวน ลำดับ ปริมาณ หน่วยเงินตรา การคำนวณ และ
คำลักษณะนาม พบจำนวน 5 คำ ได้แก่

1.	คราว	2.	คืบ-เกรียก
3.	ทัพ	4.	ศอก
5.	องคุลี		

ตัวอย่างที่ 1

คืบ-เกรียก

คืบ และ เกรียก เป็นคำเรียกระยะความยาวที่วัดด้วยนิ้ว
มือคน คืบ คือ ระยะจากปลายหัวแม่มือไปถึงปลายนิ้วกลาง
หรือปลายนิ้วก้อยในขณะที่กางมือออกเต็มที่ เช่น พระยาแรก
นาเสียงทวยได้ผ้า 5 คืบ ทายว่าน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ดี ส่วน
เกรียก เขียน สระเอ ก ไก่ ร เรือ สระอี ย ยักษ์ ก ไก่ คือ
ระยะจากปลายหัวแม่มือไปถึงปลายนิ้วชี้ขณะกางมือเต็มที่ คืบ
จะยาวกว่าเกรียกเล็กน้อย มาตรฐานของไทยโบราณกำหนด 1
คืบ เท่ากับ 12 นิ้ว พระราชบัญญัติมาตราชั่งตวงวัด พ.ศ.
2466 กำหนดให้เทียบคืบหนึ่งเท่ากับ 25 เซนติเมตร ส่วน
เกรียกไม่มีการเทียบเพราะไม่ได้ใช้เป็นมาตราวัด เป็นเพียงแต่
คำเรียกเท่านั้น เกรียก ปรากฏในสำนวนว่า แคคืบแคเกรียก

แปลว่า ระยะเพียงสั้น ๆ เช่นใช้ในคำตำหนิว่า ของอยู่แค่คืบแค
 เกียดเท่านั้นก็เดินไปหยิบเองไม่ได้ ต้องเรียกคนมาหยิบให้

(ออกอากาศวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “คืบ-เกียด” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับจำนวน ลำดับ
 และปริมาณ โดยคืบ และ เกียด เป็นคำเรียกระยะความยาวที่วัดด้วยนิ้วมือคน

ตัวอย่างที่ 2

ทัพ

...คำว่า ทัพ ยังใช้หมายถึง ผุ้คนหรือผุ้สัตว์จำนวนมาก
 เช่น กองทัพมด หมายถึง มดจำนวนมากที่ขบไชขบอาหารเพื่อ
 หนีน้ำ โดยปริยายหมายถึง คนกลุ่มหนึ่งที่ทะยอยลักลอบขน
 ของหนีภาษีอย่างต่อเนื่องไปจำหน่าย

(ออกอากาศวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ทัพ” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับจำนวน และปริมาณ
 หมายถึง ผุ้คนหรือผุ้สัตว์จำนวนมาก

2.1.1.13 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับสัตว์ หมายถึง คำที่มีความหมาย
 เกี่ยวกับชื่อ ชนิด และส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ กิริยาอาการของสัตว์ ซึ่งอาจเป็นสัตว์ในวรรณคดี หรือ
 สัตว์ที่มีอยู่จริง พบจำนวน 5 คำ ได้แก่

1.	กระเต็น	2.	เขี้ยวพระอินทร์
3.	เลือดอุ่น-เลือดเย็น	4.	ลา
5.	เอราวัณ		

ตัวอย่างที่ 1

กระเต็น

กระเต็น เขียน ก ไก่ ร เรือ สระอะ สระเอ ต เต่า ไม่
 ใต้คู้ น หนู เป็นชื่อนกชนิดหนึ่ง รูปร่างอ้วนป้อม หัวโต คอสั้น
 ปากยาวใหญ่และตรง ปลายแหลม ขาเล็กสั้น ในประเทศไทยมี

นกกกระเต็นอยู่ 14 ชนิด เช่น กกระเต็นขาวดำใหญ่ กกระเต็น
 ปีกหลัก กกระเต็นน้อย กกระเต็นลาย กกระเต็นแดง นกกกระเต็นทุก
 ชนิดมีสีสันสดใส ประกอบด้วยสีน้ำเงิน เขียว แดง น้ำตาลส้ม
 และขาว หลายชนิดมีปากสีเหลืองหรือแดงสะดุดตา เป็นนกที่
 บินเร็ว บินตรง กระพือปีกถี่มาก สลับด้วยการร่อนเป็นระยะสั้น
 ๆ จะไม่กระพือปีกติดต่อกันเป็นระยะนาน ๆ นกกกระเต็นมีอีก
 ชื่อหนึ่งว่า นกกินปลา แต่นกกกระเต็นบางชนิดไม่กินปลา แต่กิน
 แมลง หนอน สัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็ก เช่น ปู กุ้ง กบ เขียด
 เป็นต้น

นกกกระเต็นมักอยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่อจับปลาเป็นอาหาร
 บางชนิดอยู่ตามป่าหรือทุ่งหญ้า ทำรังเป็นโพรงอยู่ในดินตาม
 ตลิ่งริมฝั่งน้ำ ตามจอมปลวก หรือในโพรงไม้

(ออกอากาศวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “กกระเต็น” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ กกระเต็น
 เป็นชื่อนกชนิดหนึ่ง รูปร่างอ้วนป้อม หัวโต คอสั้น ปากยาวใหญ่และตรง ปลายแหลม ขาเล็กสั้น
 ตรงกับข้อมูลในอนุกรมวิธานสัตว์ อักษร ก ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งได้กล่าวถึงในประเทศไทยว่า
 มีอยู่ 14 ชนิด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540 : 71-72)

ตัวอย่างที่ 2

เขี้ยวพระอินทร์

...นอกจากนี้เขี้ยวพระอินทร์ ยังเป็นชื่อของงูและปลา งู
 เขี้ยวพระอินทร์ ลำตัวเรียวยาวมีสีเขี้ยว อาศัยตามต้นไม้และ
 ชายคาบ้านเรือน ออกหากินเวลากลางวัน มีพิษอ่อนมาก ส่วน
 ปลาเขี้ยวพระอินทร์ เป็นปลาทะเล ลำตัวยาวมีสีเขี้ยว และมี
 ริวสีน้ำเงินพาดขวางตลอดตัว อาศัยอยู่ตามแนวหินปะการัง

(ออกอากาศวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “เขี้ยวพระอินทร์” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับสัตว์ เป็น
 ชื่อของงูและปลา

2.1.1.14 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับช่วงเวลา หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับวัน เดือน ปี เวลา คาบออกเวลา และคำที่สัมพันธ์กับวันสำคัญ พบจำนวน 5 คำ ได้แก่

1.	ปัจจุบัน	2.	ฤกษ์
3.	วันภาษาไทยแห่งชาติ	4.	อดีต
5.	อนาคต		

ตัวอย่างที่ 1

อดีต

อดีต เขียน อ อ่าง ด เด็ก สระอี ต เต่า มาจากคำภาษาบาลีและสันสกฤตว่า อดีต (อ่าน อะ-ตี-ตะ) แปลว่า ผ่านไปแล้ว อย่างยิ่ง, ล่วงไปแล้วอย่างยิ่ง หมายถึง เวลาที่ผ่านไปแล้ว, เวลาที่ล่วงไปแล้ว เช่น ในอดีตที่แห่งนี้เคยเป็นชุมชนใหญ่ หมายถึง เรื่องที่ผ่านไปแล้ว เช่น อดีตอันเจ็บปวดสอนให้เราเข้มแข็งและเรียนรู้ที่จะไม่ทำผิดพลาดซ้ำอีก คำว่า อดีต ใช้ประกอบอยู่หน้าคำนามอื่น เป็นคำขยายคำนามนั้น จะมีความหมายว่า เคยดำรงตำแหน่งนั้น แต่ปัจจุบันไม่ได้ดำรงตำแหน่งนั้นแล้ว เช่น อดีตนางสาวไทยแต่งงานกับนักธุรกิจใหญ่ เบลารุสเป็น 1 ใน 15 ประเทศที่แยกตัวออกจากอดีตสหภาพโซเวียต คำว่า อดีต อาจมีความหมายเฉพาะ หมายถึง ประวัติที่มีมลทินหรือมีเรื่องเศร้าเป็นต้น ปราบกฏเฉพาะในคำว่า คนมีอดีต เช่น คณะกรรมการลงความเห็นว่าเขาเป็นคนมีอดีต แม้จะมีความสามารถ แต่ก็ไม่อาจวางใจให้ดำรงตำแหน่งสำคัญได้

(ออกอากาศวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “อดีต” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับวัน เวลา อดีต แปลว่า ผ่านไปแล้วอย่างยิ่ง, ล่วงไปแล้วอย่างยิ่ง หมายถึง เวลาที่ผ่านไปแล้ว, เวลาที่ล่วงไปแล้ว

ตัวอย่างที่ 2

วันภาษาไทยแห่งชาติ

วันภาษาไทยแห่งชาติ ตรงกับวันที่ 29 กรกฎาคม เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานกระแสพระราชดำริ เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย ในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุมคณะอักษรศาสตร์ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 ต่อมาคณะกรรมการณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอขอให้รัฐบาลประกาศให้วันที่ 29 กรกฎาคมของทุกปีเป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 กำหนดให้วันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปีเป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ และได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วันภาษาไทยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2542

(ออกอากาศวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “วันภาษาไทยแห่งชาติ” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับคำที่สัมพันธ์กับวันสำคัญ รัฐบาลกำหนดให้วันที่ 29 กรกฎาคมของทุกปี เป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ

2.1.1.15 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับอาหาร การปรุงอาหาร รสชาติ

อาหาร หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับชื่อ ชนิด ส่วนประกอบของอาหาร เครื่องปรุง พบจำนวน 4 คำ ได้แก่

1.	ข้าวแดง	2.	เครื่องจิ้ม
3.	แป้ง	4.	อรรถรส-รสชาติ

ตัวอย่างที่ 1

เครื่องจิ้ม

เครื่องจิ้ม เป็นคำเรียกอาหารที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของคนไทย วิธีรับประทานอาหารของคนไทย มีข้าวเป็นหลัก มีกับข้าวซึ่งมักจะต้องประกอบด้วยเครื่องจิ้มซึ่งมีผักและปลาหรือกุ้งเข้าชูดกัน มีแกงเผ็ด แกงจืด ผัดผัก เนื้อเค็มหรือปลาเค็ม แก่เลี่ยน และมีอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์อีก 1 อย่าง อาหารไทยทุกมื้อจึงมีสารอาหารครบถ้วน เครื่องจิ้มเป็นอาหารชูรสที่สำคัญ เครื่องจิ้มอาจเป็นน้ำพริก ซึ่งมีวิธีปรุงได้หลายสิบแบบ เช่น น้ำพริกกะปิ น้ำพริกตาแดง น้ำพริกกุ้งเสียบ น้ำพริกปลาช่อน เครื่องจิ้มที่เรียกว่า น้ำปลาทู เป็นเครื่องจิ้มสำหรับกุ้งเผาที่ดอกสะเดาลวก เครื่องจิ้มอาจเป็นแบบหลนซึ่งก็มีหลายชนิด เช่น เต้าเจี้ยวหลน กุ้งหลน ปลาร้าหลน กะปิหลน เครื่องจิ้มอีกประเภทหนึ่งของอาหารไทย คือ เครื่องจิ้มที่ใช้เพิ่มรสให้แก่อาหารบางชนิด เช่น น้ำจิ้มบี๊วยเจียวสำหรับเพิ่มรสให้หอยจ๊อ ทอดมันกุ้ง

(ออกอากาศวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “เครื่องจิ้ม” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับอาหาร วิธีรับประทานอาหารของคนไทย มีข้าวเป็นหลัก มีกับข้าวซึ่งมักจะต้องประกอบด้วยเครื่องจิ้มซึ่งมีผักและปลาหรือกุ้งเข้าชูดกัน

ตัวอย่างที่ 2

ข้าวแดง

...ปัจจุบันคำว่า ข้าวแดง เป็นคำเรียกข้าวพันธุ์หนึ่ง เมล็ดมีสีแดง และใช้เรียกข้าวที่สีให้มีเยื่อสีแดงอยู่ ซึ่งบางคนเรียกว่า ข้าวมันปู ด้วย เช่น ข้าวต้มที่ร้านเรามีทั้งข้าวขาวและข้าวแดง

(ออกอากาศวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ข้าวแดง” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับอาหาร หมายถึงชื่อข้าวพันธุ์หนึ่งเมล็ดมีสีแดง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าข้าวมันปู

2.1.1.16 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับฐานะ เศรษฐกิจ ทรัพย์สิน เงินทอง หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับฐานะของบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพย์สิน พบจำนวน 4 คำ ได้แก่

1.	เศรษฐกิจพอเพียง	2.	สมบัติ
3.	สมบัติพัสถาน	4.	สาธารณสมบัติ

ตัวอย่างที่ 1

สมบัติ

สมบัติ เขียน ส เลื่อ ม ม้า บ ไปไม่ ไม้เห็นอากาศ ต เต่า
 สระอิ มาจากคำภาษาบาลีและสันสกฤตว่า สมบัติ แปลว่า
 ความถึงพร้อม, ความสำเร็จ, ความสุข, ความโชคดี ใน
 ภาษาไทย สมบัติ มีความหมายหลายประการ ความหมายแรก
 เป็นความหมายเก่าหมายถึง สิ่งที่บุคคลได้รับเมื่อได้ดำรง
 สถานะใดสถานะหนึ่งโดยสมบูรณ์ เช่น เมื่อเป็นพระอินทร์ก็ได้
 สมบัติอัมรินทร์ มีสวนวิเศษทั้งสิ้น เป็นต้น เมื่อเป็นจักรพรรดิก็
 ได้ช้างแก้ว จักรแก้ว นางแก้ว ฯลฯ เป็นสมบัติ ความหมายที่ 2
 สมบัติ หมายถึง สิ่งของ, ทรัพย์สิน, เช่น ตอนที่อพยพมาตั้ง
 รกรากที่เมืองไทย เขาไม่มีสมบัติติดตัวแม้แต่ชิ้นเดียว เศรษฐี
 ยกสมบัติที่มีอยู่ให้ลูกทั้งหมด ความหมายสุดท้าย สมบัติ
 หมายถึง ลักษณะที่ดีที่มีอยู่ในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ปรากฏในคำ
 ว่า สมบัติผู้ดี เช่น เขาไม่มีสมบัติล้ำค่า มีก็แต่สมบัติผู้ดีติดตัวอยู่

(ออกอากาศวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “สมบัติ” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับฐานะ เศรษฐกิจ ทรัพย์สิน เงินทอง สมบัติ มีความหมายหลายประการ ความหมายแรกเป็นความหมายเก่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลได้รับเมื่อได้ดำรงสถานะใดสถานะหนึ่งโดยสมบูรณ์ ความหมายที่ 2 สมบัติ หมายถึง สิ่งของ, ทรัพย์สิน

ตัวอย่างที่ 2

เศรษฐกิจพอเพียง

คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติขึ้น ดังพระราชดำรัสว่า “คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง นี้ไม่มีในตำรา ไม่เคยมีระบบ” แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนพระราชปณิธานให้เมืองไทย “อยู่แบบพออยู่พอกิน” หรือ “พอมีพอกิน” ทรงเน้นย้ำโดยใช้คำว่า “พอควร พออยู่พอกิน มีความสงบ...” ส่วนความหมายของคำว่า พอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอธิบายไว้ว่า “...คำว่าพอกีเพียงพอ เพียงนี้ก็พอดังนั่นเอง. คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด...ว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

(ออกอากาศวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับฐานะ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติขึ้น แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนพระราชปณิธานให้เมืองไทย “อยู่แบบพออยู่พอกิน” หรือ “พอมีพอกิน”

2.1.1.17 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับลักษณะ สภาพ และเครื่องหมาย หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการบอกลักษณะ รูปทรง และคุณสมบัติ พบจำนวน 3 คำ ได้แก่

1.	ตีนกา-กากบาท	2.	ตีนกา-ตีนครุ
3.	สามัญ		

ตัวอย่างที่ 1

ตินิกา-ตินิกรุ

คำว่า ตินิกา ใช้เรียกสิ่งที่มีลักษณะเหมือนดินของอีกา คือเป็นเครื่องหมายกากบาทอย่างเครื่องหมายบวก โบราณใช้เป็นเครื่องหมายบอกมาตราเงินและมาตราชั่ง เมื่อบอกมาตราเงิน จะแสดงมาตราเงินเป็นชั่ง ตำลึง บาท สลึง เฟื้อง และไพ ตัวเลขที่เป็นหลักชั่งอยู่บนปลายเส้นดิ่ง เจียงลงมาที่มุมซ้ายบนเป็นหลักตำลึง ไปทางขวาเป็นหลักบาท ลงมาที่มุมขวาล่างเป็นหลักสลึง ต่อมาที่มุมซ้ายล่างเป็นหลักเฟื้อง และที่ปลายล่างของเส้นดิ่งเป็นหลักไพ

เมื่อเป็นมาตราชั่ง ก็แสดงน้ำหนักเป็นชั่ง ตำลึง บาท สลึง เฟื้อง ไพ เช่นเดียวกับมาตราเงิน ปัจจุบันแพทย์แผนไทยยังใช้เครื่องหมายตินิกาเป็นมาตราชั่งเครื่องยาไทยอยู่ คำว่า ตินิกา ตามความหมายนี้ เรียกอีกอย่างว่า ตินิกรุ (อ่านว่า ติน-คุรุ)

(ออกอากาศวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ตินิกา-ตินิกรุ” เป็นคำที่เกี่ยวกับเครื่องหมายใช้บอกมาตราเงินและมาตราชั่ง เรียกว่า ตินิกรุ ก็ได้

ตัวอย่างที่ 2

สามัญ

คำว่า สามัญ เขียน ส เสือ สระอา ม ม้า ไม้หันอากาศ ญ หญิง มาจากคำภาษาบาลีว่า สามัญญ (อ่าน สา-มัน-ญะ) แปลว่า ซึ่งเท่าๆ กัน, ซึ่งเหมือนๆ กัน สิ่งใดก็ตามที่มีขนาดรูปร่าง สี สัน และลักษณะต่าง ๆ เหมือน ๆ กับสิ่งอื่น ๆ ก็เรียกว่าสิ่งนั้นมีลักษณะแบบ สามัญญ ดังนั้น สามัญ จึงมีความหมายว่า ทั่วไป, ธรรมดา, ปกติ เช่น ที่จริงคนธรรมดา สามัญก็แยกความดีความชั่วได้, ยาสามัญ หมายความว่า ยาที่ใช้ได้ทั่วไป เช่น ยาแก้ปวด ยาแก้แพ้ และยาลดกรด เป็นยา

สามัญ ชั้นสามัญ หมายความว่า ชั้นต้น เช่น พระราชาคณะมี 4
ชั้น ชั้นสามัญเป็นชั้นแรก ชั้นธรรมเป็นชั้นสูงสุด...

(ออกอากาศวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “สามัญ” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการบอกลักษณะ
หมายถึง ซึ่งเท่าๆ กัน, ซึ่งเหมือนๆ กัน สิ่งใดก็ตามที่มีขนาด รูปร่าง สี สัน และลักษณะต่าง ๆ
เหมือน ๆ กับสิ่งอื่น ๆ ก็เรียกว่าสิ่งนั้นมีลักษณะแบบสามัญ

2.1.1.18 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับความเจ็บไข้และยารักษาโรค

หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับโรคภัย อาการของโรค ยา และส่วนประกอบของยา พบจำนวน
1 คำ ได้แก่

1.	โรคติดเชื้อในกระแสเลือด
----	-------------------------

ตัวอย่าง

โรคติดเชื้อในกระแสเลือด

โรคติดเชื้อในกระแสเลือด (septicemia อ่านว่า เซ็ป-ติ-ซี-
เมีย) หรือโรคโลหิตเป็นพิษ (blood poisoning อ่านว่า บลัด-
พอย-เซิน-นิง) คือโรคที่เกิดจากการที่เชื้อโรคชนิดจุลินทรีย์ หรือ
ชีวพิษของเชื้อโรคระบายเข้าสู่เลือด โรคนี้เริ่มจากการติดเชื้อ
เฉพาะที่ก่อน เมื่อรุนแรงขึ้นหรือเชื้อมีพิษรุนแรงมากจะทำให้
ร่างกายไม่สามารถควบคุมให้อยู่เฉพาะที่เดียวได้ การกระจาย
ของเชื้อหรือพิษมักเกิดในผู้ที่มีภูมิคุ้มกันต่ำ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้
ที่มีภาวะขาดสารอาหาร ผู้ที่เป็นโรคเอดส์ และยังเกิดขึ้นได้ง่าย
ในผู้เป็นโรคเบาหวาน เพราะน้ำตาลในเลือดสูง ทำให้เชื้อโรค
เจริญเติบโตได้ดี

การติดเชื้อในกระแสเลือดทำให้ส่วนประกอบของเลือด
เปลี่ยนไป เมื่อเลือดกระจายไปสู่เซลล์และเนื้อเยื่อต่าง ๆ เชื้อ
โรคและพิษจะทำลายเซลล์โดยตรง ทำให้ร่างกายไม่สามารถทน

ต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ผู้ป่วยมักเสียชีวิตหากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องและทันการนี้

(ออกอากาศวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “โรคติดเชื้อในกระแสเลือด” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับความเจ็บไข้ โรคติดเชื้อในกระแสเลือด หรือโรคโลหิตเป็นพิษ คือโรคที่เกิดจากการที่เชื้อโรคชนิดจุลินทรีย์ หรือชีวพิษของเชื้อโรคระจายเข้าสู่เลือด

2.1.1.19 กลุ่มความหมายเกี่ยวกับการแต่งกาย หมายถึง คำที่มีความหมายเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า เครื่องประดับ เครื่องสำอาง พบจำนวน 1 คำ ได้แก่

1.	เสื้อน็อต
----	-----------

ตัวอย่าง

เสื้อน็อต

คำว่า เสื้อน็อต คือเสื้อสีขาว คอกกลม แขนสั้น ซึ่งทหารเรือสวมเป็นเสื้อชั้นใน หรือสวมใส่เป็นเสื้อลำลอง ขณะไม่สวมเครื่องแบบ เสื้อของพลทหารจะขลิบริมของส่วนคอด้วยผ้าสีน้ำเงิน ส่วนเสื้อของนายทหารไม่มีผ้าสีน้ำเงินขลิบที่คอ คำว่า น็อต ที่ใช้เรียกเสื้อทหารเรือ เขียน น หนู ไม่ได้คู้ อ อ่าง ต เต่า ตัดมาจากคำภาษาอังกฤษว่า nautical (อ่านว่า นอ-ติ-เคิล) แปลว่า เกี่ยวกับเรือ เกี่ยวกับทหารเรือ หรือกะลาสีเรือ คำว่า nautical ใช้ในการเดินเรือทะเลอีกคำหนึ่งว่า nautical mile คือ ไมล์ทะเล เป็นมาตรากำหนดระยะที่เรือและลมที่เคลื่อนไป 1 ไมล์ทะเล มีระยะทางเท่ากับ 1.15 ไมล์ หรือ 1.852 กิโลเมตร

เสื้อสีขาวคอกกลมแบบคล้ายกันนี้ตำรวจก็สวมเช่นเดียวกัน แต่ไม่เรียกว่า เสื้อน็อต มักเรียกว่า เสื้อใน หรือเสื้อคอกกลม เสื้อของตำรวจจะขลิบริมคอสีแดงคล้ายอย่างสีเลือดหมู

(ออกอากาศวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “เสื่อนี้อต” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื่อนี้อต คือเสื่อสีขาวย คอกกลม แขนสั้น ซึ่งทหารเรือสวมเป็นเสื่อชั้นใน หรือสวมใส่เป็นเสื่อล้าอง ขณะไม่สวมเครื่องแบบ

2.1.2 คำกริยา

กำชัย ทองหล่อ (2545 : 222) ได้ให้ความหมายว่า คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการของนามและสรรพนามหรือแสดงการกระทำของประธาน

นววรรณ พันธุเมธา (2558 : 8) ได้ให้ความหมายว่า คำกริยา คือ คำที่ใช้แสดงอาการ เหตุการณ์ สภาพ หรือ ความรู้สึกต่าง ๆ สามารถจำแนกคำกริยาตามความหมายเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1. คำกริยาแสดงอาการ 2. คำกริยาแสดงสภาพ และ 3. คำกริยาแสดงการประสม

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำศัพท์ที่เป็นคำกริยา จำนวน 97 คำ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1.2.1 คำกริยาแสดงอาการ

คำกริยาแสดงอาการอาจจะแสดงอาการที่เคลื่อนที่ หรืออาการที่อยู่กับที่ คำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่นั้นจะแสดงอาการเคลื่อนที่ไปในทิศทางต่าง ๆ อาจแสดงการเคลื่อนขึ้น แสดงการออกห่าง แสดงการเคลื่อนเป็นวงกลม แสดงการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็ว และแสดงการเคลื่อนที่อย่างช้า ๆ (นววรรณ พันธุเมธา, 2558 : 9)

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำกริยาแสดงอาการ จำนวน 51 คำ ได้แก่

1.	กินหมาก	2.	ขีดเส้นแดง
3.	ชุน	4.	โชค-โชลก
5.	คว่ำกระดาน-ล้มกระดาน	6.	ค้ำ (1)
7.	ค้ำ (2)	8.	เคี้ยว
9.	เงื่อม	10.	จับ
11.	จุง	12.	ฉาย
13.	แซ่ฮ่อม	14.	ซื่อเสียง-ขายเสียง
15.	ต่าง	16.	ถกลงการณ์

17.	ทรงเครื่อง	18.	ทาน (1)
19.	นอนหอ-นอนเฝ้าหอ	20.	นิรโทษกรรม
21.	บริจาค	22.	บวงสรวง-เซ่นสรวง
23.	บอกอนุศาสน์	24.	บ่า
25.	บูชา	26.	ปกป้องกัน
27.	ประเคน-อังคาส	28.	เผย
29.	เผยแผ่	30.	เผยแพร่
31.	แผ่	32.	ร้อ
33.	รำ-รำยรำ	34.	ลาสิกขา-ลาสิก
35.	เลือกตั้ง-แต่งตั้ง	36.	เว็นวรรค
37.	สดุดี	38.	สร่งน้ำ
39.	สร้างสถานการณ	40.	สอย (1)
41.	สัก	42.	สาธยาย
43.	สัก	44.	หลังน้ำ
45.	หาเสียง	46.	ไหว้ครู
47.	อยู่ไฟ	48.	อาบน้าศพ
49.	นั่งหม้อเกลือ	50.	เคี้ยว
51.	วิสามันยฆาตกรรม		

ตัวอย่างที่ 1

โชค-โชค

โชค เขียน สระโอ ข ไซ่ ก ไข่ เป็นคำกริยามีหลาย
ความหมาย ไซ่เรียกกริยาที่คว่าหน้าลงแล้วเอาหน้าผาก
กระแทกพื้น เช่น คนไซ่เคียดจัดถึงขั้นเอาศีรษะโชคผนังห้อง

ทหารในละครเกาหลีโขกศีรษะกับพื้นยอมรับความผิด

โขก มีความหมายว่า เคาะลง เขกลง เช่น เขาโขกหมาก รุกเสียงดังมาก คำว่า โขกหมากรุก ยังหมายถึง เล่นหมากรุก เช่น ผู้สูงอายุในหมู่บ้านนั้นโขกหมากรุกกันทุกวัน

โขก ใช้ในความหมายเปรียบเทียบว่า กดขี่เอารัดเอา เปรียบผู้บริโภค โดยตั้งราคาขายสูงขึ้นกว่าปกติ เช่น ร้านนี้ขายของโขกราคา

โขกเมื่อใช้ร่วมกับคำอื่น ๆ เป็น โขกสับ หมายถึงตำว่า ทบตี เช่น นำสงสารนางเอื้อยในเรื่องปลาบู่ทอง ที่ถูกแม่เลี้ยง โขกสับทุกวัน

ส่วนคำว่า โขลก เขียน สระโอ ข ไซ่ ล ลิง ก ใ้ เป็น กริยา หมายถึง ตำให้ละเอียด เช่น คุณแม่โขลกน้ำพริกแกง เขียวหวาน นอกจากนี้ยังหมายถึง ตำให้เหนียว เช่น คุณพ่อ โขลกแป้งเพื่อทำขนมจีน...

(ออกอากาศวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “โขก” เป็นคำกริยาแสดงอาการ ใช้ได้กับอวัยวะทั้งส่วน หน้าผาก มือ ทั้งยังใช้ในความหมายเปรียบเทียบว่า กดขี่เอารัดเอาเปรียบ และสามารถใช้ร่วมกับคำอื่น ๆ เช่น โขกสับ ส่วนคำว่า “โขลก” เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับกริยาอาการเช่นกัน แต่ใช้หมายถึง ตำให้ละเอียด

ตัวอย่างที่ 2

จูง หมายถึง พาไปด้วยกันด้วยการจับมือ เช่น แม่จูงลูก ไปโรงเรียน พาไปด้วยการใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งช่วย เช่น คนตาบอด จับสายจูงให้สุนัขจูงไป ถ้าจูงด้วยการจับมือ ใ้ว่า จูงมือ ก็ได้ เช่น เขาจูงมือหญิงคนรักไปเดินเล่นที่ชายหาด จินจูงมือคุณยายเดินข้ามถนน จูง หมายถึง พาไปด้วยอาการคล้ายดึง หรือ จุด เช่น จูงวัว จูงควาย การจูงวัว จูงควาย หรือจูงสัตว์เลี้ยง

อื่น ๆ มักใช้เชือกผูกร้อยเข้าไปในรูจมูกที่เรียกว่าสนตะพาย
แล้วจับเชือกจูง ให้สัตว์เลี้ยงเหล่านั้นเดินตาม...

(ออกอากาศวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “จูง” เป็นคำกริยาแสดงอาการ หมายถึง การพาไปด้วยกัน
ด้วยการจับมือหรือด้วยการใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งช่วย และยังหมายถึงการพาไปด้วยอาการคล้ายตั้ง

2.1.2.2 คำกริยาแสดงสภาพ

คำกริยาบางคำมีความหมายแสดงสภาพของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่ง
หนึ่ง อาจเป็นสภาพจิตใจ หรือสภาพร่างกาย คำกริยาบางคำจะบอกลักษณะ บางคำบอกสัมผัส
บางคำบอกสี บางคำบอกนิสัย บางคำบอกค่า และบางคำบอกความเร็ว คำกริยาที่แสดงสภาพจะ
ปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่หมายถึงบุคคลหรือสิ่งที่เป็นเจ้าของสภาพนั้น ๆ (นววรรณ พันธุเมธา,
2558 : 14)

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำกริยาแสดงสภาพ จำนวน 46 คำ ได้แก่

1.	กระด้าง	2.	กระด้างกระเดื่อง
3.	กระทบกระเทียบบ	4.	คลาดเคลื่อน-คลาดแคล้ว
5.	คั่ง-คั่ง	6.	จับ
7.	ชี้ชี้	8.	ตบะแตก
9.	ตรม	10.	ตรอม-ตรม-ตรอม
11.	แตกฝูง-แตกคอก	12.	ท่วม
13.	เนา	14.	บรรเทา
15.	บิดตะกูด-บิดจะกูด	16.	ประสานงา
17.	ปรีวิตก	18.	พุ่ม-พ่าย
19.	รวมหัว-สุมหัว	20.	ลูแก่
21.	ลู-บรรลู่	22.	เสร้า-โศก-เสร้าโศก
23.	สร้าง	24.	สอย (2)

25.	สะบัดสะบิ้ง	26.	เสี้อม
27.	แสร้าง-แกล้ง	28.	หลุดลู่ย
29.	ห้วน-ห้วนไหว	30.	ห้อยต่องแต่ง
31.	เอาการ-เอาเรื่อง-เอาอยู่	32.	เขี้ยว
33.	เขี้ยวพระอินทร์	34.	ตักดาน
35.	สามัญ	36.	งามหน้า
37.	จัด	38.	บ้องแบ้ว
39.	ประปราย	40.	ผ่ายผอม
41.	พยับ	42.	เลือดร้อน-เลือดเย็น
43.	เสี้อม	44.	หลาก
45.	อัจฉริยะ	46.	อัจฉริยะ

ตัวอย่างที่ 1

ฟุ่ม-ฟาย

คำว่า ฟุ่ม มีความหมายว่า ท่วม, อาบ, โขม, มาก เช่น น้ำลายฟุ่มปาก หมายถึง น้ำลายไหลออกมาจนท่วมปาก น้ำตาฟุ่มหน้า หมายความว่า น้ำตาไหลออกมาอาบหน้า... นอกจากนี้คำว่า ฟาย ยังใช้กับคำว่า น้ำตา เป็น ฟายน้ำตา หมายความว่า เอมือเซ็ดน้ำตาที่ไหลอาบหน้าอยู่

เมื่อนำคำว่า ฟุ่ม กับ ฟาย มาใช้ประกอบกันเป็น ฟุ่มฟาย หมายถึง อาการที่มีน้ำตานองหน้า คร่ำครวญเสียใจด้วยความเศร้าโศก เช่น เอร้องให้ฟุ่มฟายเมื่อเห็นศพลูกชาย...

(ออกอากาศวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ฟุ่มฟาย” เป็นคำกริยาแสดงสภาพ หมายถึง อาการที่มีน้ำตานองหน้า คร่ำครวญเสียใจด้วยความเศร้าโศก

ตัวอย่างที่ 2

ฝ้ายผอม

ฝ้ายผอม ประกอบด้วยคำว่า ฝ้าย กับคำว่า ผอม มีความหมายว่า ผอมมาก ผอมลง เช่น หมูนี้เรอตูฝ้ายผอมไป ไม่สบายหรือเปล่า คำว่า ผอม เป็นลักษณะของร่างกายที่มีเนื้อน้อย ตรงกันข้ามกับคำว่า อ้วน ซึ่งเป็นลักษณะของร่างกายที่มีเนื้อมาก มีไขมันมาก ส่วนคำว่า ฝ้ายผอม ปรากฏในบทละครนอกเรื่องคารวิและสังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ว่า ฝ้ายผอม และ ผอมฝ้าย...

(ออกอากาศวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ฝ้ายผอม” เป็นคำกริยาแสดงสภาพ หมายถึง ผอมมาก ผอมลง เป็นลักษณะของร่างกายที่มีเนื้อน้อย

2.2 กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก

นworรณ พันธ์เมธา (2558) ได้จำแนกคำตามความหมาย นอกเหนือจากกลุ่มคำที่เป็นคำหลัก ดังนี้ 1. คำเรียก-ร้อง 2. คำแทน 3. คำขยาย 4. คำเชื่อม 5. คำเสริม

ผู้วิจัยได้ศึกษารายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่ออกอากาศในปี 2554 พบว่า กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลักที่พบจำนวน 13 คำ ประกอบด้วย 1. คำเชื่อม 2. คำแทน และ 3. คำเสริม ดังนี้

2.2.1 คำเชื่อม

นworรณ พันธ์เมธา (2558 : 89) ได้ให้ความหมายว่า คำเชื่อม คือ คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค

ในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำเชื่อมจำนวน 5 คำ ได้แก่

1.	กล่าวคือ	2.	ฉันใด ฉันนั้น
3.	ดังนั้น	4.	เพราะฉะนั้น-ฉะนั้น
5.	อย่างไรก็ตาม		

ตัวอย่างที่ 1

กล่าวคือ

คำว่า กล่าวคือ หมายถึง “พูดอีกอย่างได้ดังนี้” เป็นคำที่ใช้เชื่อมประโยคที่สมบูรณ์แล้วเข้าด้วยกันเพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของข้อความ ทำให้ผู้พูดสามารถอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ถ้อยคำที่กล่าวมาแล้วกระจ่างหรือชัดเจนมากขึ้น เช่น เขาไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน กล่าวคือ ในระยะที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย เขาสอบตก และในที่สุดก็เรียนไม่จบ ผลการเลือกตั้งในสามจังหวัดภาคใต้ออกมาในลักษณะเดียวกันกับการเลือกตั้งครั้งก่อน กล่าวคือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสเลือกสมาชิกสภาผู้แทนฯ ที่เป็นชาวมุสลิมคนเดิม สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย กล่าวคือ สถาบันนี้เป็นศูนย์รวมของความจงรักภักดีซึ่งทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนไทยทั่วทั้งราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์หรือศาสนาใด การเปลี่ยนแปลงของภาษา อาจเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในสังคมนั้น กล่าวคือ เมื่อสังคมได้รับวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งทำให้ระบบการเมืองเปลี่ยนไป และระบบเศรษฐกิจเติบโตขึ้น ภาษาก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย

(ออกอากาศวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “กล่าวคือ” เป็นคำที่ใช้เชื่อมประโยคที่สมบูรณ์แล้วเข้าด้วยกันเพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของข้อความ ทำให้ผู้พูดสามารถอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ถ้อยคำที่กล่าวมาแล้วกระจ่างหรือชัดเจนมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 2

อย่างไรก็ตาม

คำว่า อย่างไรก็ตาม เป็นคำที่ใช้เชื่อมประโยค 2 ประโยค เพื่อแสดงความขัดแย้งกันในบางประเด็น ประโยคที่อยู่หลังคำ

ว่า อย่างไรก็ตาม มีเนื้อหาบางประเด็นที่แย้งกับข้อความใน ประโยคที่อยู่หน้า ตัวอย่างเช่น การ์ตูนหุ่นยนต์กลายเป็น ลักษณะเด่นของการ์ตูนญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามไม่ใช่การ์ตูนญี่ปุ่น ทุกเรื่องจะเป็นการ์ตูนหุ่นยนต์ การท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมี รายได้จากการขายสินค้าพื้นเมือง และผลิตผลทางการเกษตร อย่างไรก็ตามเงินรายได้จากการนี้อาจไม่มากนักเมื่อ เปรียบเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยว ภาคใต้ของประเทศไทยมี ที่ท่องเที่ยวจำนวนมาก อย่างไรก็ตามหากบริหารและจัดการไม่ ดี นักท่องเที่ยวก็อาจไม่ยอมมาเที่ยว

คำว่า อย่างไรก็ตาม มักใช้ในภาษาเขียน มีความหมาย คล้ายกับคำอีกหลาย ๆ คำที่ทำหน้าที่เชื่อมข้อความที่ขัดแย้ง กัน หรือตรงกันข้าม เช่น แต่ทว่า, อย่างไรก็ดี, กระนั้นก็ตาม, แต่อย่างไรก็ตาม, แต่อย่างไรก็ดี

(ออกอากาศวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “อย่างไรก็ตาม” เป็นคำที่ใช้เชื่อมประโยค 2 ประโยคเพื่อ แสดงความขัดแย้งกันในบางประเด็น ประโยคที่อยู่หลังคำว่า อย่างไรก็ตาม จะมีเนื้อหาบางประเด็น ที่แย้งกับข้อความในประโยคที่อยู่หน้า

2.2.2 คำแทน

นววรรณ พันธุเมธา (2558 : 22) กล่าวว่า โดยทั่วไป ผู้พูดมักจะสื่อสารไปยังผู้ฟัง โดยใช้คำหลัก อันได้แก่คำนามและคำกริยา แต่ในบางกรณีผู้พูดก็ใช้คำชนิดอื่นแทนที่จะใช้คำนาม หรือคำกริยา คำเช่นนี้อาจเรียกได้ว่า คำแทน อันได้แก่คำต่อไปนี้ 1. คำบอกบุรุษ 2. คำชี้เฉพาะ 3. คำไม่ชี้เฉพาะ 4. คำบอกจำนวน 5. คำบอกการแยก และ 6. คำบอกผู้ทำร่วม

ในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำแทนจำนวน 1 ประเภท คือคำบอกจำนวน จำนวน 7 คำ ได้แก่

1.	ครั้ง	2.	จำนวน 7
3.	ริกเตอร์	4.	สอง

5.	เส้น	6.	หนึ่ง
7.	องคุลี		

ตัวอย่างที่ 1

ริกเตอร์

ริกเตอร์ เป็นชื่อเรียกมาตราที่ใช้กำหนดขนาดของกำลังหรือพลังงานที่ถูกปลดปล่อยออกมาจากการเกิดแผ่นดินไหว ริกเตอร์ มาจากชื่อของนักธรณีวิทยาแผ่นดินไหวชาวอเมริกัน ชื่อ Charles F. Richter (อ่านว่า ชาลส์-เอ็ฟ-ริก-เต้อ) ซึ่งเป็นผู้คิดค้นวิธีกำหนดขนาดของพลังดังกล่าวและเผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2478

มาตราริกเตอร์เป็นมาตราบอกขนาดของแผ่นดินไหวโดยกำหนดค่าตัวเลขตั้งแต่ 0 ถึง 9. 0 มีค่าน้อยที่สุด และ 9 มีค่ามากที่สุด มาตราริกเตอร์แต่ละระดับจะแรงเป็น 10 เท่าของระดับที่น้อยกว่า เช่น ระดับที่ 2 เป็น 10 เท่าของระดับที่ 1 ระดับที่ 3 เป็น 10 เท่าของระดับที่ 2 ตามลำดับ แผ่นดินไหวระดับ 8 ริกเตอร์ จะเทียบเท่าแรงระเบิดของทีเอ็นที 1,000 ล้านตัน ระดับ 9 ริกเตอร์ เป็นระดับที่มีความรุนแรงมากที่สุด จึงสร้างความเสียหายครอบคลุมบริเวณกว้าง

(ออกอากาศวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ริกเตอร์” ใช้เป็นคำแทนที่เป็นมาตราบอกขนาดของ

แผ่นดินไหว

ตัวอย่างที่ 2

องคุลี

องคุลี เขียน อ อ่าง ง งู ค ควาย สระอุ ล ลิง สระอี เป็นคำมาจากภาษาบาลีสันสกฤต องคุลี (อ่านว่า อัง-คุ-ลี) แปลว่า นิ้ว, นิ้วหัวแม่มือ แต่เมื่อนำมาใช้เป็นมาตราในการวัดระยะความยาว 1 องคุลี คือความยาวช่วงข้อหนึ่งของนิ้ว แต่จะใช้นิ้วใดผู้รู้ให้คำอธิบายไว้ไม่เหมือนกัน พจนานุกรม ฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 ให้นิยามคำว่า องคุลี คือ ขั้วปลายของนิ้วกลาง แต่ขุณยวิจิตรมาตราอธิบายไว้ในเรื่อง ตำนานการวัดความยาว ว่า องคุลี คือ ระยะของขั้วปลายนิ้วชี้ นิ้วที่นิ้ววัดเป็นคนละนิ้วกัน อาจจะเป็นด้วยมีความถนัดในการใช้นิ้วต่างกัน เช่น แต่ก่อนเมื่อยังไม่มีหม้อหุงข้าวไฟฟ้าอย่างปัจจุบัน การหุงข้าวแบบไม่เช็ดน้ำ คือ หุงข้าวใส่น้ำน้อย เมื่อเดือดแล้วก็ราไฟอ่อนให้ข้าวระอุไปโดยไม่ต้องรินน้ำข้าวออกนั้น มีเกณฑ์ในการตวงน้ำว่า ให้ใส่น้ำจนท่วมข้าว และวัดระดับน้ำให้ท่วมขึ้นมา 1 องคุลี ผู้ที่วัดอาจจะใช้นิ้วชี้บ้าง นิ้วกลางบ้าง แต่ไม่มีใครใช้นิ้วนางหรือนิ้วก้อย คำว่า องคุลี จึงมีความหมายว่า ระยะของขั้วปลายนิ้วชี้หรือขั้วปลายนิ้วกลางก็ได้

(ออกอากาศวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “องคุลี” ใช้เป็นคำแทนที่เป็นมาตราในการวัดระยะความยาว 1 องคุลี คือความยาวช่วงข้อหนึ่งของนิ้ว

2.2.2 คำเสริม

นवरत्न พันธุมธา (2558 : 116) ได้ให้ความหมายว่า คำเสริม คือ คำที่เสริมเข้าไปในประโยค ช่วยแสดงเจตนาและท่าทีของผู้พูดและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1. คำบอกมาลา 2. คำบอกการถาม และ 3. คำบอกสถานภาพ

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคำเสริมที่เป็นคำบอกสถานภาพ คำบอกสถานภาพ คือ คำที่ใช้แสดงเพศวัยของผู้พูด พบจำนวน 1 คำ ได้แก่

1.	ครับ
----	------

ตัวอย่าง

ครับ

ครับ เป็นคำลงท้ายแสดงความสุภาพในภาษาไทย เป็นคำที่ผู้ชายใช้ เช่น สวัสดีครับ, ท่านผู้ฟังครับ, ผมมาถึงแล้วครับ นอกจากนี้จะใช้เป็นคำลงท้ายแล้ว ยังใช้เป็นคำตอบรับ เช่น ถามว่า คุณชื่อสมศักดิ์ใช่ไหม ตอบว่า ครับ ผมชื่อสมศักดิ์

คำว่า ครับ เพี้ยนเสียงมาจากคำว่า ขอรับ ซึ่งปรากฏในหนังสือเก่า เช่น ไบบทละครเรื่อง กลแตก พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นายบุญ คนใช้ของหลวงวิศาลพัฒนากร รับคำสั่งเจ้านายว่า ขอรับ คำว่า ขอรับ เป็นคำย่อจากคำกราบบังคมทูลว่า ขอรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม หมายความว่า รับพระบรมราชโองการหรือพระราชดำรัสใส่เกล้าใส่กระหม่อมเพื่อนำไปปฏิบัติ

เมื่อใช้คำว่า ครับ ควรออกเสียงพยัญชนะควบให้ชัด มิฉะนั้นจะกลายเป็นคำว่า คับ ซึ่งมีความหมายว่า แน่น, ตึง, ไม่พอดี คำลงท้ายเพื่อความสุภาพของผู้ชาย ใช้ว่า ครับ

(ออกอากาศวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างคำว่า “ครับ” เป็นคำเสริมที่เป็นคำบอกสถานภาพ ในที่นี้ คือการบอกเพศของผู้พูด

2.3 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556 : 1227) ให้ความหมายของคำ “สำนวน” ไว้ความหมายหนึ่งว่า “ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้วมีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่”

ขุนวิจิตรมาตรา (2538 : บทนำ) ได้กล่าวถึงที่มาของสำนวนไว้ในบทนำของหนังสือ “สำนวนไทย” ไว้ว่า

สำนวนนั้นเกิดจากมูลเหตุต่าง ๆ เป็นต้นว่าเกิดจากธรรมชาติ เกิดจากการกระทำ เกิดจากเครื่องแวดล้อม เกิดจากอุบัติเหตุ เกิดจากแบบแผนประเพณี เกิดจากลัทธิศาสนา เกิดจากความประพฤติ เกิดจากการเล่น เกิดจากเรื่องแปลก ๆ ที่ปรากฏขึ้น เกิดจากนิยายนิทานตำนาน ตลอดจนพงศาวดารหรือประวัติศาสตร์ และอะไรต่ออะไรอื่น ๆ อีกมากแล้วแต่สมัยเวลา มูลเหตุต่าง ๆ ดังกล่าว ใครช่างคิดช่างนึกช่างสังเกตและเป็นคนมีไหวพริบก็นำเอาแต่ใจความมาพูดสั้น ๆ เป็นการเปรียบบ้าง เทียบบ้าง เปรียบบ้าง กระทบบ้าง ประชดประชันบ้าง พูดเล่นสนุก ๆ ก็มี พูดเตือนสติให้คิดก็มีต่าง ๆ กัน ที่เกิดจากธรรมชาติก็เช่น “ตื่นแต่ไก่โห่” คือธรรมชาติของไก่ยอมขันในเวลาเช้ามีดเสมอ ตื่นแต่ไก่โห่ก็คือตื่นแต่ไก่ขัน หมายถึงตื่นแต่เช้ายันมีด ที่เกิดจากการกระทำก็เช่น “ไกลปืนเที่ยง” คือเมื่อปี พ.ศ. 2430 ในรัชกาลที่ 5 เริ่มยิงปืนใหญ่ในเวลา 12.00 นาฬิกาในพระนครให้รู้ว่าเป็นเวลาเที่ยง

วัน คนในพระนครไต่ยีน คนอยู่ไกลออกไปก็ไม่ได้ยีน จึงเกิดเป็นสำนวนพูดหมายถึงไปข่าวคราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพระนคร คนอยู่ไกลไม่ได้ยีน...

วีรจักร วรรณดี (2556 : 79) ได้ให้ความหมายของคำว่าสำนวนไว้ว่า

สำนวน คือสาระหรือเนื้อหาที่ถ้อยคำของสำนวนนั้น ๆ โยงถึงหรือเปรียบถึง ซึ่งได้แก่ ลักษณะนิสัย ความคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนอันมีลักษณะเป็นนามธรรมรวมไปถึงเรื่องราว เหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย การใช้สำนวนได้อย่างถูกต้องนั้นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารจำเป็นต้องเข้าใจสาระหรือความหมายของสำนวนนั้น ๆ เสียก่อน

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย นำสำนวน ภาษิต คำพังเพย หรือคำที่มีความหมายเปรียบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำที่คนไทยใช้ในชีวิตประจำวัน บางคำอาจไม่เข้าใจความหมายหรือใช้คลาดเคลื่อนจากความหมายเดิมมาอธิบายความหมายและยกตัวอย่างการใช้เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายของคำนั้นและสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่ออกอากาศในปี 2554 มีคำศัพท์เป็นกลุ่มคำที่เป็นสำนวนจำนวน 55 คำ แบ่งตามความหมายได้ 8 กลุ่ม ดังนี้

2.3.1 สำนวนเกี่ยวกับความคิด เจตคติ พฤติกรรม

หมายถึง สำนวนที่แสดงถึงความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ พบจำนวน 23 คำ ได้แก่

1.	กูไม่กลับ	2.	ถอยหลังเข้าคลอง
3.	จงห้องพองชน	4.	ต้ำน้ำพริกละลายแม่น้ำ-ฆ่าควายเสียดายพริก
5.	ตีปลาหน้าไซ	6.	นอนกินบ้านกินเมือง
7.	ประสานงา	8.	บัดสวะ
9.	มดแดงแฝงพวงมะม่วง	10.	มอมเป็นแมว
11.	ลอยนวล	12.	วัดรอยตีน-วัดรอยเท้า
13.	หมาหยอกไก่	14.	หมาหวงก้าง
15.	หมาหางด้วน	16.	หมาถูกน้ำร้อน

17.	หมาเห็นข้าวเปลือก	18.	หมาขี้ไม่มีใครยกหาง
19.	หมาลอบกัด	20.	หมาห่มู
21.	หมาเห่าไม่กัด	22.	หมาเห่าใบตองแห้ง
23.	หมากัดอย่ากัดตอบ		

ตัวอย่างที่ 1

กู่ไม่กลับ

กู่ไม่กลับ มีความหมายว่า ส่งสัญญาณเรียกหาแล้ว ไม่ยอมมาหาหรือไม่ยอมกลับมา เมื่อใช้เป็นสำนวน หมายความว่า ไม่ฟังคำทัดทาน ห้ามไม่อยู่ ใช้กับพฤติกรรมที่เกินพอดี เช่น เด็กคนนี้ติดเกมจนกู่ไม่กลับ

กู่ เป็นคำกริยา หมายความว่า ส่งเสียงวู๋ ๆ ดัง ๆ ให้เป็นสัญญาณให้รู้ตำแหน่งแห่งที่ เช่น เขาหลงทางอยู่ในป่าลึก พอได้ยินเสียงคนกู่ร้องเรียกจึงค่อยใจชื้นขึ้นว่ามีคนมาช่วยแล้ว เรือแล่นสวนกันในแม่น้ำขณะที่หมอกลงจัดจนมองไม่เห็นว่าเป็นใคร จึงมักจะกู่เพื่อให้รู้ว่ามีเรือสวนมา

ปรกติการกู่ นั้น มักเปล่งเสียงดัง ๆ เพื่อเรียกหาคนหรือเพื่อให้กำหนดรู้ตำแหน่งแห่งที่ของผู้กู่ หรือเพื่อส่งสัญญาณให้กลับหรือตอบกลับมา

กู่ไม่กลับจึงนำมาใช้เป็นสำนวนเปรียบคนที่ทำอะไรจนเกินกว่าที่จะเรียกให้กลับได้ เช่น เด็กคนนี้ใจแตก ชอบหนีเที่ยวกลางคืนบ่อย ๆ แม่ห้ามเท่าไรก็ไม่ฟัง กู่ไม่กลับเสียแล้ว

(ออกอากาศวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “กู่ไม่กลับ” เป็นสำนวนที่หมายความว่า ไม่ฟังคำทัดทาน ห้ามไม่อยู่ ใช้กับพฤติกรรมที่เกินพอดี

ตัวอย่างที่ 2

นอนกินบ้านกินเมือง

นอนกินบ้านกินเมือง หรือ นอนกินเมืองเป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่ใช้ประชดลูกหลานที่ชอบนอนตื่นสาย เดิมสำนวน กินเมือง มีความหมายว่า ครองเมืองหรือได้เป็นเจ้าของเมือง ในวรรณคดีเรื่องราชาธิราช เมื่อกษัตริย์จะปูนบำเหน็จให้ผู้ใดเป็นเจ้าของเมืองก็จะใช้คำว่า ให้ไปกินเมือง ดังที่พระเจ้าราชาธิราชทรงแต่งตั้งอำมาตย์ทินให้เป็นอำมาตย์ทินมณิกรอด (อ่านว่า ทิน-มะ-นิก-รอด) ไปกินเมืองเสรียง (อ่านว่า สะ-เรียง)

สำนวน กินบ้านกินเมือง นอกจากจะใช้ประชดผู้ที่นอนตื่นสายมาก แล้ว ปัจจุบัน ยังใช้หมายถึง การคดโกงทรัพย์สินของประเทศชาติ เช่น เจ้าหน้าที่ที่ฉ้อราษฎร์บังหลวง เรียกได้ว่าเป็นพวกที่กินบ้านกินเมือง, เราควรช่วยกันกำจัดคนที่กินบ้านกินเมืองให้สิ้นไป

(ออกอากาศวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “กินบ้านกินเมือง” เมื่อใช้ว่า “นอนกินบ้านกินเมือง” จะเป็นสำนวนที่ผู้ใหญ่ใช้ประชดลูกหลานที่ชอบนอนตื่นสาย นอกจากนี้ในปัจจุบัน “กินบ้านกินเมือง” ยังใช้หมายถึง การคดโกงทรัพย์สินของประเทศชาติ

2.3.2 สำนวนเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมและชื่อเสียงเกียรติยศ

หมายถึง สำนวนที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคม การยอมรับของคนในสังคม ชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคล พบจำนวน 10 คำ ได้แก่

1.	เบี้ยล่าง-เบี้ยบน	2.	มัดมือชก
3.	ยักษ์ลักมาลิงพาไป	4.	ยศช้างขุนนางพระ
5.	ราชรถมาเกย	6.	ลูกทอผี
7.	ลูกเสื่อลูกตะเข้	8.	ชายอกสามศอก
9.	หมาหัวเน่า	10.	ออกจากแอกเข้าไถ

ตัวอย่างที่ 1

ยศข้างขุนนางพระ

ยศ หมายถึง ฐานันดรศักดิ์ที่พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีสูงต่ำเป็นลำดับกันไป นอกจากจะพระราชทานแก่บุคคลแล้วยังพระราชทานยศแก่ช่างสำคัญของบ้านเมืองด้วย มียศเป็นพระ เป็นพระยา เป็นเจ้าพระยา เช่น ช่างทรงของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เดิมชื่อพลายภูเขาทอง เมื่อขึ้นระวางได้ชื่อว่าเป็นเจ้าพระยาไชยานุภาพ และหลังจากชนะสงครามยุทธหัตถีแล้วก็ได้ได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า เจ้าพระยาปราบหงสาวดี ช่างไม่ว่าจะมียศเป็นพระหรือพระยาก็ยังเป็นช่างอยู่เช่นเดิม ไม่มีอำนาจใด ๆ

ขุนนางพระ หมายถึง ภิกษุที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ สมณศักดิ์ของพระมีหลายชั้น ชั้นสูงสุดคือ สมเด็จพระสังฆราช รองลงไปก็มี สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระครู เป็นต้น

สำนวน ยศข้างขุนนางพระ จึงมักจะนำมาใช้ในกรณีที่จะกล่าวถึง ผู้มียศแต่ไม่มีอำนาจ ไม่อาจให้คุณหรือโทษแก่ผู้ใดได้

(ออกอากาศวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ยศข้างขุนนางพระ” เป็นสำนวนที่นำมาใช้ในกรณีที่จะกล่าวถึงผู้มียศแต่ไม่มีอำนาจ ไม่อาจให้คุณหรือโทษแก่ผู้ใดได้

ตัวอย่างที่ 2

ราชรถมาเกย

ราชรถมาเกย เป็นสำนวนหมายความว่า ได้รับโชคลาภหรือตำแหน่งสำคัญโดยไม่รู้ตัว เช่น อยู่ดี ๆ ท่านอธิบดีก็มาประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต รองอธิบดีก็มีเรื่องพัวพันกับการทุจริต เขาจึงได้เลื่อนเป็นอธิบดีแทน ราชรถมาเกยโดยไม่ทันรู้ตัวเลย สำนวนราชรถมาเกยเป็นสำนวนที่มาจากประเพณีการปฏิบัติใน

สมัยโบราณ เมื่อพระมหากษัตริย์สิ้นพระชนม์โดยที่ยังไม่มีผู้สืบราชสมบัติ ไม่มีพระราชโอรสหรือพระยุพราช ตามธรรมเนียมขุนนางข้าราชการทั้งหลายจะพร้อมใจกันเสียดราชรถ คือ จักรรถพระที่นั่งผูกม้าแล้วปล่อยให้เสียดหาย ม้านำรถไปหยุดอยู่ตรงผู้ใด ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีบุญซึ่งเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองเลือกให้มาเป็นพระมหากษัตริย์ ขุนนางข้าราชการทั้งหลายก็จะเชิญผู้นั้นให้ขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป เรียกเป็นสำนวนว่า ราชรถมาเกย

(ออกอากาศวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ราชรถมาเกย” หมายความว่า ได้รับโชคลาภหรือตำแหน่งสำคัญโดยไม่รู้ตัว

2.3.3 สำนวนเกี่ยวกับลักษณะนิสัย อารมณ์ และความรู้สึกของคน

หมายถึง สำนวนที่แสดงถึงคุณภาพจิตใจของคน หรือกลุ่มคน อารมณ์ และความรู้สึก บางสำนวนอาจมีที่มาจากการกระทำของสัตว์หรือมาจากนิทาน พบจำนวน 6 คำ ได้แก่

1.	กินเศษกินเลย	2.	ม้าอารี
3.	หมาสองราง	4.	สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล
5.	เห่อสักหลาด	6.	ต้นไม้ตายเพราะลูก

ตัวอย่างที่ 1

กินเศษกินเลย

กินเศษกินเลย ประกอบด้วยคำว่า กิน เศษ และ เลย คำว่า กิน ในสำนวนนี้หมายถึง ยักยอกเอาสิ่งของหรือผลประโยชน์ไปเป็นของตน เช่น เจ้าหน้าที่จัดซื้อคนนี้กินของทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นอิฐ หิน ดิน ทราช แม่ครัวคนนี้กินค่ากับข้าวเป็นประจำ ส่วนคำว่า เศษ และคำว่า เลย มีความหมายเหมือนกันคือ ส่วนที่เกินออกไป ส่วนที่มากกว่าจำนวนที่กำหนด ส่วนที่เหลือจากส่วนใหญ่

เมื่อรวมเป็น กิเลสกินเลย มีความหมายว่า ยักยอกส่วนที่เกินกำหนดหรือส่วนที่ดูเหมือนจะเหลืออยู่ไปเป็นของตนโดยมิชอบ เช่น บริษัทนี้กิจการดูท่าจะดีแต่ไม่ค่อยมีกำไร เพราะพนักงานแต่ละคนกินเศษกินเลยกันทุกเรื่อง เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินชอบกินเศษกินเลยจึงถูกตั้งกรรมการสอบสวน ลูกจ้างคนนี้ทำงานก็ดูอยู่หรอก แต่ชอบกินเศษกินเลย เจ้านายทนไม่ไหวเลยไล่ออกไปแล้ว กิเลสกินเลยถือเป็นการคอร์รัปชันอย่างหนึ่ง

(ออกอากาศวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “กินเศษกินเลย” เป็นสำนวนที่หมายถึงการยักยอกส่วนที่เกินกำหนดหรือส่วนที่ดูเหมือนจะเหลืออยู่ไปเป็นของตนโดยมิชอบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัยของคนหรือกลุ่มคน

ตัวอย่างที่ 2

ต้นไม้ตายเพราะลูก

สำนวน ต้นไม้ตายเพราะลูก มีที่มาจากการสังเกตธรรมชาติของต้นไม้บางชนิด เช่น ต้นกล้วยที่เมื่อมีลูกแล้วต้นกล้วยก็ไม่เจริญอีกต่อไป รอวันตาย พ่อแม่ที่รักลูกมาก ถ้าลูกได้รับความเดือดร้อนหรือเป็นอันตราย พ่อแม่ก็จะได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนเพราะลูกด้วย เปรียบกับต้นไม้ที่ตายเพราะลูก

วรรณคดีไทยหลายเรื่องใช้สำนวนนี้ ดังเช่นในร่ายยาวเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ภัณฑิมาตรี หลังจากทีพระเวสสันดรทรงยกสองกุมารให้แก่ชูชก โดยทีพระนางมัตรีไม่ทรงทราบเมื่อโอรสธิดาหายไปก็ทรงตามหาด้วยความทุกข์แสนสาหัส เมื่อไม่พบก็รำพันว่า “ทั้งลูกรักตั้งแก้วตาก็หายไป ออกเอยจะอยู่ไปไยให้ทนเวทนา อุปมาเสมือนหนึ่งพฤษาลดาวัลย์ ย่อมจะอาศัยมูลเพราะลูกเป็นแท้เที่ยง”

ในบทละครเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง ท้าวกะหมังกุหนิงสงสารวิหยาสะก่าผู้เป็นโอรสทีไปหลงรักนางบุษบา

แล้วไม่ได้ตั้งใจหมาย ก็ไปทำสงครามชิงนางเพื่อโอรส แล้วกล่าวเปรียบเทียบกับว่า “พี่ตั้งพฤษภาทศวรรษ จะอาสัญเพราะลูกตั้งกล่าวมา”

(ออกอากาศวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ต้นไม้ตายเพราะลูก” เป็นสำนวนที่มีที่มาจากการสังเกตธรรมชาติของต้นไม้บางชนิด เช่น ต้นกล้วยที่เมื่อมีลูกแล้วต้นกล้วยก็ไม่เจริญอีกต่อไป รอวันตายพ่อแม่ที่รักลูกมาก

2.3.4 สำนวนเกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ การบอกเวลา

หมายถึง สำนวนที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์ รวมถึงบอกเวลา พบจำนวน 5 คำได้แก่

1.	ชั่วเคี้ยวหมากจืด	2.	โค้งสุดท้าย
3.	ชั่วกับชั่วกลับ	4.	ชั่วลัดนิ้วมือ
5.	น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย		

ตัวอย่างที่ 1

ชั่วเคี้ยวหมากจืด

ชั่วเคี้ยวหมากจืด เป็นสำนวนที่ใช้บอกเวลา โดยเทียบกับระยะเวลาในการเคี้ยวหมาก 1 คำ คือตั้งแต่เริ่มเคี้ยวหมากจนหมากจืดหมดคำ การเคี้ยวหมากของคนแต่ก่อนเรียกว่า กินหมาก แต่ไม่ได้กินจริง ส่วนมากจะนำหมาก ใบพลูที่บ้ายปูนแล้ว เคี้ยวรวมไปกับเกล็ดพิมเสน กานพลู สีเสียด ใบเนียม และเครื่องหอมอื่น ๆ เคี้ยวไปพอกหมากพอสัมกับน้ำลายกลายเป็นน้ำหมากสีแดงก็บ้วนทิ้งเสียครั้งหนึ่งแล้วเคี้ยวต่อไป พอมีน้ำหมากก็บ้วนน้ำหมากทิ้ง ทำอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ จนหมากหมดรสเรียกว่า หมากจืด จึงคายชานหมากทิ้ง คนโบราณกะระยะเวลาที่เคี้ยวหมากคำหนึ่ง ๆ จนจืด ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 20-30 นาที มาใช้อธิบายช่วงเวลาหนึ่ง เช่น เรารออยู่นานชั่วเคี้ยวหมากจืด

เห็นจะได้ กว่าเขาจะพาเราเข้าไปพบท่านเจ้าคุณ จากที่นี่ถ้าเดินไปบ้านกำนัน ก็ไกลชั่วเคี้ยวหมากจืดนั่นแหละ ในสมัยโบราณยังไม่มีนาฬิกาบอกเวลา จึงมักคำนวณเวลาด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่ทำอยู่เป็นประจำ สำนวน ชั่วเคี้ยวหมากจืด ปัจจุบันคนที่ไม่เข้าใจจึงใช้แผลงว่า ชั่วเคี้ยวหมากเหล็ก ซึ่งไม่ถูก

(ออกอากาศวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ชั่วเคี้ยวหมากจืด” เป็นสำนวนที่ใช้บอกเวลา โดยเทียบกับระยะเวลาในการเคี้ยวหมาก 1 คำ คือตั้งแต่เริ่มเคี้ยวหมากจนหมากจืดหมดคำ คนโบราณกะระยะเวลาที่เคี้ยวหมากคำหนึ่ง ๆ จนจืด ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 20-30 นาที

ตัวอย่างที่ 2

ชั่วลัดนิ้วมือ

ชั่วลัดนิ้วมือ หรือ ชั่วลัดนิ้วมือเดียว หมายถึง ระยะเวลาที่งอนิ้วมือเข้ามาแล้วดีดออกไป จึงเป็นเวลาสั้นมาก ชั่วลัดนิ้วมือ นำมาใช้เป็นสำนวน หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่สั้นมาก มักใช้บอกระยะเวลาในการเดินทางไกลของผู้มีอิทธิฤทธิ์ ซึ่งสามารถเหาะเหินไปถึงที่หมายได้อย่างรวดเร็ว เช่น หนุมานเหาะไปชั่วลัดนิ้วมือเดียวก็ถึงกรุงลงกา พญาครุฑบินไปชั่วลัดนิ้วมือก็ถึงวิมานนิมพลี ชั่วลัดนิ้วมือ เป็นสำนวนที่ใช้ในวรรณคดีมากกว่าจะใช้ในภาษาพูด

สำนวนที่มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวน ชั่วลัดนิ้วมือ หรือ ชั่วลัดนิ้วมือเดียว น่าจะเป็นสำนวนว่า ชั่วพริบตา หรือ ชั่วพริบตาเดียว เช่น เผลอชั่วพริบตาเดียวชนมก็หมดเสียแล้ว

(ออกอากาศวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ชั่วลัดนิ้วมือ” เป็นสำนวนที่ใช้บอกเวลา หมายถึงระยะเวลาที่งอนิ้วมือเข้ามาแล้วดีดออกไป มักใช้บอกระยะเวลาในการเดินทางไกลของผู้มีอิทธิฤทธิ์ ซึ่งสามารถเหาะเหินไปถึงที่หมายได้อย่างรวดเร็ว มักใช้ในวรรณคดีมากกว่าจะใช้ในภาษาพูด

2.3.5 ส่วนนเกี่ยวกับกรอยู่ร่วมกันในสังคม ความสัมพันธ์ของคนในชาติ

หมายถึง ส่วนนที่เกี่ยวกับกรอยู่ร่วมกันในสังคม ความสัมพันธ์ของคนในสังคม รวมถึงความสัมพันธ์ของคนในชาติ พบจำนวน 4 คำ ได้แก่

1.	ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน	2.	เป็นปีเป็นขลุ่ย
3.	รคนดีกวาร์กหญ้า	4.	เอาทองไปรู้กระเบื้อง

ตัวอย่างที่ 1

เป็นปีเป็นขลุ่ย

เป็นปีเป็นขลุ่ย เป็นส่วนนหมายความว่า เข้ากันได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลมเกลียวไปด้วยกัน พุดจาเออออรับกันไปได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนนนี้มาจากการบรรเลงดนตรีไทย ในวงปี่พาทย์ไม้แข็ง มีปีเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าเพื่อดำเนินทำนอง โหยหวนโลดลอย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องกลมกลืนกับทำนองของเครื่องตีได้แก่ระนาดและฆ้อง

ส่วนขลุ่ยก็เป็นเครื่องเป่าเพื่อดำเนินทำนองเช่นเดียวกับปี แต่เป็นเครื่องดนตรีประจำวงคนละประเภท จึงไม่ใช่เป่าด้วยกัน

ส่วนน เป็นปีเป็นขลุ่ย นำมาเปรียบเทียบในลักษณะประชิดกับคนที่ไม่น่าจะเข้ากันได้แต่กลับเข้ากันได้เป็นอย่างดี เช่น เด็ก 2 คนนี้ปรกติก็เถียงกัน พอบอกว่าจะไปเที่ยวก็เข้ากันเป็นปีเป็นขลุ่ยเลย

(ออกอากาศวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างส่วนน “เป็นปีเป็นขลุ่ย” เป็นส่วนนที่หมายความว่า เข้ากันได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลมเกลียวไปด้วยกัน พุดจาเออออรับกันไปได้อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความกลมกลืนต่อกัน

ตัวอย่างที่ 2

ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน

ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน เป็นสำนวนที่กล่าวถึงคนที่นำสิ่งที่เป็นอันตราย เป็นศัตรูเข้ามาสู่บ้านของตนเอง จึงทำให้เกิดความเสียหายกับบ้านเรือนหรือครอบครัวของตน ชักน้ำเข้าลึก เป็นคำอธิบายอาการที่ชาวนาทนต์น้ำเข้านาเข้าสวนเพื่อบำรุงเลี้ยงต้นข้าวต้นไม้ แต่ถ้าน้ำเข้ามามากจนลึกเกินไป ก็จะเป็นอันตราย ส่วน ชักศึกเข้าบ้าน หมายความว่า ชักน้ำให้เกิดศึก นำศัตรูมาทำลายบ้านเมืองของตน ความหมายหลักของสำนวนนี้อยู่ที่ ความว่า ชักศึกเข้าบ้าน ส่วน ชักน้ำเข้าลึก เป็นส่วนเสริมให้สอดคล้องกับสำนวน ชักศึกเข้าบ้าน เท่านั้น ชักศึกเข้าบ้าน ใช้เป็นคำตำหนิ ผู้ที่ทรยศต่อบ้านเมือง ชักน้ำศัตรูมาทำลายบ้านเมืองของตนเพียงเพราะต้องการอำนาจ หรือผลประโยชน์บางอย่าง คนที่ไปคบคนต่างชาติ ให้คนต่างชาติเข้ามาทำร้ายชาติบ้านเมือง เป็นคนที่ชักศึกเข้าบ้าน เป็นคนเลวที่สมควรถูกประณาม

(ออกอากาศวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน” เป็นสำนวนที่กล่าวถึงคนที่นำสิ่งที่เป็นอันตราย เป็นศัตรูเข้ามาสู่บ้านของตนเอง จึงทำให้เกิดความเสียหายกับบ้านเรือนหรือครอบครัวของตน

2.3.6 สำนวนเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ

หมายถึง สำนวนที่เกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ พบจำนวน 3 คำ ได้แก่

1.	เกาะชายผ้าเหลือง	2.	ปล่อยนทปล่อยปลา
3.	เห็นชายผ้าเหลือง		

ตัวอย่างที่ 1

เกาะชายผ้าเหลือง

เกาะชายผ้าเหลือง เป็นสำนวน มีความหมายว่า อาศัยบุญจากการบวชเป็นภิกษุของลูกช่วยให้พ้นบาป สำนวนนี้มีที่มาจากเรื่อง สุบินกลอนสวด ซึ่งเล่าว่า สุบินมีพ่อแม่เป็นคนใจบาป พ่อตายไปแล้วและเป็นเปรตอยู่ สุบินบวชเป็นเณร วันหนึ่งพญามให้มทูตออกตรวจโลกมนุษย์และได้มาพบแม่ของสุบินนอนหลับอยู่ จึงนำตัวมาสอบประวัตินี้และพบว่า นางไม่เคยทำบุญเลย พญามจึงสั่งให้ลงโทษ แต่ขณะที่ไฟนรกกำลังจะไหม้ นางนั้นนางเห็นแสงไฟเหมือนจีวรของลูกที่บวชเป็นเณรอยู่ ทันใดนั้นก็มิดอกบัวผุดขึ้นมารับและไฟนรกก็ดับไป เพราะนางนึกเห็นผ้าเหลืองของลูกชายจึงพ้นจากโทษที่กำลังจะได้รับ และเมื่อสุบินได้บวชเป็นภิกษุก็ช่วยพ่อให้พ้นจากการเป็นเปรต เรื่องของสุบินนุกุมารทำให้ผู้ชายไทยเชื่อว่าเมื่อตนบวชจะทำให้ได้กุศล และพ่อแม่ได้อาศัยกุศลนั้นจึงพ้นบาป เกิดเป็นคำกล่าวที่ว่า ลูกบวชให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลือง

(ออกอากาศวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “เกาะชายผ้าเหลือง” เป็นสำนวนที่หมายถึงการอาศัยบุญจากการบวชของลูกช่วยให้พ้นบาป ซึ่งผู้ชายไทยเชื่อว่าเมื่อตนบวชจะทำให้ได้กุศล และพ่อแม่ได้อาศัยกุศลนั้นจึงพ้นบาป เกิดเป็นคำกล่าวที่ว่า ลูกบวชให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลือง

ตัวอย่างที่ 2

ปล่อยนกปล่อยปลา

การปล่อยนกปล่อยปลา หมายถึงการปล่อยให้นกหรือปลาที่มีผู้จับมากลับคืนสู่ธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่มักจะทำควบคู่กันไป ในเทศกาลสงกรานต์ หรือในเทศกาลออกพรรษา การปล่อยนกปล่อยปลาถือเป็นการทำบุญต่อชีวิตเพื่อเป็นสิริมงคล เพราะเชื่อกันว่า แม้นคนที่ถึงกำหนดจะต้องตาย ถ้าได้ช่วยชีวิตสัตว์ที่กำลังจะตาย หรือสัตว์ที่เขา กำลังจะเอาไปฆ่าให้รอดชีวิต

ไป ก็อาจจะทำให้มีชีวิตยืนยาวต่อไปได้อีก ชาวรามัญ ถือเป็น ประเพณีที่ต้องแห่กและปลาไปปล่อยในเทศกาลสงกรานต์ พุทธศาสนิกชนมักจะปล่อยนกปล่อยปลาในวันครบรอบวันเกิด การปล่อยสัตว์ให้มีชีวิตยืนยาวต่อไป นอกจากการปล่อยนก ปล่อยปลาแล้ว ยังมีการปล่อยเต่า ปล่อยปลาไหล หรือไถ่ชีวิต โค กระบือ ซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ด้วย การซื้อชีวิตสัตว์แล้วปล่อยให้ เป็นอิสระเป็นการสอนให้มนุษย์มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แม้แต่กับสัตว์เล็ก ๆ เรายังมีเมตตา ก็คงจะไม่ทำร้ายเพื่อน มนุษย์ด้วยกัน

(ออกอากาศวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ปล่อยนกปล่อยปลา” เป็นสำนวนที่มาจากประเพณีการ ทำบุญต่อชีวิตเพื่อเป็นสิริมงคล เพราะเชื่อกันว่าแม้คนที่ถึงกำหนดจะต้องตาย ถ้าได้ช่วยชีวิตสัตว์ที่กำลังจะตาย หรือสัตว์ที่กำลังจะเอาไปฆ่าให้รอดชีวิตไป ก็อาจจะทำให้มีชีวิตยืนยาวต่อไปได้อีก

2.3.7 สำนวนเกี่ยวกับฐานะและเศรษฐกิจ

หมายถึง สำนวนที่แสดงถึงฐานะของบุคคล เศรษฐกิจ ทรัพย์สินเงินทอง ความอุดม สมบูรณ์ พบจำนวน 2 คำ ได้แก่

1.	ข้าวยากหมากแพง	2.	ข้าวเหลือเกลืออิม
----	----------------	----	-------------------

ตัวอย่างที่ 1

ข้าวยากหมากแพง

ข้าวยากหมากแพง เป็นสำนวน ที่ประกอบด้วย คำว่า “ข้าวยาก” กับ “หมากแพง” ข้าวยาก หมายถึง ข้าวหาได้ยาก และมีราคาแพง ส่วนคำว่า หมาก ในสำนวนนี้หมายถึง หมากที่ กินกับพลู และหมายถึง ผลไม้ คำว่า หมาก ที่แปลว่าผลไม้ ปรากฏในคำว่า ผลหมากรากไม้ และในศิลาจารึกพ่อขุน รามคำแหงว่า หมากส้ม หมากหวาน หมายถึงผลไม้รสเปรี้ยว และผลไม้รสหวาน ดังนั้น หมากแพง จึงหมายถึง หมากและ ผลไม้มีราคาแพง

ในภาวะที่การผลิตไม่ได้ผลหรือเกิดภัยธรรมชาติ ทำให้ข้าวมีปริมาณน้อยและหาได้ยาก ข้าวก็จะมีราคาแพง เมื่อข้าวมีราคาแพง หมดผลไม้ รวมทั้งสินค้าอื่น ๆ ก็จะมีราคาแพงด้วย ทุกวันนี้คนไทยต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจยุคข้าวยากหมากแพง ทั้งน้ำมันแพง ไข่แพง ทำให้สินค้าอื่น ๆ ราคาแพงไปตาม ๆ กัน

(ออกอากาศวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ข้าวยากหมากแพง” เป็นสำนวนที่ใช้ในภาวะที่การผลิตไม่ได้ผลหรือเกิดภัยธรรมชาติ ทำให้ข้าวมีปริมาณน้อยและหาได้ยาก ข้าวก็จะมีราคาแพง เมื่อข้าวมีราคาแพง หมดผลไม้ รวมทั้งสินค้าอื่น ๆ ก็จะมีราคาแพงด้วย

ตัวอย่างที่ 2

ข้าวเหลือเกลืออ่อม

ข้าวเหลือเกลืออ่อม เป็นสำนวนหมายถึงภาวะที่บ้านเมืองบริบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร คนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลัก คนไทยส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนา บางพื้นที่ของประเทศไทยมีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์มาก สามารถทำนาได้มากกว่าปีละ 1 ครั้ง ทำให้มีข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ เมื่อข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ มีจำนวนมากเหลือกินเหลือใช้ จึงพูดว่า ข้าวเหลือ ส่วนเกลืออ่อมนั้นเป็นเครื่องปรุงรสอาหารที่สำคัญ และเป็นส่วนประกอบสำคัญในการถนอมอาหารของคนสมัยก่อน เมื่อพูดว่า ข้าวเหลือ จึงต่อด้วยเกลืออ่อม เป็นสำนวนว่า ข้าวเหลือเกลืออ่อม หมายถึง มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ เช่น เมืองไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ ข้าวเหลือเกลืออ่อม ไม่มีใครอดตาย

(ออกอากาศวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ข้าวเหลือเกลืออ่อม” เป็นสำนวนที่หมายถึงภาวะที่บ้านเมืองบริบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร ข้าวปลาอาหารบริบูรณ์มีจำนวนมากเหลือกินเหลือใช้

2.3.8 สำนวนเกี่ยวกับการมีคู่ การครองเรือน

หมายถึง สำนวนที่เกี่ยวกับการแต่งงาน การใช้ชีวิตคู่ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา พบจำนวน 2 คำ ได้แก่

1.	กันหม้อไม่ทันดำ	2.	ดีท้ายคร้าว
----	-----------------	----	-------------

ตัวอย่างที่ 1

กันหม้อไม่ทันดำ

กันหม้อไม่ทันดำ เป็นสำนวนใช้กับคู่สมรสที่อยู่ด้วยกันไม่นานก็เลิกร้างกันไป

การหุงข้าวต้มแกงในสมัยก่อนใช้หม้อดินและเตาฟืน เมื่อตั้งหม้อข้าวหรือหม้อแกงบนเตาที่ใช้ฟืนเป็นเชื้อไฟ นานเข้าเขม่าคือละอองดำ ๆ ที่เกิดจากควันไฟจะขึ้นมาติดที่กันหม้อทำให้กันหม้อดำ ถ้าสามีภรรยาอยู่ด้วยกันไม่นานแล้วเลิกกัน จะมีคำกล่าวเชิงตำหนิว่า “อยู่ด้วยกันกันหม้อไม่ทันดำ” ดังปรากฏในบทละครนอกเรื่อง ไชยเชษฐ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กล่าวถึงท้าวสิงหนทที่ต่อว่าพระไชยเชษฐที่ไล่ชายาคือนางสุวิญชาออกจากเมืองทั้งที่อยู่กันไม่นานว่า

เสียแรงเราออกปากฝากฝังไว้ จะโกรธซึ่งถึงกระไรก็นานนาน
อยู่ด้วยกันกันหม้อไม่ทันดำ หรือมาทำเงินจุกสนุกจ่า

สำนวน กันหม้อไม่ทันดำ คนสมัยใหม่อาจนึกภาพไม่ออก เพราะปัจจุบันไม่ได้ใช้เตาฟืนหุงหาอาหาร จึงไม่มีโอกาสที่กันหม้อหุงข้าวจะดำ แต่สำนวนนี้ก็ยังใช้กันอยู่ เมื่อกล่าวถึงสามีภรรยาที่เลิกร้างกันในเวลาไม่นาน

(ออกอากาศวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “กันหม้อไม่ทันดำ” เป็นสำนวนที่ใช้กับคู่สมรสที่อยู่ด้วยกันไม่นานก็เลิกร้างกันไป ปัจจุบันสำนวนนี้ก็ยังมีภรรยาใช้กันอยู่แม้จะไม่ได้หุงข้าวด้วยหม้อดินและฟืนอย่างสมัยก่อนแล้วก็ตาม

ตัวอย่างที่ 2

ดีท้ายครัว

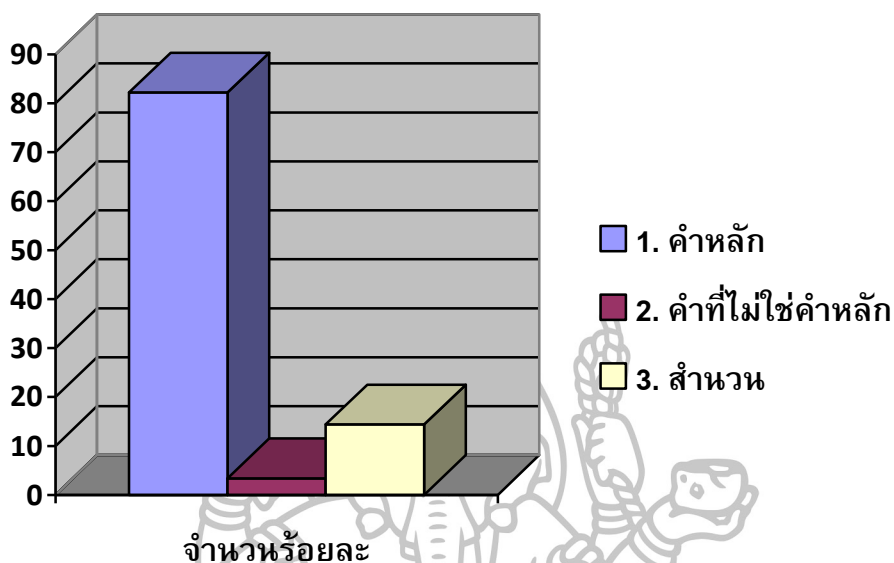
ดีท้ายครัว เป็นสำนวนมีความหมายว่า เข้าติดต่อดีสนิท ในทางชู้สาวกับภรรยาของผู้อื่น เช่น แก่เข้าไปดีท้ายครัว เจ้านาย ระวังนะถ้าเขาจับได้ แก่อาจจะถูกเก็บ ในบ้านเรือนของคนไทย ครัวมักอยู่หลังบ้าน ผู้ที่ทำครัวมักเป็นภรรยาของเจ้าของบ้าน ภรรยาจึงมีสิทธิ์เด็ดขาดอยู่ในครัว คนที่มาติดต่อกับเจ้าของบ้านจะเข้าทางหน้าบ้าน ส่วนคนที่มาเข้าทางหลังบ้านติดต่อกับภรรยาในครัวจึงเป็นการติดต่อที่ไม่ถูกต้อง คือ ติดต่อกับภรรยาในครัวเอง การเข้าบ้านผู้อื่นถ้าเจ้าของบ้านไม่อนุญาต เรียกว่า บุกรุก ถ้าเจ้าของบ้านอนุญาตหรือเชื้อเชิญเข้าไปจะเป็นแขก ผู้ที่เป็นแขกอาจเข้าบ้านไปเพื่อเยี่ยมเยียนได้ ถวายสารทุกข์สุกดิบ หรือติดต่อการงานอื่น ๆ เจ้าของบ้านจะรับรองแขกที่ห้องรับแขก คนที่จะเข้าในครัวได้จะต้องมีความสนิทสนมกับเจ้าของบ้านเป็นพิเศษ ผู้ชายที่เข้าไปมีความสัมพันธ์ทางชู้สาวกับภรรยาเจ้าของบ้านจึงใช้เป็นสำนวนว่า ดีท้ายครัว

(ออกอากาศวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างสำนวน “ดีท้ายครัว” เป็นสำนวนที่มีความหมายว่า การเข้าติดต่อดีสนิทในทางชู้สาวกับภรรยาของผู้อื่น

การจัดกลุ่มคำศัพท์ในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” สามารถแสดงเปรียบเทียบในรูปแบบของแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงร้อยละของการจัดกลุ่มคำศัพท์ในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า เมื่อจัดกลุ่มคำศัพท์ที่ออกอากาศในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ปี 2554 มีอัตราส่วนร้อยละดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก มีอัตราส่วนมากที่สุด จำนวน 314 คำ คิดเป็นร้อยละ 82.20 แบ่งเป็น

1. คำนาม จำนวน 217 คำ คิดเป็นร้อยละ 69.11
2. คำกริยา จำนวน 97 คำ คิดเป็นร้อยละ 30.89

รองลงมาคือกลุ่มที่ 3 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน พบจำนวน 55 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.40

กลุ่มที่มีอัตราส่วนน้อยที่สุด คือกลุ่มที่ 2 กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก พบจำนวน 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.40

แสดงให้เห็นว่า รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่ออกอากาศมีเนื้อหาคำศัพท์ที่เป็นคำหลักคือ คำนามและคำกริยามากที่สุด โดยพบคำนามที่มีความหมายเกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ มากที่สุด ทั้งนี้กลุ่มคำศัพท์ทุกกลุ่มที่พบมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาทั้งสิ้น สอดคล้องกับหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่จัดทำเนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียงดังกล่าว ซึ่งระบุไว้ว่า “จัดทำเนื้อหาวิชาการเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง และจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย เพื่อนำไปใช้ในการเผยแพร่และการบริการวิชาการ”

บทที่ 3

วิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์รายการ รู้ รัก ภาษาไทย

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเวลาในการออกอากาศไม่เกิน 2 นาที ซึ่งเป็นระยะเวลาที่น้อยมากในการนำเสนอคำศัพท์คำหนึ่งเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างถูกต้องทั้งในด้านความหมาย การอ่าน และการเขียน ตลอดจนที่มาและตัวอย่างการใช้ ผู้เขียนบทนอกจากต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ที่จะนำเสนอแล้วยังต้องมีกลวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมอีกด้วยจึงจะทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟังเข้าใจคำศัพท์ดังกล่าวได้ในเวลาจำกัด

3.1 วิเคราะห์องค์ประกอบของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย

จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยพบองค์ประกอบของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย จำนวน 15 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.1.1 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบที่ต้องปรากฏทุกโครงสร้าง ประกอบด้วย

3.1.1.1 คำตั้ง

3.1.1.2 ความหมาย

3.1.2 องค์ประกอบเสริม คือ องค์ประกอบที่อาจปรากฏร่วมกับองค์ประกอบหลักหรือไม่ก็ได้ ได้แก่

3.1.2.1 คำอ่าน

3.1.2.2 การเขียน

3.1.2.3 ชนิดของคำ

3.1.2.4 ตัวอย่าง

3.1.2.5 การประกอบคำ

3.1.2.6 การสร้างคำ

3.1.2.7 ที่มาของคำ

3.1.2.8 ประวัติของคำ

3.1.2.9 วิธีการใช้คำ

3.1.2.10 ประวัติการใช้คำ

3.1.2.11 คำไวพจน์

3.1.2.12 ลูกคำ

3.1.2.13 คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำตั้ง

ผู้วิจัยจะศึกษาองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริม ดังต่อไปนี้

3.1.1 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบที่จะต้องปรากฏอยู่ทุกโครงสร้างประกอบด้วย

3.1.1.1 คำตั้ง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ “คำตั้ง” ให้ความหมายหนึ่งไว้ว่า “คำที่ยกขึ้นตั้งเพื่อบินิจฉัยความหมายในการทำพจนานุกรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 258) คำตั้งในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีทั้งคำตั้งที่เป็นคำศัพท์และสำนวน สามารถแบ่งตามลักษณะได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ก. คำตั้งเดี่ยว คือคำตั้งที่ยกคำศัพท์ สำนวน หรือประเด็นที่ต้องการอธิบายมาเพียงคำเดี่ยวหรือประเด็นเดี่ยว ซึ่งถ้าไม่สามารถอธิบายให้จบได้ในตอนเดียว ก็จะมีการแบ่งเป็นตอนย่อย กำกับด้วยตัวเลข “(1)” “(2)” เป็นต้น ตัวอย่าง รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่ใช้คำตั้งเดี่ยว เช่น

ฝุ่นกัมมันตรังสี

ฝุ่นกัมมันตรังสี เกิดจากการระเบิดหรืออุบัติเหตุทางนิวเคลียร์ของธาตุกัมมันตรังสี โดยทั่วไปฝุ่นกัมมันตรังสีประกอบด้วยธาตุกัมมันตรังสีที่เป็นผลผลิตจากปฏิกิริยาการแบ่งแยกนิวเคลียร์ หรือที่เรียกว่าปฏิกิริยาฟิชชัน รวมทั้งเศษชิ้นส่วนจากการระเบิดที่อยู่ในรูปอนุภาคขนาดเล็ก ซึ่งแขวนลอยในบรรยากาศ ฝุ่นกัมมันตรังสีนี้อาจถูกพัดพาไปได้ไกล และตกลงสู่พื้นโลกในเวลาต่อมา

การตกลงสู่พื้นโลกของฝุ่นกัมมันตรังสีอาจใช้เวลาไม่กี่นาทีหรือนานเป็นปีก็ได้ เมื่อตกลงสู่

พื้นโลกสารกัมมันตรังสีจะปนเปื้อนสิ่งต่าง ๆ บนพื้นดินและน้ำ เมื่อสิ่งมีชีวิตได้รับสิ่งปนเปื้อนนั้นด้วยการอยู่ใกล้ การสัมผัส หรือการบริโภค จะเกิดอันตรายต่อระบบอวัยวะต่าง ๆ เช่น ระบบหายใจ ระบบการหมุนเวียนโลหิต ระบบการขับถ่าย และอื่น ๆ เป็นสาเหตุให้เกิดการเจ็บป่วยหรือพิการ

(ออกอากาศวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

คำตั้ง	ฝุ่นกัมมันตรังสี
--------	------------------

มูลนิธิชัยพัฒนา (2)

มูลนิธิชัยพัฒนาได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาสังคมไทยหลายด้าน เช่น ด้านการฟื้นฟูปรับปรุงสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงคิดค้นและออกแบบเครื่องบำบัดน้ำเสีย “กักหน้ำชัยพัฒนา” และได้ดำเนินการติดตั้งให้สถานที่หลายแห่งที่ร้องขอมา ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ดินและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ได้มีการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำชะล้างดินที่อุดมสมบูรณ์ไปที่อื่นและเกิดดินพังทลาย นอกจากนี้ยังมีโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ อีก เช่น โครงการจัดสร้างโรงงานสกัดน้ำมันพืชและผลิตไบโอดีเซลครบวงจร การเปิดศูนย์ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม 5 ศูนย์ ซึ่งมีโรงครัวจัดอาหารกล่องแจกจ่ายให้ชาวบ้านที่ติดอยู่ในพื้นที่น้ำท่วม พร้อมจัดแพทย์อาสาไปช่วยผู้เจ็บป่วย และการสำรวจพื้นที่น้ำท่วมเพื่อหาแนวทางฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ประสบภัยหลังน้ำท่วม

(ออกอากาศวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

คำตั้ง	มูลนิธิชัยพัฒนา (2)
--------	---------------------

ข. คำตั้งเปรียบเทียบ คือคำตั้งที่ยกคำศัพท์ สำนวน หรือประเด็นที่ต้องการอธิบายมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่าง ตั้งแต่ 2 คำหรือ 2 ประเด็นขึ้นไป ตัวอย่างรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่ใช้คำตั้งเปรียบเทียบ เช่น

สิทธิมนุษยชนกับความเสมอภาค

ความเสมอภาค หมายถึง ความเท่าเทียมกันของบุคคลตามกฎหมาย ความเสมอภาคมีหลายด้าน เช่น ความเสมอภาคทางกฎหมาย หมายถึง สิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึง การมีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน

ความเสมอภาคมีความสัมพันธ์กับสิทธิมนุษยชน สิทธิมนุษยชน ทำให้เกิดความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันเกี่ยวกับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความเสมอภาคในการได้รับ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษา การรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย มีผู้เข้าใจว่าความเสมอภาค หมายถึง ทุกคนในสังคม ต้องเท่ากันทุกอย่าง แต่ความจริงมิใช่เช่นนั้น เพราะบุคคลในสังคมมีความแตกต่างกันทางด้าน หน้าที่ ความสามารถ ความรับผิดชอบ หรือบทบาทของแต่ละคน

(ออกอากาศวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

คำตั้ง	สิทธิมนุษยชนกับความเสมอภาค, ความเสมอภาค, ความเสมอภาคทางกฎหมาย, สิทธิมนุษยชน
--------	---

3.1.1.2 ความหมาย

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย เป็นรายการที่มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการอธิบาย ความหมายของคำศัพท์ในภาษาไทย ดังนั้นโครงสร้างสำคัญประการหนึ่งของรายการ วิทยุกระจายเสียง รายการ รู้ รัก ภาษาไทย คือการนิยามความหมาย

คำว่า “นิยาม” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า “กำหนดหรือจำกัดความหมายที่แน่นอน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 636)

ตัวอย่างการนิยามความหมายในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย เช่น

ปล่อยนกปล่อยปลา

การปล่อยนกปล่อยปลา หมายถึง การปล่อยให้นกหรือปลาที่มีผู้จับมากลับคืนสู่ธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่มักจะทำควบคู่กันในเทศกาลสงกรานต์ หรือในเทศกาลออกพรรษา การปล่อยนกปล่อยปลาถือเป็นการทำบุญต่อชีวิตเพื่อเป็นสิริมงคล เพราะเชื่อกันว่า แม้นคนที่ถึงกำหนดจะต้องตาย ถ้าได้ช่วยชีวิตสัตว์ที่กำลังจะตาย หรือสัตว์ที่เขากำลังจะเอาไปฆ่าให้รอดชีวิตไป ก็อาจจะทำให้มีชีวิตยืนยาวต่อไปได้อีก ชาวรามัญ ถือเป็นประเพณีที่ต้องแหกและปลาไปปล่อยในเทศกาลสงกรานต์ พุทธศาสนิกชนมักจะปล่อยนกปล่อยปลาในวันครบรอบวันเกิด การปล่อยสัตว์ให้มีชีวิตยืนยาวต่อไป นอกจากการปล่อยนกปล่อยปลาแล้ว ยังมีการปล่อยเต่า ปล่อยปลาไหล หรือไล่ชีวิตโค กระบือ ซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ด้วย การซื้อชีวิตสัตว์แล้ว

ปล่อยให้เป็นอิสระเป็นการสอนให้มนุษย์มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แม้แต่กับสัตว์เล็ก ๆ เรายังมีเมตตา ก็คงจะไม่ทำร้ายเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

(ออกอากาศวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

คำตั้ง	ปล่อยนกปล่อยปลา
<p>ความหมาย</p>	<p>การปล่อยนกปล่อยปลา หมายถึง การปล่อยให้นกหรือปลาที่มีผู้จับมา กลับคืนสู่ธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่มักจะทำควบคู่กันในเทศกาลสงกรานต์ หรือในเทศกาลออกพรรษา การปล่อยนกปล่อยปลาถือเป็นการทำบุญต่อชีวิตเพื่อเป็นสิริมงคล เพราะเชื่อกันว่า แม้มันที่ถึงกำหนดจะต้องตาย ถ้าได้ช่วยชีวิตสัตว์ที่กำลังจะตาย หรือสัตว์ที่เขา กำลังจะเอาไปฆ่าให้รอดชีวิตไป ก็อาจจะทำให้มีชีวิตยืนยาวต่อไปได้อีก ชาวรามัญ ถือเป็นประเพณีที่ต้องแห่กและปลาไปปล่อยในเทศกาลสงกรานต์ พุทธศาสนิกชนมักจะปล่อยนกปล่อยปลาในวันครบรอบวันเกิด การปล่อยสัตว์ให้มีชีวิตยืนยาวต่อไป นอกจากการปล่อยนกปล่อยปลาแล้ว ยังมีการปล่อยเต่า ปล่อยปลาไหล หรือไถชีวิตโค กระบือ ซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ด้วย การซื้อชีวิตสัตว์แล้วปล่อยให้เป็นอิสระเป็นการสอนให้มนุษย์มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แม้แต่กับสัตว์เล็ก ๆ เรายังมีเมตตา ก็คงจะไม่ทำร้ายเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน</p>

3.1.2 องค์ประกอบเสริม คือ องค์ประกอบที่จะปรากฏร่วมกับองค์ประกอบหลัก โดยจะปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ ได้แก่

3.1.2.1 คำอ่าน

คำที่นำเสนอในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย บางคำเป็นคำที่อ่านยาก ดังนั้นเพื่อป้องกันผู้ที่ฟังรายการดังกล่าวอ่านออกเสียงคำผิด คณะกรรมการจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย จึงได้มีการบอกคำอ่านไว้ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ด้วยโดยเขียนไว้ในวงเล็บและมีคำว่า “(อ่านว่า...)”¹ กำกับ โดยใช้เครื่องหมายยัติภังค์ (-) คั่นระหว่างพยางค์ ซึ่งคำอ่านอาจเป็นคำอ่านของคำตั้ง คำอ่านของลูกคำ และคำอ่านของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

¹ ผู้ประกาศจะอ่านออกเสียงคำนั้น ๆ ตามการบอกคำอ่านในวงเล็บเพียงครั้งเดียว ซึ่งการบอกคำอ่านจะปรากฏในบทวิทยุและหนังสือรู้ รัก ภาษาไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบจากการออกอากาศแล้ว

รูปแบบการบอกคำอ่านในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย จะบอกคำอ่านเฉพาะคำที่อ่านยากหรือคำที่มักอ่านผิด โดยจะแยกคำอ่านเป็นคำ ๆ

ก. คำอ่านที่มีเครื่องหมายพินทุ () จุดใต้พยัญชนะตัวหน้า มีความหมายดังนี้
- ตัวอักษรนั้นเป็นอักษรนำและไม่อ่านออกเสียง ได้แก่ ตัว ห ใช้พินทุจุดไว้ข้างใต้ตัว ห เพื่อไม่ให้อ่านเป็นอย่างอื่นซึ่งมีความหมายต่างกัน เช่น เหลลา (อ่านว่า เหลลา) เหย (อ่านว่า เหย) แหงน (อ่านว่า แหงน) อยู่ (อ่านว่า อยู่) จำรัส (อ่านว่า จำ-หฺรัส)

- ตัวอักษรนั้นเป็นอักษรควบกล้ำใช้พินทุจุดใต้พยัญชนะตัวหน้า เพื่อให้อ่านพยัญชนะตัวหน้าควบกล้ำกับตัวที่ตามมา เช่น ไพร (อ่านว่า ไพร) ปรอบ (อ่านว่า ปรอบ) กวา (อ่านว่า กวา) พฤษา (อ่านว่า พฤษ-สา)

ข. คำอ่านซึ่งมีพยางค์เบาหรือพยางค์ที่ออกเสียงกึ่งเสียง จะแสดงพยางค์นั้นด้วยตัวอักษรเอน เช่น ญาติโกโหติกา (อ่านว่า ยาด-ติ-โก-โห-ติ-กา) คัทธนชาตก (อ่านว่า คัด-ทะ-นะ-ชา-ตก) อุลกมณี (อ่านว่า อุ-ละ-กะ-มะ-ณี)

ค. การอ่านคำต่างประเทศซึ่งเป็นที่มาของคำที่นำเสนอในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ในบางคำจะบอกคำอ่านที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราในภาษาไทย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของภาษานั้น ๆ เพื่อให้ผู้อ่านบทวิทยุออกเสียงได้ใกล้เคียงกับคำในภาษาเดิม ดังตัวอย่าง

- คำภาษาอังกฤษ เช่น Mouving Picture Experts Group (อ่านว่า มู้ฟ-วี่ง พิก-เชอ เอ็กซ์-เป็คส์ กรุ๊ป) Egypy (อ่านว่า อี-จิบ)

- คำภาษาเขมร เช่น บนทเว (อ่านว่า บ็อน-โตว) กญจก (อ่านว่า ก็อญ-จ็อก) จงกุต (อ่านว่า จ็อง-โกต)

- คำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต เช่น สามญญ (อ่านว่า สา-มัน-ญะ) วรุช (อ่านว่า วั-ระ) อาศจฺจฺย (อ่านว่า อาส-จฺจฺ-ยะ)

ตัวอย่างการบอกคำอ่าน เช่น

อุกกาบาต-อุกกาบาต-อุลกมณี

อุกกาบาต (อ่านว่า อุ-กา-บาต) เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีว่า อุกกา (อ่านว่า อุ-กา) แปลว่า คบเพลิง และ ปาต (อ่านว่า ปา-ตะ) แปลว่า ที่ตกลงมา คำว่า อุกกาบาต ใช้เรียกเทหวัตถุแข็งจากอวกาศชนิดหนึ่ง ประกอบด้วยหินเป็นส่วนใหญ่ อีกชนิดหนึ่งประกอบด้วยเหล็ก

เป็นส่วนใหญ่ เมื่อเคลื่อนที่ผ่านบรรยากาศสู่ผิวโลก จะเสียดสีกับอากาศจนเกิดความร้อนเป็นไฟ ลูกไฟสว่างจ้าพุ่งเป็นทาง เรียกว่าผีพุ่งไต้หรือดาวตก ถ้ามีขนาดเล็กจะไหม้หมดก่อนถึงผิวโลก ถ้ามีขนาดใหญ่ก็จะตกถึงผิวโลก เรียกว่าอุกกาบาต

คำว่า อุกกาบาต บางทีก็ใช้ว่า อุกลาบาต (อ่านว่า อุ-กะ-ลา-บาต) ซึ่งเลื่อนมาจากคำสันสกฤตว่า อุลกาปาต (อ่านว่า อุ-ล-กะ-ปา-ตะ) มีความหมายเดียวกับคำว่า อุกกาบาต ในภาษาบาลี

นอกจากนั้นในภาษาไทยยังมีคำว่า อุลกมณี (อ่านว่า อุ-ล-กะ-มะ-ณี) ซึ่งใช้เรียกเศษอุกกาบาตที่ตกสู่ผิวโลก และนำมาเจียรไนทำเป็นเครื่องประดับ เชื่อกันว่าเป็นเครื่องรางของขลังอย่างหนึ่ง

(ออกอากาศวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.2 การเขียน

เนื่องจากข้อจำกัดของรายการวิทยุกระจายเสียงที่ผู้ฟังรายการไม่สามารถเห็นรูปเขียนที่ต้องการนำเสนอได้ แต่คำศัพท์บางคำมีรูปเขียนที่ยากหรือเป็นคำที่มักเขียนผิด ดังนั้น รายการ รู้ รัก ภาษาไทยบางตอนจึงมีการบอกรูปเขียนไว้ด้วย

ลักษณะการบอกรูปเขียนของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย เป็นการบอกเรียงลำดับตามอักษรของคำนั้นตามลักษณะของการเขียนหรือการพิมพ์ที่ต้องเรียงลำดับจากซ้ายไปขวา ไม่ใช่การประสมอักษรหรือเขียนตามการอ่านออกเสียง โดยบอกรูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย ดังนี้

พยัญชนะ

ก ไก่	ข ไข่	ช ขวด	ค ควาย	ค คน	ฅ ระเบิด	ง งู
จ จาน	ฉ ฉิ่ง	ช ช้าง	ซ โซ่	ฌ ฌอ	ญ ญิง	
ฎ ฎา	ฏ ฏัก	ฐ ฐาน	ฑ มณโฑ	ฒ ผู้เฒ่า	ณ เณร	
ด เต็ก	ต เต่า	ถ ถุง	ท ทหาร	ธ ธง	น หนู	
บ ใบไม้	ป ปลา	ผ ผึ้ง	ฝ ฝา	พ พาน	ฟ ฟัน	ภ สำเภา
ย ยักษ์	ร เรือ	ล ลิง	ว แหวน			ม ม้า
ศ ศาลา	ษ ษี	ส เสือ	ห หีบ	พ จุฬา	อ อ่าง	ฮ นกฮูก
ฤ ฤรี้	ฤ ฤรือ	ภ ภลี้	ภ ภลือ			

สระ

-ะ (สระอะ)	-า (สระอา)	-เ- (สระเอ)	-แ- (สระแอ)
ิ (สระอิ)	ี (สระอี)	โ- (สระโอ)	ไ- (สระไอไม่มีวรรณ)
ึ (สระอิ)	ือ (สระอี)	ไ- (สระไอไม่มีมลาย)	ำ (สระอำ)
ุ (สระอุ)	ู (สระอู)		

รูปสระประสม ซึ่งเกิดจากรูปสระเดี่ยวมาประสมกัน ให้พูดตามรูปสระเดี่ยวที่ปรากฏ

แ-ะ (สระแอ สระอะ)	โ-ะ (สระโอ สระอะ)
เ-าะ (สระเอ สระอา สระอะ)	เ-ะ (สระเอ สระอี ย ยักษ์ สระอะ)

พยัญชนะที่ใช้แทนสระ

รร (ร หัน)

วรรณยุกต์และเครื่องหมาย

' (ไม้เอก)	˘ (ไม้โท)	˙ (ไม้ไต)	˘ (ไม้หันอากาศ)
˘ (ไม้ตรี)	+ (ไม้จัตวา)	˙ (การ์นต์)	

ตัวอย่างการบอกการเขียน เช่น

บุชเนียบุคคล

บุชเนียบุคคล (อ่านว่า บุ-ชะ-นิ-ยะ-บุค-คน) ประกอบด้วยคำว่า บุชเนีย (อ่านว่า บุ-ชะ-นิ-ยะ) เขียน ป ปลา สระอุ ช ช้าง น หนุ สระอิ ย ยักษ์ กับคำว่า บุคค เขียน บ ใบไม้ สระอุ ค ควาย ค ควาย ล ลิง บุชเนีย แปลว่า น่านับถือ นานูชา ควรบุชา บุชเนียบุคคล แปลว่า คนที่น่านับถือ คนที่นานูชาหรือควรบุชา

บุชเนียบุคคล ได้แก่ ผู้มีคุณวิเศษ 4 ประเภท คือ 1. พ่อแม่ 2. ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ 3. พระมหากษัตริย์ 4. พระพุทธเจ้า บุคคทั้ง 4 ประเภทนี้ สมควรได้รับการบูชา เพราะเป็นผู้มีบุญคุณต่อตัวเรา ต่อสังคมและประเทศชาติ พ่อแม่เป็นผู้มีบุญคุณ เป็นผู้ให้กำเนิดลูกอบรมเลี้ยงดู อดทนให้ได้รับการศึกษา ครูอุปัชฌาย์อาจารย์เป็นผู้ประสาทวิชาความรู้แก่ศิษย์ อบรมสั่งสอนให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี พระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองประเทศ ดูแลราษฎรให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข พระพุทธเจ้าเป็นผู้ประทานพระธรรมคำสั่งสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นคนดีทั้งกาย วาจา และใจ การแสดงความเคารพบุชเนียบุคคลแสดงได้ทั้งด้วย

การปฏิบัติตามคำสั่งสอนและการมอบสิ่งของให้ด้วยความนับถือเป็นการกระทำที่เป็นมงคล ผู้กระทำจะมีความสุขความเจริญ

(ออกอากาศวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.3 ชนิดของคำ

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้แบ่งชนิดของคำตามพระยาอุปกิตศิลปสาร (2543 : 70-112) ซึ่งได้แบ่งชนิดของคำออกเป็น 7 ชนิด ได้แก่ 1. คำนาม 2. คำสรรพนาม 3. คำกริยา 4. คำวิเศษณ์ 5. คำบุพบท 6. คำสันธาน 7. คำอุทาน ซึ่งเป็นการแบ่งชนิดของคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในตำราหลักภาษาไทย การกำหนดชนิดของคำเช่นนี้ยังปรากฏใช้ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ด้วยดังนี้

1. คำกริยา
2. คำวิเศษณ์ (คุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์)
3. คำนาม
4. คำสรรพนาม
5. คำสันธาน
6. คำบุพบท
7. คำอุทาน

ตัวอย่างการบอกชนิดของคำในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย เช่น

เผยแผ่

คำว่า **เผยแผ่** เป็นคำกริยา หมายถึง กระจาย หรือทำให้กระจายออกไป มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า **เผยแพร** แต่คำว่า **เผยแผ่** เป็นคำที่โบราณจารย์ใช้สำหรับการกระจายหรือขยายความรู้ความคิดทางด้านศาสนา เช่น การที่พระเถระนำพระพุทธศาสนาไปสั่งสอนผู้คนที่ยังไม่เคยรู้เรื่องพระศาสนาให้เข้าใจและนับถือพระพุทธศาสนา เรียกว่า นำพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้ผู้คนทราบ เข้าใจและรับนับถือ พระสมณทูตนำพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปบรรยายให้ผู้คนที่นับถือศาสนาอื่นเข้าใจ และเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ก็เรียกว่า **เผยแผ่** เช่น ปัจจุบันพระสมณทูตของไทยได้ไปเผยแผ่พระพุทธธรรมในประเทศต่าง ๆ คำว่า **เผยแผ่** บางครั้งจะใช้ควบกับคำว่า **แพร่หลาย** เช่น ปัจจุบันมีคนโกง คนทำชั่วมาก เพราะขาดความละอายและไม่เกรงกลัวบาป เราจึงควรเผยแผ่ความรู้ความเข้าใจเรื่องหิริโอตตปปะ คือความ

ละอายและความเกรงกลัวการทำชั่วทำบาปให้แพร่หลาย พระภิกษุและครูอาจารย์ทั้งหลายควร
ร่วมมือกันเผยแผ่พระธรรมที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการดำรงชีวิตให้แพร่หลายไปสู่ประชาชน
ชาวไทย

(ออกอากาศวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.4 ตัวอย่างการใช้คำ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า
“ตัวอย่าง” ไว้ว่า “น. สิ่งที่น่ามาอ้างเพื่อแสดงให้เห็นลักษณะที่เป็นส่วนรวมทั้งหมด เช่น
ยกตัวอย่าง. ว. ที่แสดงแบบอย่างหรือคุณภาพเป็นต้นแทนส่วนทั้งหมดของสิ่งนั้น ๆ เช่น ของ
ตัวอย่าง, ที่ทำให้เห็นเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ครูตัวอย่าง นายตัวอย่าง.” (ราชบัณฑิตยสถาน,
2556 : 488)

การยกตัวอย่างในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย เป็นลักษณะการยกตัวอย่างเพื่อ
แสดงให้เห็นการใช้คำศัพท์หรือสำนวน ตัวอย่างการใช้คำพบ 2 ลักษณะ ดังนี้

ก. **ตัวอย่างประโยค** คือตัวอย่างที่ยกประโยคซึ่งมีการใช้คำหรือสำนวนที่
กำลังอธิบายอยู่ เพื่อให้ผู้ฟังรายการเข้าใจความหมายและการใช้คำหรือสำนวนนั้น ๆ ยิ่งขึ้น ดัง
ตัวอย่าง

เว้นวรรค

เว้นวรรค ประกอบด้วยคำว่า เว้น กับคำว่า วรรค วรรค หมายถึง ช่วง, กลุ่ม เว้นวรรค
จึงหมายถึง เว้นช่วง ใช้กับการเว้นช่องระหว่างตัวอักษรที่เขียนคำหนึ่ง ๆ ข้อความหนึ่ง ๆ หรือ
ประโยคหนึ่ง ๆ เนื่องจากการเขียนอักษรไทยไม่มีการเว้นช่วงระหว่างคำหรือระหว่างประโยค
การเว้นวรรคจึงช่วยให้เข้าใจความหมายของถ้อยคำได้ชัดเจนขึ้น การเว้นวรรคอาจจะไม่เท่ากัน
เว้นวรรคเล็กจะเว้น 1 ช่วงตัวอักษรระหว่างคำที่ต้องการแยกจากกัน เว้นวรรคใหญ่จะเว้น 2-3
ช่วงตัวอักษร ใช้สำหรับการเว้นระหว่างประโยค ปัจจุบันคำว่า เว้นวรรค ใช้เป็นสำนวนด้วย
หมายถึง หยุดปฏิบัติงาน เว้นช่วงการดำรงตำแหน่งหรือการใช้สิทธิที่จะดำเนินการอย่างใดอย่าง
หนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น **ตามกฎหมายของสมาคม ประธานจะดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2
สมัย เขาเป็นประธานมา 2 สมัยแล้ว ต้องเว้นวรรคเสียก่อน จึงจะกลับมาเป็นประธาน
ได้ใหม่ในสมัยหน้า** และหมายถึงการเว้นช่วงของผู้ที่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งถูกพิพากษา

ให้หมดสิทธิ์ปฏิบัติงานการเมืองช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น *เขาทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง จึงต้องเว้นวรรคการทำงานการเมือง*

(ออกอากาศวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2554)

ข. ตัวอย่างวรรณกรรม ความหมายหนึ่งของ “วรรณกรรม” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 คือ “บทประพันธ์ทุกชนิดทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1100) บทรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีการยกตัวอย่างจากวรรณกรรม ทั้งที่มีลักษณะเป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เพื่อแสดงให้เห็นการใช้คำหรือสำนวน บางครั้งยังเป็นการแสดงถึงประวัติของคำหรือสำนวนนั้น ๆ อีกด้วย ดังตัวอย่าง

สอย (1)

คำว่า สอย มีหลายคำ สอย คำหนึ่งเป็นกริยา หมายความว่า ใช้ไม้ด้ามยาวที่มีตะขอตะกร้อ เป็นต้น ผูกติดที่ปลายด้านหนึ่ง เกี่ยวบิดหรือปลิดดอกไม้ ผลไม้ หรือสิ่งที่อยู่สูงลงมา เช่น *สอยมะม่วง สอยดอกไม้* สอย เป็นการนำเอาสิ่งที่อยู่สูงลงมา จึงมีสำนวนว่า สอยดอกฟ้า หมายถึง สามารถทำให้หญิงผู้สูงศักดิ์กว่าตนมาเป็นคู่ครอง ในบทละครเรื่อง ท้าวแสนปม พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ปรากฏตอนหนึ่งว่า

“อันของสูงแม้ปองต้องจิต	ถ้าไม่คิดปีนป่ายจะได้หรือ
มิใช่ของตลาดที่อาจซื้อ	ฤแย่งยื้อถือได้โดยไมยอม
ไม่คิดสอยม้วคอยดอกไม้ร่วง	คงชวดดวงบุปผชาติสะอาดหอม
ดูแต่กุมรินเทียวบินดอม	จึงได้ออมอบกลิ่นสุมาลี”

(ออกอากาศวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

3.1.2.5 การประกอบคำ

คำที่นำเสนอในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย บางคำ ได้บอกว่าคำดังกล่าวประกอบมาจากคำอะไร หรือเมื่อนำไปประกอบกับคำอื่นแล้วมีความหมายอย่างไร

ตัวอย่างการประกอบคำ เช่น

เกียรติกูมิ

คำว่า เกียรติกูมิ (อ่านว่า เกียด-ติ-พุม) ประกอบด้วยคำว่า เกียรติ (อ่านว่า เกียด) กับคำว่า กูมิ (อ่านว่า พุม) เกียรติ เขียน สระเอ ก ไก่ สระอี ย ยักษ์ ร เรือ ต เต่า สระอิ

หมายถึง ชื่อเสียง, ความยกย่องนับถือ, ความมีหน้ามีตา ภูมิ เขียน ภ สำเภา สระอุ ม ม้า สระอิ หมายถึง พื้น, ชั้น, พื้นเพ เกียรติภูมิ หมายถึง ความมีชื่อเสียง ความยกย่องนับถือ ความมีหน้ามีตา ที่สั่งสมมานานจนเป็นที่ยอมรับของสังคม เกียรติภูมิเป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้คงอยู่ตลอดไป เช่น มหาวิทยาลัยพยายามรักษาเกียรติภูมิของสถาบัน โดยสร้างระบบตรวจสอบ เพื่อให้มีความโปร่งใสทุกขั้นตอน สถาบันรุ่นใหม่ที่มีอุดมคติ พยายามสร้างเกียรติภูมิให้อาชีพ โดยทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อส่วนรวม และนึกถึงผู้อาศัยทุกคน แม้ว่าจะไม่ ไข่ลูกค้าโดยตรง เด็กนักเรียนไทยที่ได้เหรียญทองโอลิมปิกวิชาการ ได้สร้างเกียรติภูมิให้แก่ประเทศ การที่หญิงไทยไปค้าประเวณีต่างประเทศ ทำให้เสื่อมเสีย เกียรติภูมิของประเทศ

(ออกอากาศวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2554)

3.1.2.6 การสร้างคำ

การสร้างคำในภาษาไทยมีหลายแบบ เช่น การซ้อน การซ้ำ การประสม การแผลง การสมาส ในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีข้อมูลว่าคำที่นำเสนอั้นมีการสร้างคำอย่างไร ดังตัวอย่าง

กระเดื่อง

คำว่า กระเดื่อง มีหลายความหมาย ความหมายหนึ่งคือส่วนของครกกระเดื่องที่เป็นไม้ท่อนยาว ปลายด้านหัวมีสากสำหรับตำข้าวที่อยู่ในครกไม้ขนาดใหญ่ เมื่อเหยียบปลายหาง ปลายด้านที่มีสากจะยกขึ้น เมื่อปล่อยเท้าที่เหยียบ สากจะกระแทกลงในครก ทำให้เปลือกข้าวแตกออก [กระเดื่องจะมีแกนหมุนก่อนไปทางหางที่เหยียบ ซึ่งทำให้กระดกขึ้นและปล่อยลงได้] คำว่า กระเดื่อง อีกความหมายหนึ่งคือส่วนของเครื่องจักรนาฬิกาชิ้นหนึ่ง มีลักษณะคล้ายกับกระเดื่องที่เป็นส่วนของครก

นอกจากนั้น คำว่า กระเดื่องยังอาจใช้ซ้อนกับคำว่า กระดาก เป็น กระดากกระเดื่อง และซ้อนกับคำว่า กระด้าง เป็น กระด้างกระเดื่อง ทั้งนี้ เพราะคำว่า กระเดื่อง เคยมีความหมายว่า กระด้างและกระดาก เช่น ในรายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมารมีร่ายว่า “ยามเมื่อเจ้าเยื้องยุรยาตร ก็มีได้ย่างลงเหยียบดินกระเดื่องใด” คำว่า กระเดื่องในที่นี้หมายถึง กระด้าง และในลิลิตนิทราชาคริตมีโคลงบาทหนึ่งว่า “ไปกระเดื่องสะดุ้ง ฟุ่มฟาย” คำ

ว่า กระเดื่อง ในที่นี้หมายถึง กระตัก ปัจจุบันคำว่า กระเดื่อง กระด้าง กระตัก กระตัก กระเดื่อง กระด้างกระเดื่อง มีความหมายต่างกัน

(ออกอากาศวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.7 ที่มาของคำ

คำในภาษาไทยเป็นจำนวนมากเป็นคำที่มีที่มาจากภาษาอื่น รายการ รู้ รัก ภาษาไทย นอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำต่าง ๆ แล้ว หากคำใดมีที่มาจากภาษาต่างประเทศ ก็จะบอกที่มาของคำไว้ด้วย ลักษณะการบอกที่มาของคำสามารถจำแนกได้ 2 รูปแบบดังนี้

3.1.2.7.1 บอกที่มาของคำด้วยอักษรไทย

คำซึ่งมีที่มาจากภาษาต่างประเทศ และภาษานั้นมิได้ใช้อักษรโรมันเป็นรูปเขียน เช่น ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษามอญ ภาษาตระกูลไท บทวิทยุกระจายเสียง รายการ รู้ รัก ภาษาไทย จะใช้ตัวอักษรไทยถ่ายทอดตามอักขรวิธีของคำภาษาต่างประเทศ นั้น ๆ ดังตัวอย่าง

ก. คำที่มาจากภาษาเขมร

พระตำหนัก

คำว่า ตำหนัก เป็นคำที่มาจากคำภาษาเขมรว่า ฎาก (อ่านว่า ตัก) แปลว่า วาง, ใส. คำว่า ฎาก แปลงเป็นคำนามด้วยการเติมหน่วยคำเติมกลาง หรือ infix ัน (อ่านว่า อ่า-หนอ) เป็นคำว่า ฎันาก (อ่านว่า ต้อม-หนัก) แปลว่า ที่พัก, ที่วาง, ที่จอดรถ, สถานีรถไฟ, เวที และใช้เป็นคำเรียกพระราชวังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ว่า พระฎันาก (อ่านว่า เปรี๊ยะ-ต้อม-หนัก)

ในภาษาไทย ใช้คำว่า พระตำหนัก หมายถึงเรือนที่ประทับของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ชั้นสูง เช่น พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ พระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ พระตำหนักจักรีบังกช และใช้คำว่า ตำหนัก หมายถึง เรือนที่ประทับของพระราชวงศ์ชั้นพระองค์เจ้าและหม่อมเจ้า เช่น ตำหนักพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพวงสร้อยสอางค์ อาจมีคำขยายใช้เรียกตำหนักอย่างไม่เป็นทางการว่า

ตำหนักใหญ่ ตำหนักเล็ก ตำหนักไม้ ตำหนักหอ เช่นเดียวกับคำว่า เรือนใหญ่ เรือนเล็ก เรือนไม้ เรือนหอ

(ออกอากาศวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2554)

ข. คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต

ทารก

ทารก มาจากคำภาษาบาลีและสันสกฤตว่า ทารก (อ่าน ทา-ระ-กะ) แปลว่า ผู้ที่ผลิ แดกออกมา หรือ ผู้ที่กำเนิดจากภรรยา หมายถึง เด็กวัยแบเบาะ เด็กเล็ก ภาษาไทยปัจจุบัน คำว่า ทารก ใช้เรียกเด็กแรกเกิดจนถึงอายุได้ 1 ขวบ เช่น นมขี้หนวานไม่ใช่อาหารสำหรับเลี้ยงทารก นอกจากนี้ยังใช้เรียกเด็กในครรภ์มารดาซึ่งมีอวัยวะต่าง ๆ ครบ จนสังเกตได้ชัดเจนว่าเป็นคนตัวย เช่น ยาวางอย่างอาจเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ เมื่อใช้เป็นความเปรียบ ทารก หมายถึง เด็กที่ไร้เดียงสาหรืออ่อนประสบการณ์ เช่น การศึกครั้งนี้เราอย่าประมาทแม่ทัพฝ่ายศัตรูว่าเป็นทารก ถึงแม้จะมีอายุน้อยแต่ก็มีความสามารถ คำว่า ทารก อาจใช้คำว่า หญิง หรือ ชาย ระบุเพศ เป็น ทารกหญิง ทารกชาย ในวรรณกรรม ทารกหญิง อาจใช้คำว่า ทาริกา เช่น พระดาบสนำดอกบัวที่ลอยตามน้ำมาปลูก เสก ดอกหนึ่งเกิดเป็นทารก อีกดอกหนึ่งเป็นทาริกา

(ออกอากาศวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2554)

ค. คำที่มาจากภาษาจีน

สี่ชั่ว

สี่ชั่ว เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาจีนแต่จิว ในภาษาจีนแต่จิวคำว่า สี่ชั่ว เป็นคำประสมมาจากคำว่า สี่ แปลว่า จำนวน 4 กับคำว่า ชั่ว แปลว่า กระจัดกระจาย ดังนั้น สี่ชั่ว จึงมีความหมายตามตัวอักษรว่ากระจัดกระจายออกไปทั้ง 4 ทิศ หมายถึง ไม่เจาะจง ไม่ระมัดระวัง ไม่มีเป้าหมายในทิศใดทิศหนึ่ง ใช้เปรียบเทียบพูดหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่ยั้งคิด ไม่พิจารณาตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ถูกต้องก่อนพูดหรือก่อนทำ และไม่รับผิดชอบกับคำพูดของตนหรือการกระทำของตน

ในภาษาไทย สี่ชั่ว มีความหมายว่า มั๊งง่าย, ลวก ๆ เช่น เวลาไม่สบาย อย่าซื่อยามากินสี่ชั่ว จะทำให้โรคดี้อยา และยังใช้ในความหมายว่า พูดหรือทำไปอย่างส่ง ๆ โดยไม่คิด

หรือไม่รับผิดชอบ เช่น เวลาเลือกตั้ง ส.ส. จะชี้ชี้เลือกไม่ได้ ต้องเลือกแต่คนดีและมีคุณธรรมเท่านั้น

(ออกอากาศวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2554)

ค. คำที่มาจากภาษากลุ่มออสโตร-เอเชียติก เช่น ภาษาเวียดนาม ภาษาเขมร ภาษามอญ ภาษามลายู

ตะเกียบ

คำว่า ตะเกียบ มีหลายความหมาย ความหมายที่ 1 คือ เครื่องใช้สำหรับคีบอาหาร ทำด้วยไม้หรืองาเป็นต้น เป็นคู่ ๆ

ความหมายที่ 2 คือ เสาสั้นคู่หนึ่งที่ฝังลงดินสำหรับขนาบเสากลาง ซึ่งอยู่เหนือพื้นดินอย่างเสาทรงให้ตั้งตรง มีสลัก 2 อัน เมื่อถอดสลักอันหนึ่งออกแล้วโน้มเสากลางลงมาได้

ความหมายที่ 3 คือ ส่วนล่างของกระดูกเชิงกรานที่แตะพื้นในเวลานั่ง

ความหมายที่ 4 คือ กระดูกอ่อน 2 อันที่ก้นของสัตว์ปีก มีนกเป็นต้น

น่าสังเกตว่า ตะเกียบ มักใช้เรียกของที่เป็นคู่สำหรับคีบ นอกจากจะใช้เรียกเครื่องใช้คีบอาหารและเสาคู่ที่คีบเสากลาง ยังใช้เรียกสิ่งอื่นที่เป็นคู่สำหรับคีบ เช่น ตะเกียบรถจักรยาน ครีบลูกที่อยู่ที่อยู่ทอกปลา ทั้งยังใช้เป็นคำเปรียบเทียบกับคนที่ลึบเล็กกว่า ขาตะเกียบ

คำว่า ตะเกียบ มีเสียงและความหมายคล้ายคำเขมร ตงเกียบ (อ่านว่า ต้อง-เกียบ) แปลว่า คีม และคำมอญ ทเกบ (อ่านว่า เตียะ-เก็บ) ซึ่งแปลว่า แหนบ ปัจจุบันมอญหมายความว่าตะเกียบด้วย

(ออกอากาศวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2554)

ง. คำที่มาจากภาษาตระกูลไท

คำ (2)

คำว่า คำ นอกจากจะมีความหมายว่า ยันไว้ไม่ให้ล้มไม่ให้ทรุดแล้ว ยังอาจประสมกับคำอื่นได้ มีความหมายต่างออกไป เป็น คำฟ้า คำคอ คำหัว คำประกัน คำฟ้า หมายถึง นานชั่วฟ้าดินสลาย เช่น คนเราทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร ก็ไม่อาจอยู่คำฟ้า จึงไม่ควรโลภ คำคอ หมายถึง ขัดขวางไม่ให้ทำได้ดังใจนึก เช่น ระเบียบราชการคำคออยู่ไม่ให้เขาทำได้

ตามที่ต้องการ แม้จะคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีกว่า คำห้วน หมายถึง ยืนชิดอยู่ข้างหลังผู้ใหญ่ที่นั่งอยู่ หรือยืนด้านศีรษะของผู้ใหญ่ที่นอนอยู่ เช่น แม่ห้ามลูกไม่ให้ยืนคำห้วนคุณย่า

คำว่า คำ ในภาษาไทยบางภาษา เช่นภาษาไทยเก่า มีความหมายว่า ประกัน ภาษาไทยเรานำคำว่า คำ มาซ้อนกับคำว่า ประกัน เป็น คำประกัน หมายความว่า รับรองว่าจะชำระหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ นั้น เช่น เขานำโฉนดที่ดินของคุณยายมาคำประกันเงินกู้

(ออกอากาศวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.7.2 บอกรที่มาของคำด้วยอักษรโรมัน

คำซึ่งมีที่มาจากภาษาต่างประเทศ และภาษานั้นใช้อักษรโรมันเป็นรูปเขียน เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส บทรายการ รู้ รัก ภาษาไทย จะใช้อักษรโรมันเขียนตาม อักษรวิธีของคำภาษาต่างประเทศนั้น ๆ ดังตัวอย่าง

อียิปต์

อียิปต์เป็นชื่อประเทศสำคัญในแอฟริกาเหนือ [และมีเนื้อที่บางส่วนอยู่ในคาบสมุทรไซไน] มีแม่น้ำไนล์เป็นแม่น้ำสำคัญหล่อเลี้ยงชาวอียิปต์มาแต่ครั้งบรรพกาล คำว่า อียิปต์ เดิมเป็นภาษา Amarna (อ่านว่า อา-มาร์-น่า) ว่า Hikuptah (ไอ-คูป-ต้า) แปลว่า แม่น้ำไนล์ บางคนจึงเรียกอาณาจักรอียิปต์โบราณว่า อาณาจักรไอยคุปต์ (อ่าน ไอ-ยะ-คูป) โบราณ [หรือดินแดนไอยคุปต์โบราณ] คำว่า Hikuptah (ไอ-คูป-ต้า) เริ่มเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เมื่อเข้าไปอยู่ในภาษากรีก ละติน และฝรั่งเศส ตามลำดับ และได้เพี้ยนเสียงไปเป็น Egypt (อี-จิบ) ในภาษาอังกฤษ และไทยเขียน อ อ่าง สระอี ย ยักษ์ ูป ปลา ต เต่า ออกเสียงว่า อี-หุยบ อาณาจักรอียิปต์โบราณมีอายุอยู่ระหว่าง 3,000 ปีก่อนคริสตกาลจนถึงประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 4 เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ มีอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองมาก สามารถสร้างระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพ ชาวอียิปต์โบราณมีความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตาย เมื่อคนหรือสัตว์ตายลง จะทำเป็นมัมมี่ และฝังในสุสาน ถ้าเป็นสุสานของกษัตริย์ และเชื้อพระวงศ์ มักทำขนาดใหญ่โต พิระมิดเป็นสุสานแบบหนึ่งที่นิยมสร้างกันในสมัยราชวงศ์เก่าของอียิปต์โบราณ คำว่า อียิปต์ พยางค์แรกเขียน สระอี แต่คนทั่วไปมักออกเสียงสั้น เพราะไม่ลงน้ำหนักเสียง จึงฟังเหมือน สระอี เช่นเดียวกับคำว่า อีสาน พยางค์แรกเขียน สระอี แต่มักออกเสียงเป็น อี-सान

(ออกอากาศวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.8 ประวัติของคำ

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีองค์ประกอบหนึ่งคือการบอกประวัติของคำ ว่า คำศัพท์นั้นเริ่มใช้เมื่อใด มีที่มาอย่างไร ตัวอย่างการบอกประวัติของคำ เช่น

ปรมาณู

ปรมาณู เขียน ป ปลา ร เรือ ม ม้า สระอา ณ เณร สระอุ มาจากคำภาษาสันสกฤต ว่า ปรมาณู (อ่านว่า ปะ-ระ-มา-นุ) ซึ่งมาจากคำ ๒ คำ คือ ปรม (อ่านว่า ปะ-ระ-มะ) แปลว่า อย่างยิ่ง, ยิ่งยวด. กับ อณู (อ่านว่า อะ-นุ) แปลว่า สิ่งที่เล็กมาก ดังนั้น ปรมาณู จึงแปลว่า สิ่งที่เล็กมากอย่างยิ่ง

คำว่า ปรมาณู เป็นคำที่มาจากปรัชญาอินเดียโบราณ สำนักไวเศษิกะ หมายถึง สิ่งที่เล็กที่สุด คือสิ่งที่แบ่งไม่ได้ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของสิ่งทั้งหลาย ทุกสิ่งไม่ว่าเป็นสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งไม่มีชีวิตประกอบด้วยปรมาณู นักวิทยาศาสตร์จึงใช้คำปรมาณู ให้ตรงกับคำ ภาษาอังกฤษว่า atom (อะตอม) เรียกสิ่งทีเล็กสุดซึ่งไม่สามารถแยกออกไปได้อีก คำว่า อะตอม นั้นก็แปลว่า แยกไม่ได้ เช่นเดียวกัน ต่อมาพบว่า แม้สิ่งที่เรียกว่า ปรมาณู หรือ อะตอม ก็ยังสามารถแยกได้อีก จึงเลือกใช้คำทับศัพท์ว่า อะตอม แทน โดยไม่คำนึงถึงความหมายว่าแยกได้หรือแยกไม่ได้ คำว่า ปรมาณู ยังมีใช้อยู่ในคำว่า ระเบิดปรมาณู สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ

(ออกอากาศวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.9 วิธีการใช้คำ

องค์ประกอบวิธีการใช้คำในบทรายการ รู้ รัก ภาษาไทย คือ การบอกข้อมูลการใช้คำที่นำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ หรือหากเป็นสิ่งของก็บอกลักษณะและวิธีการใช้คำที่เป็นสิ่งของนั้นด้วย ดังตัวอย่าง

แตกฝูง-แตกคอก

คำว่า แตกฝูง มีความหมายว่า ปลีกออกไปจากหมู่ เช่น วัวที่แตกฝูงออกมาถูกจับผูกไว้ที่ต้นไม้ หรือใช้ในความเปรียบ หมายถึง มีความประพฤติหรือกระทำการใด ๆ แยกออกไปจากหมู่ เช่น เรามาช่วยกันไปไหนก็ไปด้วยกัน อย่าแตกฝูงเดี่ยวจะหลงหากันไม่พบ เราทุกคนลงความเห็นร่วมกันแล้วว่าจะมาซ้อมที่สนามโรงเรียนทุกเย็น เธอจะแตกฝูงไปซ้อมที่อื่นก็ตามใจ แตกฝูง ใช้กับความเห็นที่ผิดแผกแตกต่างกับคนอื่น ๆ ในกลุ่มด้วย เช่น พวกเราทุกคนเห็นชอบกับหัวหน้า มีเขาคนเดียวที่แตกฝูงไม่เห็นชอบด้วย

คำว่า แตกคอก มีความหมายคล้ายกับคำว่า แตกฝูง แต่เป็นคำหยาบ มักใช้

ตำหนิคนที่ประพฤติตนผิดพวกพ้องในทางที่ไม่ดี เช่น พี่น้องประพฤติตนดีกันทุกคน มีคนเล็กคนเดียวที่แหกคอกไปเป็นนักเลง ปัจจุบันอาจใช้หมายถึงประพฤติตนออกนอกกรอบของญาติพี่น้องหรือสังคมที่ตนอยู่ เช่น ครอบครัวเขาเป็นหมอกทุกคน แต่เขาแหกคอกไปเป็นนักร้อง

(ออกอากาศวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

3.1.2.10 ประวัติการใช้คำ

คำที่เสนอในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย บางคำที่มีหลักฐานประวัติการใช้ ก็ะบอกประวัติการใช้คำดังกล่าวไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

กูเกิล

กูเกิล หมายถึงเว็บไซต์ซึ่งบริษัทอเมริกันที่ชื่อว่า Google เป็นผู้ให้บริการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์นี้เกิดจากการคิดวิธีการค้นหาข้อมูลที่ต้องการจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาปริญญาเอก มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (อ่านว่า สะ-แตน-ฟอด) 2 คน ชื่อ Larry Page (อ่านว่า แลร์-รี่ เพจ/เผจ) และ Sergey Brin (อ่านว่า เซอร์-จี บริน) ใน พ.ศ. 2541 และเริ่มให้บริการใน พ.ศ. 2547

คำว่า Google ซึ่งเป็นชื่อเว็บไซต์นี้ ดัดแปลงมาจากคำว่า Googol ซึ่งเป็นศัพท์ทางคณิตศาสตร์ หมายถึง จำนวนที่แทนด้วยเลขหนึ่งตามด้วยศูนย์ 100 ตัว ใช้เพื่อสื่อความหมายถึงการจัดระเบียบและค้นหาข้อมูลจำนวนมหาศาลซึ่งดูเหมือนจะไม่มีที่สิ้นสุดในอินเทอร์เน็ต

ในปัจจุบันกูเกิลมีแม่ข่ายอยู่ทั่วโลก และมีผู้ใช้บริการสืบค้นวันละมากกว่าหนึ่งพันล้านครั้ง การค้นหาข้อมูลต้องเข้าไปที่เว็บไซต์ของกูเกิลแล้วพิมพ์คำที่ต้องการค้น คำที่พิมพ์อาจจะเป็นชื่อ วลี หรือคำสำคัญก็ได้ เมื่อพิมพ์แล้วบนหน้าจอก็จะปรากฏเป็นรายการที่ต้องการ เมื่อผู้ค้นกดเมาส์ขณะที่ตัวชี้อยู่ตรงคำที่ต้องการ ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ วลี หรือคำที่ผู้ใช้ต้องการก็จะปรากฏให้อ่านได้

(ออกอากาศวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.11 คำไวพจน์

ไวพจน์หรือคำพ้องความหมาย พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า “น. คำที่เขียนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาก เช่น มนุษย์กับคน โศกกับวิว บ้านกับเรือน รอกกับคอย ปากกับดง” (ราชบัณฑิตยสถาน,

2556 : 1135) ในบทวิทยุรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้บอกคำไวพจน์หรือคำพ้องความกับคำตั้ง ดังตัวอย่าง

ระดูขาว-มุตกิด-ตกขาว

ระดูขาว เป็นของเหลวข้นหรือค่อนข้างข้น สีขาว สีขาวปนเหลือง หรืออาจมีสีออกเขียว ข้นออกมาจากมดลูกหรือจากช่องคลอด ที่เรียกว่า ระดูขาว เป็นการเรียกโดยเปรียบเทียบกับ ระดูที่เป็นเลือดประจำเดือน ระดูขาว ไม่ใช่เลือดประจำเดือนสีขาว เพราะไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน ระดูขาว บางที่เรียกว่า ตกขาว เพราะมีของเหลวสีขาวออกมาจากช่องคลอด. โบราณเรียกว่า มุตกิด (อ่านว่า มุต-ตะ-กิด) เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีว่า มุตตกิด (อ่านว่า มุต-ตะ-กิ-ตะ) แปลว่า สิ่งสกปรกที่ปนมากับปัสสาวะ

ระดูขาวเกิดจากการอักเสบของมดลูกหรือช่องคลอด เนื่องจากเชื้อรา เชื้อแบคทีเรีย เชื้อปรสิต หรือเกิดจากเป็นเนื้องอกที่มดลูกหรือปากมดลูก ถ้าเกิดจากเชื้อรา ระดูขาวจะเป็นสีขาว และมีก้อนนูนเป็นเม็ด ๆ ปนออกมา หากเกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย จะมีสีขาวปนเหลืองหรือออกเขียวและมีกลิ่นแรง ถ้าเกิดจากเชื้อปรสิต จะมีกลิ่นคาวและมีอาการคันภายในช่องคลอดร่วมด้วย ถ้าเกิดจากเนื้องอกมักจะมีเลือดปนออกมาด้วย

(ออกอากาศวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2554)

3.1.2.12 ลูกคำ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำ “ลูกคำ” ไว้ว่า “น. เรียกคำ 2 คำเมื่อเอามาประสมกันแล้วมีความหมายต่างไปจากคำเดิม ว่า ลูกคำของคำตั้ง เช่น ลูกคำ ลูกเขย เป็นลูกคำของคำ ลูก.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1068)

การใช้ลูกคำในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” เป็นการอธิบายและยกตัวอย่างคำเพิ่มเติมจากคำตั้ง หรือเป็นคำที่เกิดจากการประสมคำตั้งกับคำอื่น ดังตัวอย่าง

อัจฉริยะ

อัจฉริยะ เขียน อ ฉาง ไม้หันอากาศ จ จาน ฉ ฉิ่ง ร เรือ สระอิ ย ยักษ์ สระอะ อัจฉริยะ แปลว่า วิเศษ น่าแปลกใจ มีความรู้ความสามารถเกินกว่าระดับปรกติ คำว่า อัจฉริยะ เป็นคำที่มาจากคำภาษาบาลีว่า อจฉริย (อ่านว่า อัจ-ฉะ-ริ-ยะ) ซึ่งตรงกับคำในภาษาสันสกฤตว่า อาศจฺรย (อ่านว่า อาศ-จฺริ-ยะ) ในภาษาไทยใช้คำว่า อัจฉริยะ เฉพาะในความหมายว่า มีปัญญาความสามารถที่ดีเด่นเป็นพิเศษมากกว่าคนทั่วไป หรือมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากลักษณะทั่วไป เด็กที่มีความสามารถเป็นพิเศษ สามารถเรียนรู้หรือคิดค้นสิ่งใดได้เกินกว่าวัยของตนมาก ๆ ก็มักเรียกว่า เด็กอัจฉริยะ คำว่า อัจฉริยะ ถ้าเป็นส่วนหน้าของคำสมาสก็จะตัด

สระอะออก เช่น **อัจฉริยบุคคล** หมายถึง ผู้มีปัญญา มีความสามารถเกินกว่าระดับปรกติมาก
อัจฉริยลักษณะ หมายถึง ลักษณะดีเด่นเป็นที่น่าอัศจรรย์ เช่น **อัจฉริยลักษณะ**ของมหาบุรุษ
อัจฉริยลักษณะของภาษาไทย

(ออกอากาศวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2554)

3.1.2.13 คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำตั้ง

การอธิบายคำในรายการวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย บางคำมีการเชื่อมโยงกับคำอื่น ซึ่งเป็นคนละคำกับคำตั้ง แต่มีความเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้ฟังรายการ ดังตัวอย่าง

เคี้ยว

คำว่า เคี้ยว มี 2 คำ 2 ความหมาย. ความหมายหนึ่ง คือ บดให้แหลกด้วยฟัน เช่น เนื้อเหนียวเคี้ยวไม่ออก คำว่า เคี้ยว ความหมายนี้มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำว่า เขี้ยว ซึ่งมีเสียงคล้ายคำว่าเคี้ยวมาก ต่างกันเพียงเสียงวรรณยุกต์ คำว่า เขี้ยว ในภาษาไทยมาตรฐานหมายถึง ฟันแหลมคมสำหรับฉีกเนื้อและอาหาร อยู่ระหว่างฟันหน้ากับฟันกราม แต่ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยที่พูดกันนอกประเทศไทยอีกหลายภาษา ใช้คำว่า เขี้ยว หมายถึงฟัน คำว่า เขี้ยว กับ เคี้ยว จึงเกี่ยวข้องกันในแง่ที่ว่า เขี้ยว หมายถึง สิ่งที่ใช้เคี้ยว ส่วน เคี้ยว หมายถึง อากาการใช้เขี้ยวซึ่งหมายถึงฟันบดให้แหลก

คำว่าเคี้ยวอีกความหมายหนึ่ง คือ คด มักใช้ซ้อนกับคำว่า คด เป็น คดเคี้ยว โคลงโลกนิติบทหนึ่งก็มีคำว่าเคี้ยวที่หมายถึงคด ปรากฏในโคลงบาทแรกที่ว่า “น้ำเคี้ยวยุงว่าเงี้ยว ยุงตาม” หมายความว่า ลำน้ำไหลคดไปมา นกยูงเข้าใจผิดคิดว่าลำน้ำเป็นงูจึงตามลำน้ำไป คำว่าเคี้ยว ความหมายนี้ในภาษาจ้วงไตซึ่งเป็นภาษาไทยภาษาหนึ่งก็มีใช้ ออกเสียงว่า แก้ว แปลว่า หมุนวน

(ออกอากาศวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

3.2 วิเคราะห์โครงสร้างคำศัพท์รายการ รู้ รัก ภาษาไทย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โครงสร้างการเสนอคำศัพท์ในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ตามองค์ประกอบพบโครงสร้างที่มีองค์ประกอบตั้งแต่ 2 ส่วน จนถึงโครงสร้างที่มีองค์ประกอบ 8 ส่วน ดังนี้

3.2.1 โครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน พบจำนวน 9 คำ

โครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ประกอบด้วย [คำตั้ง + ความหมาย] ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลัก ทั้ง 2 องค์ประกอบ

ตัวอย่างเช่น

สิทธิมนุษยชนกับความรับผิดชอบ

คนในทุกสังคมมีความรู้ ความคิด ความสามารถที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านหน้าที่ ความรับผิดชอบ และบทบาทของแต่ละคน ในประเทศที่มีความเสมอภาคสูง และมีการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด เช่น สหรัฐอเมริกา ชีวิตความเป็นอยู่ของคนอเมริกันก็มีความแตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นผลของความสามารถและการพัฒนาตนเองของแต่ละบุคคล ประธานาธิบดีสหรัฐมีสิทธิ์อาศัยอยู่ใน ทำเนียบขาว มีเครื่องบินพิเศษประจำตัว ชื่อว่า แอร์ฟอร์ซวัน (Air Force One) มีคนคุ้มกันพิเศษเวลาไปที่สาธารณะ การมีสิทธิ์เช่นนั้น เพราะประธานาธิบดีเป็นผู้นำประเทศ ด้วยตำแหน่งและความรับผิดชอบที่พิเศษ จึงต้องได้รับการปฏิบัติที่พิเศษ แต่สังคมอเมริกันก็ยังเป็นสังคมที่มีความเสมอภาค เพราะทุกคนมีโอกาสเท่ากันที่จะเป็นประธานาธิบดี ขึ้นอยู่กับความสามารถ สิทธิมนุษยชนทำให้คนมีความเท่าเทียมกันในชีวิตด้านพื้นฐาน และมีโอกาสเท่ากัน แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องมีชีวิตเหมือนกัน

(ออกอากาศวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากบทข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	คำตั้ง	สิทธิมนุษยชนกับความรับผิดชอบ
	ความหมาย	คนในทุกสังคมมีความรู้ ความคิด ความสามารถที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านหน้าที่ ความรับผิดชอบ และบทบาทของแต่ละ

		<p>ละคน ในประเทศที่มีความเสมอภาคสูง และมี การปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด เช่น สหรัฐอเมริกา ชีวิตความเป็นอยู่ของคน อเมริกันก็ยังคงมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งเป็นผล ของความสามารถและการพัฒนาตนเองของแต่ละบุคคล ประธานาธิบดีสหรัฐมีสิทธิ์อาศัยอยู่ใน ทำเนียบขาว มีเครื่องบินพิเศษประจำตัว ชื่อว่า แอร์ฟอร์ซวัน (Air Force One) มีคนคุ้มกัน พิเศษเวลาไปในที่สาธารณะ การมีสิทธิ์เช่นนั้น เพราะประธานาธิบดีเป็นผู้นำประเทศ ด้วย ตำแหน่งและความรับผิดชอบที่พิเศษจึงต้อง ได้รับการปฏิบัติที่พิเศษ แต่สังคมอเมริกันก็ยัง เป็นสังคมที่มีความเสมอภาค เพราะทุกคนมี โอกาสเท่ากันที่จะเป็นประธานาธิบดี ขึ้นอยู่กับ ความสามารถ สิทธิมนุษยชนทำให้คนมีความ เท่าเทียมกันในชีวิตด้านพื้นฐาน และมีโอกาส เท่ากัน แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องมีชีวิต เหมือนกัน</p>
--	--	---

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “สิทธิมนุษยชนกับความรับผิดชอบ” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย

3.2.2 โครงสร้างองค์ประกอบ 3 ส่วน พบจำนวน 62 คำ

โครงสร้างองค์ประกอบ 3 ส่วน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริมจำนวน 1 องค์ประกอบ

ตัวอย่างโครงสร้าง เช่น [คำตั้ง + ความหมาย + ประวัติของคำ]

คลองถม

คลองถม หมายถึงคลองที่ถูกถมเพื่อสร้างถนน สร้างที่อยู่อาศัย หรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ ปัจจุบันในกรุงเทพฯ มีคลองที่ถูกถมมากมาย แต่คำว่า คลองถม ใช้เป็นชื่อเรียกย่านการค้า

ตลอดถนนมหาจักร ระหว่างถนนเยาวราชกับถนนเจริญกรุง มีสินค้านานาชนิด เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์เครื่องยนต์ เครื่องเสียง นาฬิกา ฯลฯ ราคาไม่แพง แต่เดิมถนนสายนี้เป็นคลองชื่อว่า คลองสำเพ็ง ปลายคลองด้านหนึ่งออกแม่น้ำเจ้าพระยา อีกด้านหนึ่งออกคลองมหานาคใช้เป็นเส้นทางคมนาคมเรื่อยมา ภายหลังเกิดความนิยมการคมนาคมทางบกมากกว่าทางน้ำ คลองสำเพ็งจึงถูกถมเป็นคลองแรก เริ่มจากการถมด้วยขยะแล้วแปรสภาพเป็นถนนในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 ไม่นานนัก ชาวบ้านเรียกชื่อถนนตามต้นกำเนิดว่า ถนนคลองถม

(ออกอากาศวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากบทข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	คำตั้ง	คลองถม
	ความหมาย	หมายถึงคลองที่ถูกถมเพื่อสร้างถนน สร้างที่อยู่อาศัย หรือใช้ประโยชน์อื่น ๆ
องค์ประกอบเสริม 1 องค์ประกอบ	ประวัติของคำ	แต่เดิมถนนสายนี้เป็นคลองชื่อว่า คลองสำเพ็ง ปลายคลองด้านหนึ่งออกแม่น้ำเจ้าพระยา อีกด้านหนึ่งออกคลองมหานาคใช้เป็นเส้นทางคมนาคมเรื่อยมา ภายหลังเกิดความนิยมการคมนาคมทางบกมากกว่าทางน้ำ คลองสำเพ็งจึงถูกถมเป็นคลองแรก เริ่มจากการถมด้วยขยะแล้วแปรสภาพเป็นถนนในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 ไม่นานนัก ชาวบ้านเรียกชื่อถนนตามต้นกำเนิดว่า ถนนคลองถม

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “คลองถม” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริม 1 องค์ประกอบ คือ ประวัติของคำ

3.2.3 โครงสร้างองค์ประกอบ 4 ส่วน พบจำนวน 88 คำ

โครงสร้างองค์ประกอบ 4 ส่วน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริมจำนวน 2 องค์ประกอบ
ตัวอย่างโครงสร้าง เช่น [คำตั้ง + ความหมาย + ตัวอย่าง + ประวัติของคำ]

บ้องแบ้ว

บ้องแบ้ว หมายถึง มีสีหน้าและแววตาใสซื่อบริสุทธิ์อย่างเด็กไร้เดียงสาแลดูน่ารัก มักใช้ว่า ทำหน้าบ้องแบ้ว หรือ ทำตาบ้องแบ้ว เช่น เจ้าตูบกระโดดจับช็อคดอไม้ในมือผมไปพัดจนและพอมดมดูเสียงดังก็เอียงคอทำตาบ้องแบ้ว ผมจะตีก็ตีไม่ลง ตาหนูเล่นชนบนโซฟา อยู่ๆ ก็ตกตุ๊บลงมาบนพื้นพรม แล้วทำหน้าบ้องแบ้ว

คำว่า บ้องแบ้ว สันนิษฐานว่าเป็นคำเดียวกับคำว่า บั้งแบ้ว ในบทละครนอกเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและสังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังในสังข์ทองมีข้อความว่า

มันหน้าเขยหน้าชมสมประกอบ พอชอบทำนองหม่อมน้องสาว
หูตาบั้งแบ้วเหมือนแมวคราว เขาเล่าลืออื้อฉาวช่างไม่อาย

(ออกอากาศวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากบทข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	คำตั้ง	บ้องแบ้ว
	ความหมาย	บ้องแบ้ว หมายถึง มีสีหน้าและแววตาใสซื่อบริสุทธิ์อย่างเด็กไร้เดียงสาแลดูน่ารัก มักใช้ว่า ทำหน้าบ้องแบ้ว หรือ ทำตาบ้องแบ้ว
องค์ประกอบเสริม 2 องค์ประกอบ	ตัวอย่าง	เช่น เจ้าตูบกระโดดจับช็อคดอไม้ในมือผมไปพัดจนและ พอมดมดูเสียงดังก็เอียงคอทำตาบ้องแบ้ว ผมจะตีก็ตีไม่ลง ตาหนูเล่นชนบนโซฟา อยู่ๆ ก็ตกตุ๊บลงมาบนพื้นพรม แล้วทำหน้าบ้องแบ้ว
	ประวัติของคำ	คำว่า บ้องแบ้ว สันนิษฐานว่าเป็นคำเดียวกับคำว่า บั้งแบ้ว ในบทละครนอกเรื่องสังข์ศิลป์ชัยและ

		สังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ พุทธเลิศหล้านภาลัย ดังในสังข์ทองมีข้อความว่า มั่นหน้าเขยหน้าชมสมประกอบ พอชอบทำนองหม่อมน้องสาว หูตาบั้งแหวเหมือนแมวคราว เขาเล่าลืออื้อฉาวช่างไม่อาย
--	--	--

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “บ้องแก้ว” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริม 2 องค์ประกอบคือ ตัวอย่าง และ ประวัติของคำ

3.2.4 โครงสร้างองค์ประกอบ 5 ส่วน พบจำนวน 99 คำ

โครงสร้างองค์ประกอบ 5 ส่วน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริมจำนวน 3 องค์ประกอบ ตัวอย่างโครงสร้าง เช่น [คำตั้ง + ความหมาย + ตัวอย่าง + การเขียน + การประกอบคำ]

เกียรติ-เกียรติยศ

คำว่า เกียรติ เขียน สระเอ ก ไก่ สระอี ย ยักษ์ ร เรือ ต เต่า สระอิ หมายถึง ชื่อเสียง, ความยกย่องนับถือ, ความมีหน้ามีตา เช่น การแต่งกายให้เรียบร้อยตามวาระและโอกาสของงานที่ไป เป็นการให้เกียรติเจ้าของงาน และผู้ร่วมงานคนอื่นด้วย นายทหาร นายตำรวจ และแขกผู้มีเกียรติเข้าร่วมพิธีระลึกถึงทหารและตำรวจผู้เสียสละชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่

คำว่า เกียรติ ประกอบกับคำว่า ยศ ซึ่งหมายถึง ความยกย่องนับถือที่จัดเป็นลำดับชั้น เกียรติยศ ใช้หมายถึง ชื่อเสียง, ความยกย่องนับถือ, ความมีหน้ามีตา ที่มาจากฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ หรือชั้นของบุคคล เช่น ชื่อเสียงและ เกียรติยศ ของเขาได้มาด้วยความสามารถของตนเองไม่ใช่เป็นเพราะนามสกุลดัง ผู้ได้รับรางวัลบางคนต้องการเพียงเกียรติยศ ไม่ได้ต้องการเงินหรือสิ่งของที่ตีค่าเป็นเงิน สมัยนี้ นักกีฬาที่มีความสามารถระดับนานาชาติได้สิ่งตอบแทนทั้งเกียรติยศและรางวัลเงินล้าน

(ออกอากาศวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากบทข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบ หลัก	คำตั้ง	เกียรติ-เกียรติยศ
	ความหมาย	คำว่า เกียรติ หมายถึง ชื่อเสียง, ความยกย่องนับถือ, ความมีหน้ามีตา เกียรติยศ ใช้หมายถึง ชื่อเสียง, ความยกย่องนับถือ, ความมีหน้ามีตา ที่มาจากฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ หรือชั้นของบุคคล
องค์ประกอบ เสริม 3 องค์ประกอบ	ตัวอย่าง	เช่น การแต่งกายให้เรียบร้อยตามวาระและโอกาสของงานที่ไป เป็นการให้เกียรติเจ้าของงาน และผู้ร่วมงานคนอื่นด้วย นายทหารนายตำรวจ และแขกผู้มีเกียรติเข้าร่วมพิธีระลึกถึงทหารและตำรวจผู้เสียสละชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ชื่อเสียงและเกียรติยศของเขาได้มาด้วยความสามารถของตนเองไม่ใช่เป็นเพราะนามสกุลดัง ผู้ได้รับรางวัลบางคนต้องการเพียงเกียรติยศ ไม่ได้ต้องการเงินหรือสิ่งของที่ดีค่าเป็นเงิน สมัยนี้ นักกีฬาที่มีความสามารถระดับนานาชาติได้สิ่งตอบแทนทั้งเกียรติยศและรางวัลเงินล้าน
	การเขียน	คำว่า เกียรติ เขียน สระเอ ก ไก่ สระอี ย ยักษ์ ร เรือ ต เต่า สระอิ
	การประกอบคำ	คำว่า เกียรติ ประกอบกับคำว่า ยศ ซึ่งหมายถึง ความยกย่องนับถือที่จัดเป็นลำดับชั้น

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “เกียรติ-เกียรติยศ” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริม 3 องค์ประกอบคือ ตัวอย่าง การเขียน และการประกอบคำ

3.2.5 โครงสร้างองค์ประกอบ 6 ส่วน พบจำนวน 65 คำ

โครงสร้างองค์ประกอบ 6 ส่วน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริมจำนวน 4 องค์ประกอบ ตัวอย่างโครงสร้าง เช่น [คำตั้ง + ความหมาย + คำอ่าน + การเขียน + ตัวอย่าง + การประกอบคำ]

ศีลาจารวัตร

ศีลาจารวัตร (อ่านว่า สี-ลา-จา-ระ-วัต) เขียน ศ ศาลา สระ อี ล ลิง สระ อา จ จาน สระ อา ร เรือ ว แหวน ไม้หันอากาศ ต เต่า ร เรือ ศีลาจารวัตร ประกอบด้วยคำว่า ศีล (อ่านว่า สี-ละ) อาจารย์ (อ่านว่า อา-จา-ระ) และวัตร (อ่านว่า วัต-ตุระ) ศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในทางกายและวาจาเพื่อให้เรียบร้อยเป็นปกติ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นและไม่ทำบาป. อาจารย์ หมายถึง กิริยามารยาท และความประพฤติ วัตร หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ทำอยู่เป็นประจำจนเป็นนิสัย เมื่อรวม ศีล อาจารย์ และวัตร เข้าเป็นคำว่า ศีลาจารวัตร หมายถึง มีความประพฤติเรียบร้อยและมีมารยาทอยู่เสมอ ใช้เป็นคำกล่าวสรรเสริญพระภิกษุผู้ปฏิบัติตนตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด จึงเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา เช่น พระภิกษุรูปนี้แม้จะบวชไม่นาน แต่ก็สมบูรณ์ด้วยศีลาจารวัตรจึงน่าเลื่อมใส น่าเคารพ พระภิกษุแม้จะมีความรู้ในพระธรรมและเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาเพียงใด แต่ถ้าศีลาจารวัตรไม่งดงามก็ดูไม่น่าเลื่อมใส

(ออกอากาศวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

จากบทข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	คำตั้ง	ศีลาจารวัตร
	ความหมาย	ศีลาจารวัตร ศีล หมายถึง ข้อปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในทางกายและวาจาเพื่อให้เรียบร้อยเป็นปกติ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นและไม่ทำบาป. อาจารย์ หมายถึง กิริยามารยาท และความประพฤติ วัตร หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ทำอยู่เป็นประจำจนเป็นนิสัย เมื่อรวม ศีล อาจารย์ และวัตร เข้าเป็นคำว่า ศีลาจารวัตร หมายถึง มีความประพฤติเรียบร้อยและมีมารยาทอยู่เสมอ ใช้เป็น

		คำกล่าวสรรเสริญพระภิกษุผู้ปฏิบัติตนตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด จึงเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา
องค์ประกอบ เสริม 4 องค์ประกอบ	คำอ่าน	ศีลาจารวัตร (อ่านว่า สี-ลา-จา-ระ-วัต) ศีล (อ่านว่า สี-ละ) อาจารย์ (อ่านว่า อา-จา-ระ) และวัตร (อ่านว่า วัต-ตุระ)
	การเขียน	ศีลาจารวัตร เขียน ศ ศาลา สระ อี ล ลิง สระ อา จ จาน สระ อา ร เรือ ว แหวน ไม้หันอากาศ ต เต่า ร เรือ
	ตัวอย่าง	เช่น พระภิกษุรูปนี้แม้จะบวชไม่นาน แต่ก็สมบูรณ์ด้วยศีลาจารวัตรจึงน่าเลื่อมใส น่าเคารพ พระภิกษุแม้จะมีความรู้ในพระธรรมและเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาเพียงใด แต่ถ้าศีลาจารวัตรไม่งดงามก็ดูไม่น่าเลื่อมใส
	การประกอบคำ	ศีลาจารวัตร ประกอบด้วยคำว่า ศีล อาจารย์ และวัตร

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “ศีลาจารวัตร” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริม 4 องค์ประกอบคือ คำอ่าน การเขียน ตัวอย่าง และการประกอบคำ

3.2.6 โครงสร้างองค์ประกอบ 7 ส่วน พบจำนวน 31 คำ

โครงสร้างองค์ประกอบ 7 ส่วน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริมจำนวน 5 องค์ประกอบ
ตัวอย่างโครงสร้าง เช่น [คำตั้ง + ความหมาย + คำอ่าน + การเขียน + ตัวอย่าง + ที่มาของคำ + ลูกคำ]

พจน์

คำว่า พจน์ (อ่านว่า พะ-จน์) เขียน พ พาน น หนู ไม้หันอากาศ ง ู พจน์ หมายถึงสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อกันน้ำ เช่น เราใช้ถุงบรรจุทรายมาทำพจน์กันน้ำไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้าน ถ้า

พนักไม้แข็งแรงพอน้ำที่ไหลมาแรงก็อาจจะทำให้พนักพังได้ คำว่า พนัก มีอีกความหมายหนึ่ง ใช้เป็นคำเรียกแผ่นหนังสำหรับปิดข้างตัวม้าทั้ง 2 ข้าง เพื่อไม่ให้ขาของผู้ขี่เสียดสีกับลำตัวม้า เรียกว่า พนักม้า นอกจากนี้ สิ่งที่ทำเป็นเครื่องกันสิ่งอื่นที่เรียกว่า พนัก ก็มี เช่น เครื่องกันนุ่นภายในที่นอนที่ทำเป็นช่อง ๆ เรียกว่า พนักที่นอน และเครื่องปิดกันรอบหมอน เรียกว่า พนักหมอน คำว่า พนัก สันนิษฐานว่า เป็นคำที่ไทยสร้างขึ้นจากคำภาษาเขมรเขียนว่า พัง แปลว่า กัน, ขวาง ภาษาไทยแผลงคำว่า พัง เป็น พนัก เลียนแบบการสร้างคำนามในภาษาเขมรที่ภาษาไทยเรียกว่าการแผลง พนัก แปลได้ว่า สิ่งที่กัน, สิ่งที่ขวาง เช่น พนักกันน้ำ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อกันไม่ให้น้ำไหลผ่านหรือไหลเข้าไป

(ออกอากาศวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากบทข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	คำตั้ง	พนัก
	ความหมาย	พนัก หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อกันน้ำ อีกความหมายหนึ่ง ใช้เป็นคำเรียกแผ่นหนังสำหรับปิดข้างตัวม้าทั้ง 2 ข้าง เพื่อไม่ให้ขาของผู้ขี่เสียดสีกับลำตัวม้า เรียกว่า พนักม้า นอกจากนี้ สิ่งที่ทำเป็นเครื่องกันสิ่งอื่นที่เรียกว่า พนัก ก็มี พนัก แปลได้ว่า สิ่งที่กัน, สิ่งที่ขวาง เช่น พนักกันน้ำ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อกันไม่ให้น้ำไหลผ่านหรือไหลเข้าไป
องค์ประกอบเสริม 5 องค์ประกอบ	คำอ่าน	คำว่า พนัก (อ่านว่า พะ-นิง)
	การเขียน	คำว่า พนัก เขียน พ พาน น นุ่น ไม้หันอากาศ ง งู
	ตัวอย่าง	เช่น เราใช้ถุงบรรจุทรายมาทำพนักกันน้ำไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้าน ถ้าพนักไม้แข็งแรงพอน้ำที่ไหลมาแรงก็อาจจะทำให้พนักพังได้ เช่น เครื่องกันนุ่นภายในที่นอนที่ทำเป็นช่อง ๆ

	ที่มาของคำ	คำว่า พนัง สันนิษฐานว่า เป็นคำที่ไทยสร้างขึ้น จากคำภาษาเขมรเขียนว่า พัง ภาษาไทยแผลง คำว่า พัง เป็น พนัง เลียนแบบการสร้างคำนาม ในภาษาเขมรที่ภาษาไทยเรียกว่าการแผลง
	ลูกคำ	เครื่องกั้นนุ่นภายในที่นอนที่ทำเป็นช่อง ๆ เรียกว่า พนังที่นอน และเครื่องปิดกั้นรอบ หมอน เรียกว่า พนังหมอน พนังกั้นน้ำ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อกันไม่ให้น้ำไหลผ่าน หรือไหลเข้าไป

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “พนัง” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริม 5 องค์ประกอบคือ คำอ่าน การเขียน ตัวอย่าง ที่มาของคำ และลูกคำ

3.2.7 โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน พบจำนวน 10 คำ

โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริมจำนวน 6 องค์ประกอบ
ตัวอย่างโครงสร้าง เช่น [คำตั้ง + ความหมาย + การเขียน + คำอ่าน + ที่มาของคำ + ตัวอย่าง + ประวัติของคำ + คำไวพจน์]

จีวร

จีวร เขียน จ ฉาน สระอี วรรณ ร เรือ มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตว่า จีวร (อ่านว่า จี-วะ-ระ) แปลว่า ผ้าที่ขาดกระรุ่งกระริ่ง, ผ้าขี้ริ้ว โบราณใช้เป็นเครื่องแต่งกายของนักบวชในลัทธิและศาสนาต่าง ๆ รวมทั้งศาสนาพุทธ ความหมายเดิมของ จีวร ทำให้รู้ว่าเดิมนักบวชในอินเดียโบราณใช้ผ้าที่ผู้อื่นทิ้งแล้วมาซักแล้วตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่ม ในภาษาไทย จีวร มีความหมายต่างกัน 2 ความหมาย จีวร ความหมายหนึ่ง หมายถึง ผ้าห่มของพระภิกษุหรือสามเณร เรียกเป็นศัพท์เฉพาะว่า อุตตราสงค์ (อ่านว่า อุต-ตะ-รา-สง) แปลว่า พันไปทางซ้าย ซึ่งแสดงวิธีห่มจีวรว่าจะต้องห่มแล้วพันพาดไปทางบ่าซ้าย จีวรอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง ผ้าไตร หรือผ้าทั้ง 3 ผืน ซึ่งเป็นเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุและสามเณร ซึ่งประกอบด้วย จีวรคือผ้า

ห่ม สบงคือผ้าห่ม และสังฆาฏิคือผ้าจีวรอีกผืนหนึ่งซึ่งใช้เป็นผ้าห่มได้ โดยปรกติจะใช้พาดบ่าไว้ เช่น เขาถอดเครื่องแบบทหารไปครองจีวร

(ออกอากาศวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากบทข้างต้นสามารถจำแนกองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบหลัก	คำตั้ง	จีวร
	ความหมาย	ความหมายหนึ่ง หมายถึง ผ้าห่มของพระภิกษุหรือสามเณร อีกความหมายหนึ่ง หมายถึง ผ้าไตร หรือผ้าทั้ง 3 ผืน ซึ่งเป็นเครื่องนุ่งห่มของพระภิกษุและสามเณร ซึ่งประกอบด้วย จีวรคือ ผ้าห่ม สบงคือผ้าห่ม และสังฆาฏิคือผ้าจีวรอีกผืนหนึ่งซึ่งใช้เป็นผ้าห่มได้ โดยปรกติจะใช้พาดบ่าไว้
องค์ประกอบเสริม 6 องค์ประกอบ	การเขียน	จีวร เขียน จ จาน สระอี ว แหวน ร เรือ
	คำอ่าน	จีวร (อ่านว่า จี-วะ-ระ) อุตตราสงค์ (อ่านว่า อุ-ด-ตะ-รา-สง)
	ที่มาของคำ	มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตว่า จีวร แปลว่า ผ้าที่ขาดกระรุ่งกระริง, ผ้าขี้ริ้ว
	ตัวอย่าง	เช่น เขาถอดเครื่องแบบทหารไปครองจีวร
	ประวัติของคำ	โบราณใช้เป็นเครื่องแต่งกายของนักบวชในลัทธิและศาสนาต่าง ๆ รวมทั้งศาสนาพุทธ ความหมายเดิมของ จีวร ทำให้รู้ว่าเดิมนักบวชในอินเดียโบราณใช้ผ้าที่ผู้อื่นทิ้งแล้วมาซักแล้วตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่ม
	คำไวพจน์	เรียกเป็นศัพท์เฉพาะว่า อุตตราสงค์ (อ่านว่า อุ-ด-ตะ-รา-สง)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “จัวร์” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง + ความหมาย และองค์ประกอบเสริม 6 องค์ประกอบคือ การเขียน คำอ่าน ที่มาของคำ ตัวอย่าง ประวัติของคำ และคำไวพจน์

จากการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์รายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบว่า มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ แบ่งได้เป็น

1. องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย คำตั้ง + ความหมาย ซึ่งต้องปรากฏอยู่ในทุกโครงสร้าง

2. องค์ประกอบเสริม ประกอบด้วย คำอ่าน / การเขียน / ชนิดของคำ / ตัวอย่าง / การประกอบคำ / การสร้างคำ / ที่มาของคำ / ประวัติของคำ / วิธีการใช้คำ / ประวัติการใช้คำ / คำไวพจน์ / ลูกคำ / คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำตั้ง / ซึ่งโครงสร้างองค์ประกอบเสริมนี้อาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ หรืออาจปรากฏร่วมกันหลาย ๆ องค์ประกอบก็ได้

จากการศึกษาพบโครงสร้างการนำเสนอในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ถึง โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน

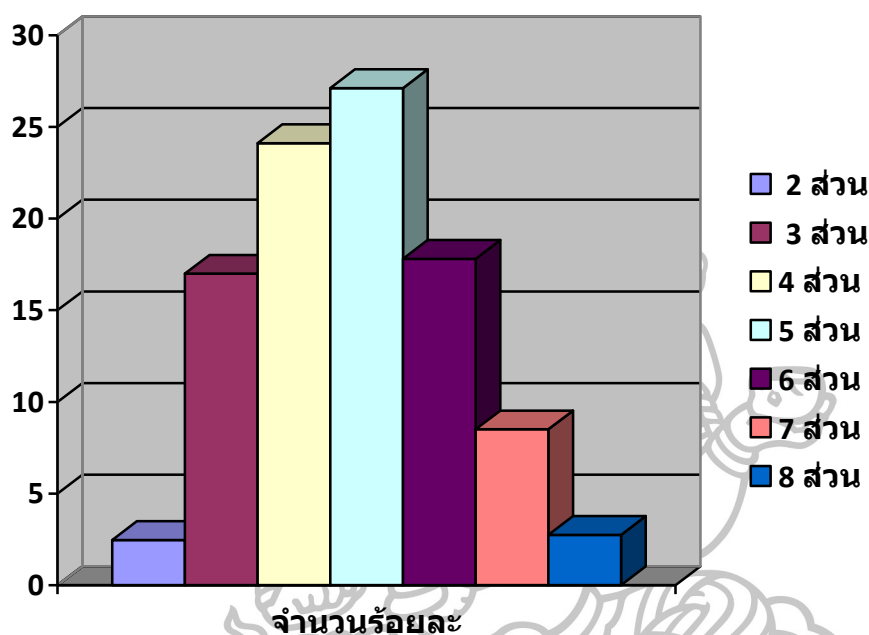
อัตราส่วนของโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ถึง โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน แสดงเป็นร้อยละได้ดังนี้

1. โครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน พบจำนวน 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.47
2. โครงสร้างองค์ประกอบ 3 ส่วน พบจำนวน 62 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.99
3. โครงสร้างองค์ประกอบ 4 ส่วน พบจำนวน 88 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.11
4. โครงสร้างองค์ประกอบ 5 ส่วน พบจำนวน 99 คำ คิดเป็นร้อยละ 27.12
5. โครงสร้างองค์ประกอบ 6 ส่วน พบจำนวน 65 คำ คิดเป็นร้อยละ 17.80
6. โครงสร้างองค์ประกอบ 7 ส่วน พบจำนวน 31 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.50
7. โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน พบจำนวน 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.74

นอกจากนี้พบโครงสร้างพิเศษซึ่งประกอบด้วย คำตั้ง+คำประพันธ์ เป็นตอนพิเศษที่ออกอากาศในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สามารถแสดงเปรียบเทียบในรูปแบบของแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงร้อยละของอัตราส่วนของโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ถึง โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน ในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า ในปี 2554 รายการ รู้ รัก ภาษาไทยมีอัตราส่วนของ โครงสร้างองค์ประกอบ 5 ส่วนมากที่สุดคือร้อยละ 27.12 รองลงมาคือโครงสร้างองค์ประกอบ 4 ส่วน ร้อยละ 24.11 โครงสร้างองค์ประกอบ 6 ส่วน ร้อยละ 17.80 โครงสร้างองค์ประกอบ 3 ส่วน ร้อยละ 16.99 โครงสร้างองค์ประกอบ 7 ส่วน ร้อยละ 8.50 โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน ร้อยละ 2.74 น้อยที่สุดคือโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ร้อยละ 2.47

แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างองค์ประกอบหลัก คือ “คำตั้ง” และ “ความหมาย” ต้องปรากฏ อยู่ในโครงสร้างเสมอ เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาของรายการในแต่ละ ตอนได้ แต่เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องเวลาออกอากาศ และการนำเสนอข้อมูลของคำศัพท์ที่มี รายละเอียดของเนื้อหา มาก จึงต้องมีโครงสร้างองค์ประกอบเสริมตามเนื้อหาและข้อมูลของ คำศัพท์นั้น ๆ เช่น บางคำที่มีรูปเขียนยากจะต้องบอกการเขียน หรือในคำที่อ่านยากจะต้อง บอกคำอ่านไว้ด้วย โดยอาจบอกคำอ่านของคำตั้ง คำอ่านของลูกคำ หรือคำอ่านของคำที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้

โครงสร้างองค์ประกอบหลักจะปรากฏอยู่ในคำศัพท์ทุกคำ ทั้งนี้คำที่มีเฉพาะโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ คำตั้ง และ ความหมาย มีอัตราส่วนน้อย (ร้อยละ 2.47) เนื่องจากคำศัพท์ของบทวิทยุรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่มีเนื้อหาต้องอธิบายมาก ทำให้โครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ไม่สามารถอธิบายคำที่เข้าใจยาก หรืออธิบายได้ครอบคลุมเนื้อหาสาระทั้งหมด จึงต้องมีองค์ประกอบเสริมเพิ่มขึ้นจึงจะสามารถอธิบายเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

จากเหตุผลข้างต้นองค์ประกอบและโครงสร้างของบทวิทยุรายการ รู้ รัก ภาษาไทย จึงมีองค์ประกอบและโครงสร้างที่หลากหลายเพื่อการถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้ครบถ้วนในเวลาจำกัด

บทที่ 4

วิเคราะห์คุณค่าด้านความรู้จากรายการ รู้ รัก ภาษาไทย

การจัดทำเนื้อหาของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่สำคัญปรากฏอยู่ในคำนำของประธานคณะกรรมการดำเนินงานด้านวิชาการเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การใช้ภาษาไทยว่า “ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของคนไทย เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ในการศึกษาเล่าเรียน ในการประกอบอาชีพ และในการดำเนินกิจการทุกอย่างของชีวิต ภาษาไทยจึงผูกพันกับคนไทยอย่างแนบแน่น ปัจจุบันคนไทยสามารถใช้ภาษาไทยได้ทั้งในการฟัง พูด อ่าน และเขียน แต่ความสามารถนั้นไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นความสามารถที่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน ด้วยปรากฏว่า ความไม่ใส่ใจระมัดระวังที่จะใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องทำให้พบข้อบกพร่อง ผิดพลาด สับสน และคลาดเคลื่อนในการใช้ภาษาไทยทั้งในหมู่ผู้มีความรู้ นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไปอยู่เนือง ๆ หากปล่อยให้เป็นเช่นนี้ต่อไป ก็น่าจะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อภาษาไทยในอนาคต” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2551 : คำนำ) จากแนวคิดและวัตถุประสงค์ดังกล่าว ราชบัณฑิตยสถานจึงได้ผลิตรายการ รู้ รัก ภาษาไทย และออกอากาศมาตั้งแต่ พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบัน

รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ของศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เมื่อ พ.ศ. 2556 และ 2557 ในด้านการนำไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอดองค์ความรู้ ผลการสำรวจปรากฏดังนี้

พ.ศ. 2556 ผู้ฟังส่วนใหญ่ได้ความรู้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น เช่น การสะกดคำ การอ่าน การพูด การเขียน สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 60.5) เพิ่มความรู้ศัพท์ใหม่ ๆ อย่างถูกต้อง (ร้อยละ 21.7) และสามารถนำไปถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น การสอนให้แก่นักเรียน/นักศึกษา การสอนบุตรหลาน (ร้อยละ 17.8)

พ.ศ. 2557 ผู้ฟังส่วนใหญ่ได้ความรู้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น เช่น การสะกดคำ การอ่าน การพูด การเขียน สามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 54.1) เพิ่มความรู้ศัพท์ใหม่ ๆ อย่างถูกต้อง (ร้อยละ 28.5) และสามารถนำไปถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น เช่น การสอนให้แก่นักเรียน/นักศึกษา การสอนบุตรหลาน (ร้อยละ 17.4)

รายการดังกล่าวได้รับความนิยมจากผู้ฟังรายการในระดับมาก ดังปรากฏตามผลสำรวจความพึงพอใจของผู้ฟังรายการรู้ รัก ภาษาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2555-2557 ดังนี้

1. รายงานผลการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของผู้รับบริการผ่านรายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ของราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2555 จัดทำโดย สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ระบุว่า ผู้ฟังรายการรู้ รัก ภาษาไทย มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.88 คะแนน

2. รายงานผลการสำรวจ โครงการสำรวจความนิยมของผู้ฟัง (rating) ความพึงพอใจรายการรู้ รัก ภาษาไทย ประจำปีงบประมาณ 2556 จัดทำโดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ระบุว่า ผู้ฟังรายการรู้ รัก ภาษาไทย มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.78 คะแนน

3. รายงานผลการสำรวจ โครงการสำรวจความนิยมของผู้ฟัง (rating) ความพึงพอใจรายการรู้ รัก ภาษาไทย, เพลินภาษา 5 นาที, คลังความรู้คู่แผ่นดิน, และเรียนรู้ภาษาอาเซียน ประจำปีงบประมาณ 2557 จัดทำโดยศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ระบุว่า ผู้ฟังรายการรู้ รัก ภาษาไทย มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 3.61 คะแนน

จากวัตถุประสงค์และรายงานผลสำรวจความพึงพอใจของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ที่มุ่งส่งเสริมความรู้ด้านการใช้ภาษาไทย นั้น พบว่ารายการ รู้ รัก ภาษาไทยนอกจากให้ความรู้ด้านภาษาไทยแล้วยังให้ความรู้ในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาคุณค่าของรายการรู้ รัก ภาษาไทย

คำว่า “คุณค่า” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า “น. สิ่งที่มีประโยชน์หรือมีมูลค่าสูง.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 263) ดังนั้น คุณค่าของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย คือประโยชน์ที่ผู้ฟังรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ฟังจะได้รับ

คุณค่าของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

4.1 คุณค่าด้านการให้ความรู้ภาษาไทย

4.2 คุณค่าด้านอื่น ๆ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 คุณค่าด้านการให้ความรู้ภาษาไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณค่าในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบคุณค่าด้านการให้ความรู้ภาษาไทย ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้

4.1.1 ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ

พจนานุกรมศัพท์ที่วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้แบ่งความหมายของคำ ได้แก่

1. ความหมายโดยตรง (denotation) คือ ความหมายของคำตามพจนานุกรมหรือตามตัวอักษร โดยไม่คำนึงถึงว่าคำ ๆ นั้นจะมีความหมายเป็นเชิงเสนอแนะอย่างไรบ้าง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545 : 127)

2. ความหมายโดยนัย (connotation) คือ คำ วลี หรือข้อความ ที่เสนอแนะความหมายมากกว่าความหมายโดยตรง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545 : 112)

บทวิทยุรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยไว้ด้วย

ตัวอย่างที่ 1

กระสือ เขียน ก ไก่ ร เรือ สระอะ ส เสือ สระอ้อ อ
 อ่าง คำว่า กระสือ มีหลายความหมาย ความหมายแรก คือ ผี
 ชนิดหนึ่ง เชื่อว่าเข้าสิงอยู่ในตัวผู้หญิง ถอดหัวและไส้ออกมา
 กินของโสโครกในเวลากลางคืน ไส้มีแสงเรือง... นอกจากนี้ คำ
 ว่า กระสือ ยังเป็นชื่อหนอนซึ่งเป็นตัวอ่อนของแมลงพวก
 หิ่งห้อย และหิ่งห้อยตัวเมีย ซึ่งไม่มีปีก สามารถทำแสงกระพริบ
 เห็นเป็นสีเขียวอมเหลืองอ่อน เรียกว่า หนอนกระสือ ไช้ของ
 หนอนกระสือบางชนิดก็เรืองแสงได้”

(บทวิทยุ รั้วรัก ภาษาไทย ตอน กระสือ
ออกอากาศวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า โดยทั่วไปคนไทยจะรู้จักคำว่า กระสือ ที่หมายถึง ชื่อผีชนิดหนึ่ง แต่คำว่า “กระสือ” ยังมีความหมายกว้างกว่านั้น สามารถใช้ประสมกับคำอื่นมีความหมายเพิ่มขึ้น ใช้เรียก เห็ด ว่าน หนอน ซึ่งมีลักษณะเด่นคล้ายกับคำในความหมายเดิมคือ “มีแสงเรือง”

ตัวอย่างที่ 2

ขุน มีหลายความหมาย ความหมายแรกใช้ในสมัยโบราณ หมายถึง เจ้าผู้ครองเมือง, ผู้เป็นใหญ่, หัวหน้า, ขุน อีกความหมายหนึ่งเป็นคำเรียกหมากรุกตัวสำคัญที่สุด คือ ตัวพระราชา นอกจากนี้ ขุน ใช้เป็นคำเปรียบ หมายถึง ผู้มีความสามารถในการใช้อาวุธชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น ขุนขวาน ขุนค้อน ขุนดาบ คำว่า ขุน อีกคำหนึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง ให้อาหารแก่สัตว์, เลี้ยงดูให้สมบูรณ์... สำนวนไทย ใช้น้ำ ขุนไม่ขึ้น หรือ ขุนไม่เชื่อง หมายความว่า เลี้ยงไม่เชื่อง มีแต่เนรคุณ...

(บทวิทยุ รั้วรัก ภาษาไทย ตอน ขุน
ออกอากาศวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า คำว่า ขุน ที่มีความหมายตรงนั้น มี 2 คำ คือเป็นคำนามคำหนึ่งและคำกริยาอีกคำหนึ่ง คำที่เป็นคำนามมีความหมายโดยนัยหรือความหมายเปรียบ หมายถึง ผู้มีความสามารถในการใช้อาวุธชนิดใดชนิดหนึ่งด้วย ส่วน ขุน ที่เป็นคำกริยา มีปรากฏในสำนวน “ขุนไม่ขึ้น” หรือ “ขุนไม่เชื่อง”

4.1.2 ความรู้เกี่ยวกับที่มาของคำ

คำในภาษาไทยส่วนมากเป็นคำยืมจากภาษาต่างประเทศ รายการ รั้วรัก ภาษาไทย ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับที่มาของคำไว้ด้วย

ตัวอย่างที่ 1

ในภาษาไทยมีคำว่า วิตก ใช้อยู่ คำว่า วิตก มาจากภาษาบาลีว่า วิตทุก (อ่านว่า วิ-ตัก-กะ) แปลว่า ความตรึก ความคิด...

คำว่า ปริวิตก มาจากคำว่า ปริ (อ่านว่า ปะ-ริ) แปลว่า โดยรอบ กับคำว่า วิตก (อ่านว่า วิ-ตัก-กะ) ปริวิตก (อ่านว่า ปะ-ริ-วิ-ตัก-กะ) แปลว่า การตรึกตรองโดยรอบ ความใคร่ครวญโดยรอบ ในภาษาไทยใช้ว่า ปริวิตก หมายความว่า นึกเป็นทุกข์ หนักใจ กังวลมาก มักใช้ในภาษาเขียน มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า วิตก

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ปริวิตก

ออกอากาศวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ คำว่า ปริวิตก ว่ามีที่มาจากภาษาบาลีว่า ปริวิตก ซึ่งแปลตามศัพท์ได้ว่า การตรึกตรองโดยรอบ แต่ในภาษาไทยความหมายเปลี่ยนไปเล็กน้อย ใช้ในความหมายว่า นึกเป็นทุกข์, หนักใจ, กังวลมาก

ตัวอย่างที่ 2

...การดูแลพระภิกษุในเวลาฉันภัตตาหารอย่างนี้ เรียกว่า อังคาส (อ่าน อัง-คาส) คำว่า อังคาส เขียน อ อ่าง ไม้หันอากาศ ง ุง ค ควาย สระอา ส เสือ เป็นคำจากภาษาเขมรว่า อุงคาส (อ่านว่า อ็อง-เก็ยะส์) แปลว่า ควายของพระ แต่ในภาษาไทยใช้ อังคาส แปลว่า ดูแลปรนนิบัติพระในเวลาฉันภัตตาหาร

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ประเคน-อังคาส

ออกอากาศวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่าการดูแลพระภิกษุในเวลาฉันภัตตาหารนั้นเรียกว่า อังคาส และ คำว่า อังคาส นี้มาจากภาษาเขมรว่า อุงคาส (อ่านว่า อ็อง-เก็ยะส์) แปลว่า ควายของพระ

4.1.3 ความรู้เกี่ยวกับประวัติของคำ

คำในภาษาไทยหลายคำ ใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่น้อยคนที่จะทราบประวัติว่า คำนั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร ปรากฏใช้ในเอกสารใดมาก่อน หรือมีความหมายเดิมว่าอย่างไร รายการรู้ รัก ภาษาไทย ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติของคำไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

ลอยนวล ใช้เป็นสำนวนมีความหมายว่า สบายใจ อยู่อย่างสบาย ไม่ทุกข์ร้อนเพราะไม่ถูกจับตัวมาลงโทษ...มีปรากฏมาแต่

โบราณ มีความหมายกว้างกว่าในปัจจุบัน หมายถึง อยู่อย่างสบาย ไม่ทุกข์ร้อน เช่น ในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ทานกัณฑ์ กล่าวถึงตอนที่พระเวสสันดรต้องเสด็จออกไปอยู่ป่า พระนางมัทรีขอตามไปด้วยเพื่อดูแลรับใช้พระสวามี โดยให้เหตุผลว่า เมื่อพระสวามีตกยากต้องไปลำบาก พระนางไม่สมควรที่จะอยู่สุขสบายในเมือง ความปรากฏดังนี้ แต่ว่าลูกจะไม่ไปก็ใช้ที่ด้วยพระสวามีติดใจ ใครเขาไม่อินัง ลูกจะนอนลอยนวลอยู่ในวังไม่บังควร...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ลอยนวล

ออกอากาศวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติของคำว่า ลอยนวล มีปรากฏมาตั้งแต่สมัยโบราณ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะมีความหมายกว้างกว่าความหมายในปัจจุบัน ดังปรากฏตัวอย่างในมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ทานกัณฑ์ และบทละครนอกเรื่องไชยเชษฐา ซึ่งทั้ง 2 เรื่องเป็นวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ตัวอย่างที่ 2

...สำนวนราชรถมาเกยเป็นสำนวนที่มาจากประเพณีการปฏิบัติในสมัยโบราณ เมื่อพระมหากษัตริย์สิ้นพระชนม์โดยที่ยังไม่มีผู้สืบราชสมบัติ ไม่มีพระราชโอรสหรือพระยุพราช ตามธรรมเนียมขุนนางข้าราชการทั้งหลายจะพร้อมใจกันเสี้ยมราชรถคือจักรรถพระที่นั่งผูกม้าแล้วปล่อยให้เสี้ยมหาย ม้านำรถไปหยุดอยู่ตรงผู้ใด ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีบุญซึ่งเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองเลือกให้มาเป็นพระมหากษัตริย์ ขุนนางข้าราชการทั้งหลายก็จะเชิญผู้นั้นให้ขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป เรียกเป็นสำนวนว่า ราชรถมาเกย

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ราชรถมาเกย

ออกอากาศวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติของคำว่า ราชรถมาเกย มีที่มาจากประเพณีการปฏิบัติในสมัยโบราณ เมื่อพระมหากษัตริย์สิ้นพระชนม์โดยที่ยังไม่มีผู้สืบราชสมบัติ ไม่มีพระราชโอรสหรือพระยุพราช ตามธรรมเนียมขุนนางข้าราชการทั้งหลายจะพร้อมใจกันเสี้ยมราชรถ ที่คือจักรรถพระที่นั่งผูกม้าแล้วปล่อยให้เสี้ยมหาย

4.1.4 ความรู้เกี่ยวกับตัวอย่างการใช้คำ

การให้ความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้มีการยกตัวอย่างการใช้คำ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังรายการเข้าใจความหมายหรือวิธีการใช้คำศัพท์นั้นได้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 1

คำว่า ใน เมื่อใช้ในคำราชาศัพท์ แปลว่า แห่ง หรือ ของ ใช้เฉพาะบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องเป็นส่วนในพระองค์กับพระราชวงศ์ชั้นสูง...ใช้กับคณะบุคคลก็ได้ เช่น รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใน ใช้กับสิ่งที่เกิดจากพระองค์ หรือเป็นของพระองค์ด้วย เช่น พระราชินีพันธุในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ถ้าเป็นบุคคลหรือสิ่งที่ไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นส่วนในพระองค์ ให้ใช้คำว่า ของ เช่น พระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระสหายของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระอาจารย์ของพระเจ้าหลานเธอ พระราชวังพญาไท เคยเป็นพระราชวังของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ใน
ออกอากาศวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้คำว่า “ใน” และ “ของ” ที่เป็นคำราชาศัพท์ ว่ามีการใช้คำที่แตกต่างกันอย่างไร และใช้ในกรณีใดได้บ้าง

ตัวอย่างที่ 2

...คำว่า กระจก เมื่อประสมกับคำอื่น ได้คำประสม เช่น กระจกเงา หมายถึง กระจกที่สะท้อนภาพเหมือนจริง ใช้สำหรับส่องหน้า กระจกฝ้า หมายถึง กระจกที่แสงลอดผ่านได้บ้าง แต่ตาไม่สามารถมองเห็นวัตถุอีกข้างหนึ่งได้ กระจกหุง หมายถึง กระจกบาง มีสีต่าง ๆ ใช้ประดับอาคาร วัตถุ หรือเครื่องใช้ เป็นต้น นอกจากนี้ ส่วนใสของตา มีรูปกลม ใส พื้นหน้านูนออก พื้นหลังหว่า ประกอบอยู่ส่วนหน้าของดวงตา เรียกว่า กระจกตา ในภาษาไทยมักจะเรียกกระจกเหล่านี้ว่า

กระจก โดยมีบริบทบอกให้รู้ว่าหมายถึงกระจกชนิดใด แต่ถ้า
ต้องการให้ชัดเจนก็ใช้คำประกอบตามลักษณะของกระจกนั้น

(บทวิทยุ รั้ว รัก ภาษาไทย ตอน กระจก
ออกอากาศวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า คำว่า “กระจก” เมื่อนำมาใช้เป็นคำประสมจะมีความหมายที่
แตกต่างกันออกไป แต่ยังคงเค้าความหมายเดิมของคำหลัก

4.1.5 ความรู้เกี่ยวกับสำนวน

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความ
ความหมาย “idiom สำนวน คือกลุ่มคำซึ่งมีความหมายไม่ตรงกับความหมายของคำต่าง ๆ ที่
ประกอบขึ้นเป็นกลุ่มคำกลุ่มนั้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545 : 217) และพจนานุกรม ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า “น. ถ้อยคำที่เรียบเรียง, โวหาร, บางทีก็ใช้
ว่าสำนวนโวหาร ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตาม
ตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1227) รายการรั้ว รัก ภาษาไทย
ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับสำนวน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

ข้าวเหลือเกลืออ้อม เป็นสำนวน หมายถึงภาวะที่บ้านเมือง
บริบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร. คนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลัก คน
ไทยส่วนใหญ่จึงมีอาชีพทำนา บางพื้นที่ของประเทศไทยมีน้ำท่า
อุดมสมบูรณ์มาก สามารถทำนาได้มากกว่าปีละ 1 ครั้ง ทำให้มี
ข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ เมื่อข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ มีจำนวน
มากเหลือกินเหลือใช้ จึงพูดว่า ข้าวเหลือ ส่วนเกลือนั้นเป็น
เครื่องปรุงรสอาหารที่สำคัญ และเป็นส่วนประกอบสำคัญในการ
ถนอมอาหารของคนสมัยก่อน เมื่อพูดว่า ข้าวเหลือ จึงต่อด้วย
เกลืออ้อม เป็นสำนวนว่า ข้าวเหลือเกลืออ้อม หมายถึงมีอาหาร
การกินอุดมสมบูรณ์ เช่น เมืองไทยเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ ข้าว
เหลือเกลืออ้อม ไม่มีใครอดตาย

(บทวิทยุ รั้ว รัก ภาษาไทย ตอน ข้าวเหลือเกลืออ้อม
ออกอากาศวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า สำนวน ข้าวเหลือเกลือส้ม ซึ่งหมายถึง มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ เป็นสำนวนที่เกิดจากวัฒนธรรมการกินของคนไทยที่กินข้าวเป็นหลักและใช้เกลือเป็นเครื่องปรุงรสอาหารที่สำคัญ

ตัวอย่างที่ 2

มดแดงแฝงพงมะม่วง เป็นสำนวน หมายถึง ผู้ชายที่หลงรักผู้หญิงและไปคอยเอาอกเอาใจ โดยที่ผู้หญิงไม่รักตอบ มดแดงแฝงพงมะม่วง ปรากฏในบทกลอนเรื่องพระอภัยมณี ตอนศรีสุวรรณเกี่ยวนางเกษราว่า เหมือนมดแดงแฝงพงมะม่วงงอม เทียวไต่ต่อมเต็มอยู่ไม่รู้รส มดแดงนั้นมักจะสร้างรังอยู่บนต้นมะม่วง คนที่ขึ้นต้นมะม่วงไปเก็บลูกมะม่วงจะถูกมดแดงกัด ทำให้รู้สึกคล้ายกับว่า มดแดงคอยดูแลปกป้องลูกมะม่วง แต่มดแดงก็ไม่ได้กินมะม่วง ไม่รู้รสหวานของมะม่วง คำว่าแฝง มีความหมายว่า แอบอยู่ เวลาปรกติเราอาจจะมองไม่เห็นมดแดง แต่พอขึ้นไปจะเก็บมะม่วง มดแดงก็จะออกมาจากรังหรือออกจากที่หลบตัวอยู่ เปรียบว่าราวกับแอบซ่อนตัวอยู่ในพงมะม่วง ด้วยลักษณะของมดแดงบนต้นมะม่วงนี้...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน มดแดงแฝงพงมะม่วง
ออกอากาศวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า สำนวน มดแดงแฝงพงมะม่วง เป็นสำนวนที่เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของสัตว์อย่างมดแดง ที่มักจะสร้างรังอยู่บนต้นมะม่วง ซึ่งนำมาใช้เปรียบผู้ชายที่หลงรักผู้หญิง แต่ไม่มีทางที่จะได้ผู้หญิงคนนั้นมาเป็นคนรักหรือเป็นภรรยาว่า เป็นมดแดงหรือ มดแดงแฝงพงมะม่วง

4.2 คุณค่าด้านอื่น ๆ

นอกเหนือจากการให้ความรู้ด้านภาษาไทยแล้ว รายการวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ยังมีคุณค่าที่ให้ประโยชน์เป็นความรู้ในด้านอื่น ๆ อีกด้วยดังนี้

4.2.1 ความรู้เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้

เนื้อหาของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย นำคำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้มาอธิบาย บางคำอาจบอกที่มา วิธีใช้ หรือกรรมวิธีการทำโดยสังเขป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

ซีผึ้ง หมายถึง รังของผึ้งนำมาหลอมให้ละลายด้วยไฟอ่อน ๆ ซึ่งเรียกว่า หุงซีผึ้ง. ซีผึ้งที่หุงแล้วปรุงให้มีกลิ่นหอม ใช้ทาริมฝีปากไม่ให้แห้งและแตก มักเรียกว่า สีผึ้ง...อย่างไรก็ตาม ซีผึ้งก็ยังเป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ เช่น ใช้ทำเทียน หรือทำประติมากรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีผู้ใช้ซีผึ้งทำหุ่นรูปบุคคลเป็นงานศิลปกรรมอีกแขนงหนึ่งที่นายกย่อง เช่น ที่พิพิธภัณฑสถานหุ่นซีผึ้งของ Madame Tussauds ในประเทศอังกฤษ ในเมืองไทยก็มีพิพิธภัณฑสถานหุ่นซีผึ้ง จัดแสดงหุ่นซีผึ้งพระราชวงศ์ พระภิกษุผู้ที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา ดารา นักกีฬา และนักประพันธ์ด้วย

(บทวิทยุ ฐู รั ก ภาษาไทย ตอน ซีผึ้ง-สีผึ้ง
ออกอากาศวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า ซีผึ้ง กับ สีผึ้ง เป็นของใช้ที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทย “ซีผึ้ง” คือ รังของผึ้งนำมาหลอมละลายด้วยไฟอ่อน ๆ เรียกว่า หุงซีผึ้ง จากนั้นนำมาปรุงให้มีกลิ่นหอมใช้ทาริมฝีปาก เรียกว่า “สีผึ้ง” นอกจากนี้ยังนำซีผึ้งมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีก เช่น ใช้ทำเทียน ทำประติมากรรมต่าง ๆ และทำหุ่นรูปบุคคลอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 2

ต่าง เป็นภาชนะสานใส่สิ่งของเพื่อบรรทุกบนหลังสัตว์ เช่น โค ลา ม้า มีคานไม้พาดบนหลังสัตว์ห้อยต่างลงมาทั้ง 2 ข้าง โดยมี อานต่าง ซึ่งเป็นเบาะรองคานไม้ นั้น เพื่อกันไม่ให้โคหรือลาเจ็บหลัง ต่างที่ใช้ในราชการทหารสมัยก่อนมีโครงลักษณะโค้งพอดีกับหลังสัตว์ สำหรับให้ยกขึ้นบรรทุกหลังสัตว์และนำวางลงบนพื้นได้สะดวก คำว่า ต่าง นอกจากจะมีความหมายว่า ภาชนะที่ใช้บรรทุกของแล้ว ยังใช้เป็นคำกริยา หมายความว่า บรรทุก...

(บทวิทยุ ฐู รั ก ภาษาไทย ตอน ต่าง
ออกอากาศวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า ต่าง เป็นภาษาที่ใช้สำหรับบรรทุกสิ่งของบนหลัง และคำว่าต่าง ยังใช้เป็นคำกริยาหมายความว่า บรรทุก ด้วย

4.2.2 ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย นำคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ มานำเสนอเป็นเนื้อหา ซึ่งมักเป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

...คำว่า วิสามัญ อีกคำหนึ่ง เป็นคำที่ตัดมาจากคำเต็มว่า วิสามัญฆาตกรรม หมายถึง สังหารชีวิตผู้กระทำความผิด กฎหมายอาญาร้ายแรงเพื่อเป็นการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่ เช่น คนร้ายคดีค้ายาบ้าถูกวิสามัญทั้ง 2 คน เพราะใช้อาวุธ สงครามยิงต่อสู้กับตำรวจ

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน วิสามัญ ออกอากาศวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า คำว่า วิสามัญ นั้นมีหลายความหมาย แต่คำที่นำมาใช้กล่าวถึง เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ คือ วิสามัญฆาตกรรม หมายถึง สังหารชีวิตผู้กระทำความผิด กฎหมายอาญาร้ายแรงเพื่อเป็นการป้องกันตัวของเจ้าหน้าที่

ตัวอย่างที่ 2

ในช่วงที่เกิดน้ำท่วมใหญ่ในปีนี้ [พฤษภาคม 2554] มีการใช้ ถุงผ้าหรือถุงพลาสติกบรรจุทรายวางทับซ้อนกันเพื่อเป็นผนัง กันน้ำไม่ให้ไหลเข้าไปยังที่ที่ไม่ต้องการให้น้ำเข้า เช่น ใช้ถุง ทรายซ้อนกันไว้หน้าประตูบ้าน ใช้ถุงทรายปิดช่องทางน้ำที่จะ เอ่อขึ้นมาตามท่อระบายน้ำ ในที่ที่มีน้ำมากทางการใช้ถุงทราย ขนาดใหญ่วางซ้อนกันเป็นกำแพงกันน้ำ เมื่อต้องการสร้างสิ่ง กันให้แข็งแรงและใหญ่ขึ้น ถุงทรายที่ใช้จึงต้องทำให้ใหญ่ขึ้น เป็น ถุงยักษ์ แต่ผู้ใช้เรียกด้วยคำภาษาอังกฤษเขียน big bag ซึ่งออกเสียงตามระบบเสียงภาษาอังกฤษที่ถูกต้องว่า บิ๊ก-แบก

แต่คนไทยออกเสียงว่า บิ๊กแบ็ก ถุงขนาดใหญ่นั้นควรเรียกว่า
ถุงยักษ์ หรือถุงทรายยักษ์

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ถุงยักษ์-บิ๊กแบ็ก
ออกอากาศวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2554 ได้เกิดคำศัพท์เรียกถุงทรายขนาดใหญ่ซึ่งใช้กันชื่อว่า “บิ๊กแบ็ก” เป็นคำที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ซึ่งเป็นคำที่ใช้กันมากในช่วงน้ำท่วมใหญ่ใน พ.ศ. 2554

4.2.3 ความรู้เกี่ยวกับพืช

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้นำคำศัพท์เกี่ยวกับพืชที่ใช้กันในภาษาไทยหลายคำ ซึ่งมีความน่าสนใจ เช่น ในด้านความหมายและที่มาของคำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

คำว่า พุทรา เขียน พ พาน สระอุ ท ทหาร ร เรือ สระอา มาจากภาษาสันสกฤตว่า พทร (อ่านว่า พะ-ทะ-ระ) ไทยแผลงเป็น พุทรา คือออกเสียง ทร (อ่านว่า ทอ-ร่อ) เป็นเสียง ซ พุทราเป็นชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง กิ่งมีหนาม ผลมีทั้งกลมและรี ใบมีขนาดเล็ก ดอกมีกลิ่นเหม็นด้วยเหตุที่พยางค์ท้ายของคำว่า พุทรา ฟ้องเสียงกับคำว่า ซา ซึ่งหมายถึง ลดน้อยลง โบราณจึงห้ามปลูกพุทราในบ้าน...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน พุทรา
ออกอากาศวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า ชื่อ พุทรา เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต ทั้งยังให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของพุทรา ความเชื่อเกี่ยวกับชื่อ และสำนวนที่เปรียบกับต้นพุทรา

ตัวอย่างที่ 2

จิก เป็นชื่อไม้ต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 10-15 เมตร ขึ้นในที่ชุ่มชื้นและน้ำท่วมถึง มีอยู่ทั่วทุกภาคในประเทศไทย จิก มีชื่อเรียกอื่น ๆ คือ กระโดน กะนอน ปุย จิก เป็นต้นไม้ที่มีประโยชน์มาก ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักได้ ดอกและน้ำจากเปลือกสดใช้ผสมกับน้ำผึ้ง จิบแล้วทำให้ชุ่มคอ แก้ไอและแก้หวัด ผลกินเป็นยาช่วยย่อยอาหาร ใบมีรสฝาด แพทย์แผน

โบราณใช้ใบผสมกับเครื่องยาอื่น ๆ ปรุงเป็นยาสมานแผล เปลือกต้นจิกใช้เป็นสีย้อม แก้วไข แก้วพิษงู แก้วเมื่อยเคล็ด เส้นใย จากเปลือกใช้ทำเชือก ทำเบาะรองหลังช้าง ทำกระดาษ ส่วน รากและเมล็ดของจิกมีพิษใช้เบื่อปลา เนื้อไม้ของต้นจิกค่อนข้าง หนียว แข็ง และหนัก สีแดงแก่หรือสีน้ำตาลแกมแดง ทนทาน เมื่อยอยู่ในร่ม ใช้ทำเครื่องเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ไม้จิก ถ้าอาบน้ำยาอย่างถูกต้อง สามารถใช้กลางแจ้งเป็นหมอนรอง รางรถไฟได้ดี

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน จิก
ออกอากาศวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับ จิก ซึ่งเป็นชื่อต้นไม้ โดยบอกถึงลักษณะ และประโยชน์
ไว้ด้วย

4.2.4 ความรู้เกี่ยวกับสัตว์

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้นำเสนอคำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ที่ใช้กันในภาษาไทย
หลายคำ ซึ่งมีความน่าสนใจ เช่น ในด้านความหมายและที่มา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

กระเต็น เขียน ก ไก่ ร เรือ สระอะ สระเอ ต เต่า ไม้ไต่คู้
น หนู เป็นชื่อนกชนิดหนึ่ง รูปร่างอ้วนป้อม หัวโต คอสั้น ปาก
ยาวใหญ่และตรง ปลายแหลม ขาเล็กสั้น ในประเทศไทยมีนก
กระเต็นอยู่ 14 ชนิด เช่น กระเต็นขาวดำใหญ่ กระเต็นปากหลัก
กระเต็นน้อย กระเต็นลาย กระเต็นแดง นกกระเต็นทุกชนิดมี
สีสันสดใส ประกอบด้วยสีน้ำเงิน เขียว แดง น้ำตาลส้ม และขาว
หลายชนิดมีปากสีเหลืองหรือแดงสะดุดตา เป็นนกที่บินเร็ว บิน
ตรง กระพือปีกถี่มาก สลับด้วยการร่อนเป็นระยะสั้น ๆ จะไม่
กระพือปีกติดต่อกันเป็นระยะนาน ๆ นกกระเต็นมีอีกชื่อหนึ่งว่า
นกกินปลา แต่นกกระเต็นบางชนิดไม่กินปลา แต่กินแมลง
หนอน สัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็ก เช่น ปู กุ้ง กบ เขียด เป็นต้น ...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน กระเต็น
ออกอากาศวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของนกกระเต็น ชนิด รวมถึงชื่อที่เรียกแตกต่างกันไป

ตัวอย่างที่ 2

คำว่า เลือดอุ่น เลือดเย็น เป็นคำแบ่งประเภทของสัตว์ตามอุณหภูมิของร่างกาย เป็นสัตว์เลือดอุ่นและสัตว์เลือดเย็น สัตว์เลือดอุ่น คือ สัตว์ที่มีอุณหภูมิของร่างกายอุ่นและคงที่เพราะร่างกายมีกลไกควบคุมอุณหภูมิไม่ให้เปลี่ยนแปลงตามอุณหภูมิของสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าอุณหภูมิภายนอกจะหนาวเย็นหรือร้อนเพียงใดก็ตาม สัตว์เลือดอุ่น มี 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ สัตว์ปีกกลุ่มหนึ่งและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอีกกลุ่มหนึ่ง สัตว์ปีก คือ นก เป็ด ไก่ เป็นต้น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม คือ คน ช้าง แมว น้ำ ปลา วาฬ ปลาโลมา พะยูน สุนัข เป็นต้น สัตว์เลือดเย็น คือ สัตว์ที่มีอุณหภูมิในร่างกายเปลี่ยนแปลงไปตามอุณหภูมิของสภาพแวดล้อมอยู่เสมอ จึงสามารถอยู่ได้ทั้งในที่ที่มีอากาศร้อนและอากาศเย็น...

(บทวิทยุ รั้วรัก ภาษาไทย ตอน เลือดอุ่น-เลือดเย็น
ออกอากาศวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งประเภทสัตว์เลือดอุ่นและสัตว์เลือดเย็นว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งประเภทของสัตว์

4.2.5 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ว่า “น. สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย, วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา.” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1103) ศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชชน (2501 : 22) ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรมมีความหมายเป็นหลายนัย และใช้และเรียกชื่อกันเป็นหลายแง่หลายชื่อ สุดแต่จะต้องการใช้ในแง่ไหนชื่อไหน เพราะตามธรรมดาเมื่อกล่าวกันเป็นสามัญในคำว่าวัฒนธรรม ผู้กล่าวอาจมุ่งวัฒนธรรมแต่แง่ไรก็ได้ เช่นนี้ไปถึงเรื่องเครื่องแต่งกาย เรื่องศิลปะ ซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมทั้งหมดแต่เป็นวัฒนธรรมเพียงกลางแง่เท่านั้น ลางทีก็เรียกแยก เช่นศาสนา

และวัฒนธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม ภาษาและวัฒนธรรมเป็นต้น ซึ่งที่แท้จริงหมดนั้นก็เป็
วัฒนธรรมด้วยกัน หากแยกเพื่อจะเน้นให้เห็นเด่นเท่านั้น” และพจนานุกรม ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำ “ประเพณี” ไว้ว่า “ประเพณี น. สิ่งที่ยึด
ถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี.
(ส. ปุระเวณี; ป. ปเวณี).” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 709)

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้นำคำศัพท์จำนวนมากที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
วัฒนธรรมประเพณีที่ปรากฏในสังคมไทยมาอธิบาย พร้อมทั้งให้ความรู้เพิ่มเติม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

บูชา เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตว่า บูชา หมายถึง
การเคารพ การให้เกียรติ การให้ความเคารพ มักใช้หมายถึง
การแสดงความเคารพบุคคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่น่าเชื่อถือด้วยสิ่ง
ดี ๆ เช่น ดอกไม้หอม รูป เทียน ของหอมต่าง ๆ เป็นต้นในทาง
พระพุทธศาสนาจัดว่า การบูชาดังกล่าวเป็นอามิสบูชา (อ่าน
อา-มิต-สะ-บู-ชา) คือการบูชาด้วยสิ่งของ คำว่า อามิส แปลว่า
สิ่งของอันเป็นเครื่องล่อใจให้หลงยินดี การบูชาแบบนี้แม้จะจัด
ว่าเป็นการกระทำที่ดี แต่ก็ถือว่ามีค่าน้อยกว่าการบูชาด้วยการ
ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเรียกว่า ปฏิบัติบูชา
(อ่านว่า ปะ-ติ-บัติ-บู-ชา) หรือ ปฏิบัติบูชา (อ่านว่า ปะ-ติ-บัติ-
ติ-บู-ชา)...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน บูชา

ออกอากาศวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า คำว่า บูชา เป็นคำที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี โดยใช้
หมายถึงการแสดงความเคารพบุคคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่น่าเชื่อถือด้วยสิ่งดี ๆ และในทาง
พระพุทธศาสนามีการใช้คำว่าบูชาแตกต่างกันไปหลายคำ เช่น อามิสบูชา ปฏิบัติบูชา

ตัวอย่างที่ 2

โขนเป็นมหรสพรูปแบบหนึ่งของไทย จัดแสดงในงานพระ
ราชพิธีสำคัญ มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่โบราณมา โขน
เป็นมหรสพของหลวงที่คนธรรมดาทั่วไปไม่อาจจัดขึ้นได้
เนื่องจากต้องใช้คนเป็นจำนวนมาก ทั้งการแสดงโขนต้องใช้ผู้
แสดงที่ได้รับการฝึกหัดทำเต้นท่ารำที่มีลักษณะพิเศษ เครื่อง

แต่งกายของผู้แสดงต้องมีความเหมาะสมกับบท ต้องมีเครื่องดนตรีที่ครบชุด มีบทพากย์และบทเจรจาต่างกับมหรสพอื่น ผู้แสดงสวมหัวโขนจึงไม่ต้องร้อง ไม่ต้องเจรจาเอง เรื่องที่ใช้แสดงมีเรื่องเดียว คือ รามเกียรติ์ ซึ่งเป็นวรรณคดีเรื่องใหญ่ที่มีตัวละคร เป็นเทวดา ฤๅษี มนุษย์ ยักษ์ ลิง และสัตว์ต่าง ๆ...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน โขน

ออกอากาศวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับ โขน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแสดงอย่างหนึ่งของไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

4.2.6 ความรู้เกี่ยวกับสถานที่

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้ให้คำอธิบายคำในภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ เช่น ในด้านที่มาของคำ ความหมาย และตัวอย่างการใช้คำ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

พรหมโลก (อ่านว่า พรหม-มะ-โลก) เป็นแดนที่อยู่ของพรหมตำแหน่งอยู่เหนือสวรรค์ชั้นฉกามาพจรขึ้นไป และอยู่ห่างจากแผ่นดินมากจนไม่อาจจะวัดได้ด้วยเครื่องวัดใด ๆ ท่านจึงได้อุปมาไว้ว่า พรหมชั้นล่างสุด ซึ่งมีชื่อว่า พรหมปารีสัชชา (อ่านว่า พรหม-ปา-ริ-สัต-ชา) นั้น... พรหมโลกนั้นมีทั้งหมด ๒๐ ชั้น เป็นพรหมที่มีรูปกาย ๑๖ ชั้น และเป็นพรหมไม่มีรูปกายอีก ๔ ชั้น

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน พรหมโลก

ออกอากาศวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ คำว่า พรหมโลก เป็นชื่อสถานที่หมายถึงแดนที่อยู่ของพรหมซึ่งพรหมโลกนั้นมีทั้งหมด 20 ชั้น แบ่งเป็นพรหมที่มีรูปกาย 16 ชั้น และพรหมไม่มีรูปกาย 4 ชั้น

ตัวอย่างที่ 2

คำว่า อุทยาน เขียน อ อ่าง สระอุ ท ทหาร ย ยักษ์ สระอา น หนู เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต อุทยาน (อ่านว่า อุต-ยา-นะ) แปลว่า สวน ในไตรภูมิิกถาหรือไตรภูมิพระร่วงพระ

ราชนิพนธ์ของพญาสิทธิไทย กล่าวถึงอุทยานหรือสวนในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งมีพระอินทร์เป็นผู้ปกครองว่า มีอุทยานอยู่ 5 แห่ง ด้านตะวันออกชื่อ นันทอุทยาน (อ่านว่า นัน-ทะ-อุต-ทะ-ยาน) หรือ นันทวัน (อ่านว่า นัน-ทะ-วัน) แปลว่า สวนอันเป็นที่ยินดีมีทั้งไม้ดอกไม้ผล. ด้านทิศใต้มีอุทยานชื่อปารุชกวัน (อ่านว่า ปา-รุค-สะ-กะ-วัน) แปลว่า สวนมะปราง ด้านทิศตะวันตกมีอุทยานชื่อจิตรลดาวัน (อ่านว่า จิต-ละ-ดา-วัน) แปลว่า สวนที่มีไม้เถาสีต่าง ๆ ด้านทิศเหนือมีอุทยานชื่อมิสสกวัน (อ่านว่า มิท-สะ-กะ-วัน) แปลว่า สวนผสม ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีสวนชื่อมหาวัน แปลว่า สวนใหญ่ ไทยนำชื่ออุทยานในสวรรค์มาตั้งเป็นชื่อพระราชวัง พระตำหนัก...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน อุทยานในสวรรค์
ออกอากาศวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า คำว่า อุทยานในสวรรค์ เป็นชื่อสถานที่ที่ปรากฏในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ นันทวัน, ปารุชกวัน, จิตรลดาวัน, มิสสกวัน และมหาวัน นอกจากนี้ในภาษาไทยยังได้นำชื่ออุทยานในสวรรค์นั้นมาตั้งเป็นชื่อสถานที่ที่มีอยู่จริงด้วย

4.2.7 ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ

รัชช ปุณโณทก (2528 : 350) กล่าวว่า “ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือเป็นผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคมนั้น ๆ แม้พลังธรรมชาติเหล่านี้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและเคารพเกรงกลัว ความเชื่อของคนไทยโดยส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อในเรื่องของผีसांग เทวดา นางฟ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์”

เนื้อหาของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของคนในสังคมไทย แบ่งเป็นคำศัพท์เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา และคำศัพท์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

เกียรติมุข (อ่านว่า เกียด-ติ-มุข) เป็นชื่อของอสูรร้ายหน้าดา
นำเกลียดน่ากลัว เกิดจากเปลวเพลิงจากพระเนตรที่ 3 ของพระ
ศิวะ เพื่อให้กินพระราหูซึ่งบังอาจขอพระอุมาไปเป็นชายา เมื่อ

พระราชหุถุกลขอชีวิต พระศิวะจึงห้ามเกียรติมุขไม่ให้กินพระราชหุ
 เกียรติมุขทูลถามพระศิวะว่าตนเกิดมาเพื่อกินพระราชหุ เมื่อกิน
 พระราชหุไม่ได้ พระศิวะจะให้กินสัตว์อะไร พระศิวะจึงสั่งให้
 เกียรติมุขกินตัวเอง เกียรติมุขจึงกินตนเองถึงกรามล่าง เหลือ
 แต่ศีรษะและมือทั้ง 2 ข้าง พระศิวะสรรเสริญว่า เกียรติมุขเชื่อ
 ฟังและภักดีสมควรยกย่อง จึงตั้งชื่ออสูรนี้ว่าเกียรติมุข แปลว่า
 ดวงหน้าอันมีเกียรติยศ แล้วนำเกียรติมุขไปประดับเหนือบาน
 ทวาร ประทานพรให้ดวงหน้าของเกียรติมุขปรากฏแก่ผู้คนใน
 สถานที่ทุกแห่ง หากผู้ใดพบเห็นดวงหน้าอันมีเกียรตินี้ จักมีชีวิต
 ที่สมบูรณ์และสามารถเลี้ยงตนเองได้ตลอดชีวิต ความเชื่อตาม
 ตำนานนี้ทำให้เทวสถานของชาวฮินดูทั้งในอินเดีย กัมพูชา ไทย
 และอินโดนีเซีย ปรากฏรูปเกียรติมุขประดับเหนือบานประตูหรือ
 ด้านนอกของเทวสถาน

(บทวิทยุ รักรัก ภาษาไทย ตอน เกียรติมุข
 ออกอากาศวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ คำว่า เกียรติมุข เป็นความเชื่อเกี่ยวกับอสูรในศาสนา
 พราหมณ์ที่ปรากฏให้เห็นได้ในสถาปัตยกรรมและจิตรกรรมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง
 ใต้หลายประเทศ

ตัวอย่างที่ 2

ผีโชมตเป็นคำเรียกผีประเภทหนึ่ง คำว่า โชมต เป็นคำที่
 รับมาจากภาษาเขมรว่า โชมจ (อ่านว่า ชะ-มัจ) แปลว่า ผี คำ
 ว่า ผีโชมต จึงเป็นคำซ้อน แต่ในภาษาไทยใช้หมายถึงผีประเภท
 หนึ่ง ผีโชมตไม่มีรูปร่างว่าเป็นอะไรแน่นอน บางทีก็กล่าวว่ามี
 โชมตเป็นดวงไฟกลม ๆ มีแสงแวม ๆ เห็นกันตอนกลางคืนในที่
 ที่มีน้ำแฉะ ๆ ผีโชมตมักทำให้คนหลงทาง เพราะคนที่เดินทาง
 กลางคืนเห็นผีโชมตแล้วคิดว่าเป็นคนส่องไฟ หรือเป็นดวงไฟ
 ของบ้านเรือนคน แต่เมื่อเข้าไปใกล้ไฟนั้นก็หายไป แล้วไปสว่าง
 ที่อื่นอีก ทำให้คนที่เดินทางในความมืดหลงทางสันนิษฐานว่า ผี

โฆมต เป็นแก๊สมีเทน (methane) ที่เกิดจากการเผาเปื้อยผุพัง
ของสารอินทรีย์แล้วติดไฟในอากาศ เป็นแสงวอบแวบในที่มืด

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ผีโฆมต
ออกอากาศวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ คำว่า ผีโฆมต เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีของคนไทย มี
ลักษณะเป็นแสงเรือง ทั้งนี้ความเชื่อดังกล่าวมีข้อสันนิษฐานทางวิทยาศาสตร์ว่าอาจเกิดจากแก๊ส
มีเทน ทั้งนี้คำว่า “โฆมต” เป็นคำยืมภาษาเขมร

4.2.8 ความรู้เกี่ยวกับนันทนาการและความบันเทิง

คำว่า นันทนาการ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความ
ความหมายไว้ว่า “กิจกรรมที่ทำตามสมัครใจในยามว่าง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
และผ่อนคลายความตึงเครียด, การสราญใจ. (อ. recreation)” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 616)
ส่วนคำว่า “บันเทิง” พจนานุกรมฉบับเดียวกันให้ความหมายไว้ว่า “เบิกบาน, รื่นเริง; ทำให้รู้สึก
สนุก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 664)

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับนันทนาการและ
ความบันเทิง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

ละครรำ เป็นมหรสพชนิดหนึ่ง มีเวทีหรือสถานที่ให้ตัวละคร
แสดง ตัวละครแต่งกายตามบทในเรื่องที่จัดแสดง มักมีสิ่ง
ประกอบอื่น ๆ เช่น ฉาก ดนตรี คนร้องเพลง ตามลักษณะของ
ละครแต่ละประเภท ละครรำเป็นละครแบบดั้งเดิมของไทย
แสดงเรื่องในวรรณคดีที่แต่งเป็นกลอน เช่น เรื่องอิเหนา สังข์
ทอง ไกรทอง ไชยเชษฐา สังข์ศิลป์ชัย ตัวละครแต่งเครื่องละคร
ไทย ซึ่งจะแบ่งเป็นตัวละครและตัวนาง ละครรำแบ่งเป็นละครใน
ละครนอก และละครชาตรี ละครใน เดิมเป็นละครของหลวงที่
เจ้านายเป็นผู้อุปถัมภ์ การแสดงมีการรำรำที่งดงามตามแบบ
ฉบับของละครไทย ใช้ดนตรีไทยและขับร้องเพลงทำนองไทย
ประกอบ ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน ละครรำ
ออกอากาศวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับคำว่า ละครรำ ซึ่งเป็นมหรสพของคนไทยที่มีมาแต่โบราณ สามารถแบ่งออกเป็น ละครใน ละครนอก และละครชาติรี

ตัวอย่างที่ 2

หมากรูก เป็นชื่อการเล่นชนิดหนึ่ง มาจากคำว่า หมาก เป็นคำเรียกสิ่งที่เป็นหน่วยเป็นลูก กับคำว่า รุก หมายถึง ล้วงล้ำเข้าไปในเขตของผู้อื่น การเล่นหมากรูก มีกระดานกับตัวหมากเป็นอุปกรณ์การเล่น เล่นได้ครั้งละ 2 คน สมมุติตัวหมากของแต่ละฝ่ายเป็นกองทหารเข้าต่อสู้กันในสมรภูมิ เพื่อล้วงล้ำเข้าไปในแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าหมากตัวสำคัญที่สุดของฝ่ายใดถูกกินหรือหมดตาเดิน ฝ่ายนั้นแพ้...

(บทวิทยุ รักรัก ภาษาไทย ตอน หมากรูก
ออกอากาศวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับคำว่า หมากรูก ซึ่งเป็นชื่อการเล่นชนิดหนึ่งของไทย มีกระดานกับตัวหมากเป็นอุปกรณ์การเล่น เล่นได้ครั้งละ 2 คน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับหมากรูกที่เล่นกันในชาติอื่น ๆ เช่น หมากรูกจีน หมากรูกสากล

4.2.9 ความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

คำว่า ปรากฏการณ์ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายไว้ว่า “การสำแดงออกมาให้เห็น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 715) ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือสิ่งที่ธรรมชาติสำแดงออกมาให้เห็น โดยมนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ วิทยากร รักรัก ภาษาไทย ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

สึนามิ เขียน ส เสือ สระอี น หนู สระอา ม ม้า สระอิ เป็นคำเรียกคลื่นทะเลขนาดใหญ่ที่เคลื่อนตัวอย่างรวดเร็วและมีพลังมาก เนื่องจากมวลน้ำในมหาสมุทรได้รับแรงสั่นสะเทือนอย่างรุนแรง จนกลายเป็นคลื่นกระจายตัวออกไปจากศูนย์กลาง สั่นสะเทือน สึนามิมักเกิดเมื่อมีแผ่นดินไหวรุนแรงใต้ท้องทะเล เพราะภูเขาไฟระเบิดหรือเปลือกโลกเคลื่อนตัว สึนามิอาจเกิดจากสาเหตุอื่น เช่น การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ทะเล หรือ อุกกาบาตขนาดใหญ่พุ่งลงในมหาสมุทร คลื่นธรรมชาติมีความ

เร็วการเคลื่อนที่ไม่เกิน 80 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ความยาวคลื่นเพียง 100-1,000 เมตร และมีความสูงคลื่นเมื่อซัดเข้าฝั่งเพียง 1-2 เมตร แต่สึนามิมีความเร็วมากกว่าคลื่นธรรมดา 10 เท่า มีความยาวของคลื่นมากถึง 1,000 เท่า เมื่อคลื่นเข้าถึงฝั่ง คลื่นสึนามิก็ยังคงสูงกว่าคลื่นธรรมดากว่า 10 เท่า คลื่นสึนามิจึงมีอำนาจสามารถทำลายล้างรุนแรง...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน สึนามิ
ออกอากาศวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า สึนามิ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด

ตัวอย่างที่ 2

รຸ່ง เป็นสัตว์ในนิยาย มีลักษณะเป็นเหยี่ยวขนาดใหญ่ ดูร้ายกินคนเป็นอาหาร ในตำนานหลายตำนานกล่าวว่า เทวดาต้องการลงโทษมนุษย์ซึ่งไม่ตั้งอยู่ในศีลสัตย์ มักส่งรຸ່งลงมากินคนจนหมดเมือง เช่น ซาดกเรื่องคัทธนซาดก (อ่านว่า คัด-ทะ-นะ-ซาดก) พญาแถนส่งรຸ່ง 2 ตัวมากินชาวเมืองจนหมด พระคัทธนาม (อ่านว่า คัด-ทะ-นาม) ต้องใช้ไม้กายสิทธิ์ตันชี้ตายปลายชี้เป็น ชี รຸ່งให้ตายและชี้ชาวเมืองให้ฟื้นชีวิตกลับคืนมา คนโบราณเชื่อว่าเมื่อรຸ່งจากฟ้าลงมากินอาหารหรือกินน้ำจะมีแสงสีเป็นแถบเห็นเป็น 7 สีไล่หลังตามมา คือ สีม่วง คราม น้ำเงิน เขียว เหลือง แสด และแดง เนื่องจากแถบแสงสี 7 สีนั้น เกิดเมื่อรຸ່งลงมากินน้ำ จึงเรียกรຸ່งกินน้ำ...

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน รຸ່ง
ออกอากาศวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้ว่า คำว่า รຸ່ง เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คนโบราณเชื่อว่ามาจาก “นกรຸ່ง” ที่ลงมากินน้ำ นอกจากนี้คนไทยยังนำคำว่า “รຸ່ง” ใช้เรียกสีที่ไล่เป็นแถบอย่างสีของรຸ່งกินน้ำด้วย

4.2.10 ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญ

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย นำคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับระยะเวลาที่ออกอากาศมานำเสนอเป็นเนื้อหา โดยมีคำศัพท์ที่มีความสอดคล้องกับวันสำคัญที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

วันภาษาไทยแห่งชาติ ตรงกับวันที่ 29 กรกฎาคม เนื่องด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานกระแสพระราชดำริ เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย ในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุมคณะอักษรศาสตร์ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 ต่อมาคณะกรรมการรณรงค์เพื่อภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เสนอขอให้รัฐบาลประกาศให้วันที่ 29 กรกฎาคมของทุกปีเป็น วันภาษาไทยแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 กำหนดให้วันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปีเป็นวันภาษาไทยแห่งชาติ และได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง วันภาษาไทยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2542

(บทวิทยุ รู้ รัก ภาษาไทย ตอน วันภาษาไทยแห่งชาติ

ออกอากาศวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2554)

จากตัวอย่างให้ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญคือ วันภาษาไทยแห่งชาติ ซึ่งตรงกับวันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปี

จากการศึกษาคุณค่าของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ทั้งคุณค่าด้านภาษาไทย และคุณค่าด้านอื่น ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ความรู้เกี่ยวกับพืช เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า รายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังรายการซึ่งไม่เพียงแต่ให้ความรู้ด้านภาษาไทยเท่านั้น ยังให้ความรู้ด้านอื่น ๆ อีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวិเคราะห์คำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ของราชบัณฑิตยสถาน ในด้านการวิเคราะห์การจัดกลุ่มคำศัพท์ องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์ และคุณค่าของเนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 การจัดกลุ่มคำศัพท์ในรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”

รายการ รู้ รัก ภาษาไทย ได้นำเสนอคำศัพท์ในปี 2554 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2554 จำนวน 365 ตอน สามารถแบ่งประเภทการจัดกลุ่มคำศัพท์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

5.1.1 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก

5.1.2 กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก

5.1.3 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่ 1 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก มีอัตราส่วนมากที่สุด โดยมีเนื้อหา คำศัพท์ส่วนใหญ่เป็นคำนามและคำกริยา พบคำนามที่มีความหมายเกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ มากที่สุด กลุ่มคำศัพท์ที่พบรองลงมาคือกลุ่มที่ 3 กลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน พบสำนวนเกี่ยวกับความคิด เจตคติ พฤติกรรม มากที่สุด และกลุ่มคำศัพท์ที่มีอัตราส่วนน้อยที่สุด คือกลุ่มที่ 2 กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก ได้แก่ คำเชื่อม คำแทน และคำเสริม

5.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอคำศัพท์รายการ รู้ รัก ภาษาไทย

องค์ประกอบของรายการ รู้ รัก ภาษาไทย แบ่งได้ 2 องค์ประกอบ คือ 1. องค์ประกอบหลัก [คำตั้ง + ความหมาย] ซึ่งต้องปรากฏอยู่ในโครงสร้างเสมอ และ 2. องค์ประกอบเสริม [คำอ่าน, การเขียน, ชนิดของคำ, ตัวอย่าง, การประกอบคำ, การสร้างคำ, ที่มาของคำ, ประวัติของคำ, วิธีการใช้คำ, ประวัติการใช้คำ, คำไวพจน์, ลูกคำ, คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำตั้ง] องค์ประกอบเสริมนี้จะปรากฏร่วมกับองค์ประกอบหลัก ทั้งนี้จะปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ และอาจปรากฏร่วมกันมากกว่า 1 องค์ประกอบก็ได้

โครงสร้างการนำเสนอในรายการ รู้ รัก ภาษาไทย พบโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ถึงโครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน และโครงสร้างพิเศษ โดยมีโครงสร้างองค์ประกอบ 5 ส่วนมากที่สุด รองลงมาคือโครงสร้างองค์ประกอบ 4 ส่วน โครงสร้างองค์ประกอบ 6 ส่วน โครงสร้างองค์ประกอบ 3 ส่วน โครงสร้างองค์ประกอบ 7 ส่วน โครงสร้างองค์ประกอบ 8 ส่วน โครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน น้อยที่สุดคือโครงสร้างพิเศษ

แม้โครงสร้างองค์ประกอบหลักจะปรากฏอยู่ในคำศัพท์ทุกคำ แต่กลับพบคำที่มีโครงสร้างองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ คำตั้ง และ ความหมาย ในอัตราส่วนที่น้อย (ร้อยละ 2.47) นั้น เนื่องจากคำศัพท์ของบทวิทยุรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่มีเนื้อหาต้องอธิบายมาก ทำให้โครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน ไม่สามารถอธิบายคำที่เข้าใจยากหรืออธิบายไม่ครอบคลุมเนื้อหาสาระได้ทั้งหมด จึงต้องมีองค์ประกอบเสริมเพิ่มขึ้นจึงจะสามารถอธิบายเนื้อหาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้้องค์ประกอบและโครงสร้างของบทวิทยุรายการ รู้ รัก ภาษาไทย จึงมีองค์ประกอบและโครงสร้างที่หลากหลายเพื่อการถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้ครบถ้วนในเวลาจำกัด

5.3 วิเคราะห์คุณค่าด้านความรู้จากรายการ รู้ รัก ภาษาไทย

คุณค่ารายการ รู้ รัก ภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่าสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

5.3.1 คุณค่าด้านการให้ความรู้ภาษาไทย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ ความรู้เกี่ยวกับที่มาของคำ ความรู้เกี่ยวกับประวัติของคำ ความรู้เกี่ยวกับตัวอย่างการใช้คำ และ ความรู้เกี่ยวกับสำนวน

5.3.2 คุณค่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ ความรู้เกี่ยวกับพืช ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้เกี่ยวกับนันทนาการและความบันเทิง ความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และ ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญ

แสดงให้เห็นว่า รายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังรายการซึ่งไม่เพียงแต่ให้ความรู้ด้านภาษาไทยเท่านั้น ยังให้ความรู้ด้านอื่น ๆ อีกด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์การจัดกลุ่มคำศัพท์ในบทวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ของราชบัณฑิตยสถาน พบว่ารายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มคำศัพท์ที่เป็นคำหลัก กลุ่มคำศัพท์ที่ไม่ใช่คำหลัก และกลุ่มคำศัพท์ที่เป็นสำนวน โดยออกอากาศเนื้อหาคำศัพท์ที่เป็นคำหลักคือคำนามและคำกริยามากที่สุด ในเนื้อหาคำศัพท์ที่เป็นคำหลักนั้นพบคำนามที่มีความหมายเกี่ยวกับความเชื่อถือ วัฒนธรรมประเพณี ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ นอกจากนี้กลุ่มคำศัพท์ทุกกลุ่มที่พบมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาทั้งสิ้น สอดคล้องกับหน้าที่ของคณะกรรมการจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่จัดทำเนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียงดังกล่าว ซึ่งระบุไว้ว่า “จัดทำเนื้อหาวิชาการเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง และจัดทำคำอธิบายถ้อยคำภาษาไทย เพื่อนำไปใช้ในการเผยแพร่และการบริการวิชาการ”

องค์ประกอบและโครงสร้างการนำเสนอของรายการก็มีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นรายการวิทยุที่ต้องนำเสนอคำศัพท์ในเวลาจำกัดประมาณ 2 นาที และต้องทำให้ผู้ฟังรายการสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ จึงพบองค์ประกอบและโครงสร้างในการนำเสนอที่หลากหลาย โดยมีโครงสร้างองค์ประกอบหลักคือ คำตั้ง และ ความหมาย เป็นหลักในทุกบท ทั้งนี้ เหตุที่คำศัพท์ที่นำเสนอในรายการวิทยุแต่ละคำมีรายละเอียดที่ต้องอธิบายมากน้อยต่างกันไป จึงต้องมีโครงสร้างองค์ประกอบเสริมเป็นการให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน เนื่องจากรายการวิทยุเป็นรายการที่ไม่สามารถเห็นภาพประกอบ ดังนั้นจึงต้องมีการนำเสนอข้อมูลที่น่าสนใจและสามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาได้ สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

นอกจากนี้ ด้านคุณค่าของเนื้อหารายการก็มีคุณค่าที่หลากหลายไม่เฉพาะแต่ให้ความรู้ทางภาษาไทยเท่านั้น แต่ยังให้ความรู้ในด้านอื่น ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ความรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี สิ่งของเครื่องใช้

จะเห็นว่ารายการ รู้ รัก ภาษาไทย เป็นรายการที่ให้ความรู้ด้านภาษาไทยที่น่าสนใจอีก รายการหนึ่ง สามารถถ่ายทอดความรู้ผ่านรายการวิทยุกระจายเสียงภายในเวลาที่จำกัด และยังสามารถทำให้ผู้ฟังรายการได้รับความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. รายการวิทยุกระจายเสียงรายการ รู้ รัก ภาษาไทย มีเนื้อหาที่หลากหลาย ดังนั้นผู้ที่ จะศึกษาต่อไปอาจเลือกศึกษาเนื้อหาในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น สำนวน, การใช้ภาษา, ศัพท์ บัญญัติ

2. รายการวิทยุกระจายเสียงของราชบัณฑิตยสถาน (ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงาน ราชบัณฑิตยสภา ตามพระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๕๘) นอกเหนือจากรายการ รู้ รัก ภาษาไทย ยังมีรายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาอีกหลายรายการ เช่น รายการ “เพลิน ภาษา 5 นาที” “เรียนรู้ภาษาอาเซียน” ซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ “คนไทย คำไทย ภาษาไทยถิ่น” “เพลินภาษาในอาเซียน” “นิยมไทย” ซึ่ง ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้สนใจที่จะศึกษาสามารถ ขอข้อมูลจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภาได้โดยตรง

บรรณานุกรม

- กำชัย ทองหล่อ. (2545). **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และคณะ. (2556). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธวัช ปุณโณทก. (2528). “ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับชีวิตในสังคมอีสาน”. ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**, 250-392. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นววรรณ พันธุมธา. (2558). **ไวยากรณ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2554). **ปัญหาการใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พันธุ์ทิพย์ อินทยอด. (2549). “การวิเคราะห์ความแตกต่างของคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2556). **รายงานผลการสำรวจ โครงการสำรวจความนิยมของผู้ฟัง. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้ฟัง (Rating) ความพึงพอใจรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ประจำปีงบประมาณ 2556**
- _____ . (2557). **รายงานผลการสำรวจ โครงการสำรวจความนิยมของผู้ฟัง. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้ฟัง (Rating) ความพึงพอใจรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”, “เพลินภาษา 5 นาที”, “คลังความรู้ คู่แผ่นดิน” และ “เรียนรู้ภาษาอาเซียน ประจำปีงบประมาณ 2557**
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). **อนุกรมวิธานสัตว์ อักษร ก ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

- _____ (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- _____ (2550). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.
- _____ (2551). **รู้รัก ภาษาไทย เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย
- _____ (2551). **หลักเกณฑ์การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และเครื่องหมายอื่น ๆ หลักเกณฑ์การเว้นวรรค หลักเกณฑ์การเขียนคำย่อ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- _____ (2552). **รายงานประจำปี 2552 ราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____ (2553). **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- _____ (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ และคณะ. (2547). **พลังการวิจารณ์วรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น จำกัด.
- ฤทัย พานิช. (2547). **“ลักษณะภาษาโฆษณาที่ใช้ทางสื่อวิทยุกระจายเสียง.”** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพจน์ นวลสกุล. (2551). **“รายการวิทยุกระจายเสียง REDIO PROGRAM.”** เอกสารประกอบการสอน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ศูนย์การศึกษาอุบลราชธานี วัดแสนสุข.
- วิจิตรมาตรา, ชุน. (2538). **สำนวนไทย**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

ศรีประภัสสร สุทธิเสวันต์. (2534). “การกำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการข่าววิทยุกระจายเสียง.” วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สพรั่งพร สว่างวิบูลย์พงศ์. (2532). “การวิเคราะห์เนื้อหาบทวิทยุรายการเพื่อแผ่นดินไทย เพื่อเป็นแนวทางพื้นฐานในการปรับนโยบายและกลยุทธ์ในการสื่อสาร.” วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิริวงษ์ หงส์สุวรรณ. (2538). “การนิยามความหมายในอักขรวิธานศรับท์ของหมอบรัดเลย์”. ภาษาและวรรณคดีไทย 12, 1-2 (มิถุนายน, ธันวาคม) : 103-109.

สุชาติ พงษ์พานิช. (2551). “เปรียบเทียบพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 : หมวดอักษร ก-ฃ”. รายงานการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

เสาวรส มนต์วิเศษ. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการนิยามความหมายศัพท์เดียวกันในพจนานุกรมของ เจ.คัสเวล และ เจ.เอช.แซนด์เลอร์ กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อนุমানราชชน, พระยา. (2501). วัฒนธรรมเบื้องต้น ของ เสฐียรโกเศศ (ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน). พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวรุจิเรข กิมประพันธ์
ที่อยู่	141 ซอยเพชรเกษม 48 แยก 11 แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160
ที่ทำงาน	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา สนามเสือป่า แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบัน ราชภัฏธนบุรี
พ.ศ. 2554	ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย เพื่อการพัฒนาอาชีพ ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2547-2551	ผู้ช่วยนักสังคมสงเคราะห์ ศูนย์บริการสาธารณสุข 40 บางแค
พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน	พนักงานบริหารงานทั่วไป สำนักงานราชบัณฑิตยสภา